

Noora Penttinen

Ihmisoikeudet Irakin sodan perusteluina -
sisällönanalyttinen tutkimus George W. Bushin ja Tony Blairin
ihmisoikeuspuheesta

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Kansainvälinen politiikka
Pro gradu –tutkielma
9.5.2012

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

PENTTINEN, NOORA: Ihmisoikeudet Irakin sodan perusteluina – sisällönanalyttinen tutkimus George W. Bushin ja Tony Blairin ihmisoikeuspuheesta

Pro gradu -tutkielma, 70 sivua

Kansainvälinen politiikka

Toukokuu 2012

Asiasanat: ihmisoikeudet, kansainvälinen yhteisö, Irakin sota, teoriaohjaava sisällönanalyysi, George W. Bush, Tony Blair

---

Tässä tutkimuksessa analysoidaan George W. Bushin ja Tony Blairin Irakin sodan aikana pitämiä puheita ihmisoikeusnäkökulmasta. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla Bushin ja Blairin puheista haetaan viittauksia ihmisoikeuksiin Irakin sodan perusteluina.

Tutkimusta taustoittavat ihmisoikeudet -käsite ja sen kehittyminen, Englantilaisen koulukunnan luoma kansainvälisen yhteisön käsite sekä Yhdysvaltain ja Iso-Britannian aikaisempaan ihmisoikeuspolitiikkaan liittyvä tutkimus. Irakin sota esitellään lyhyesti aina alusta miehityksen loppuun saakka.

Analyysin kohteina on 58 puhetta George W. Bushilta ja 20 puhetta Tony Blairilta. Puheet ajoittuvat vuoden 2003 alusta aina molempien valtionpäämiesten valtakauden loppuun saakka, Blairilla toukokuuhun 2007 ja Bushilla tammikuuhun 2009.

Teoria taustana sisällönanalyysissä nousee esiin kantavia teemoja. Bushin puheista analysoidaan vapauden, turvallisuuden, demokratian, oikeuksien ja ideologian käsitteitä. Blairin puheista nousevat esiin riskipuhe, kansainvälinen yhteisö ja sen keskinäisriippuvuus, arvot ja Irakin tilanne yleensä.

Analyysin perusteella voidaan todeta, että Blairilla ihmisoikeudet ovat tärkeä perustelu Irakin sotaan lähtemiselle ja Irakissa pysymiselle. Hän käyttää käsitettä ahkerasti puheissaan ja viittaa erityisesti kansainväliseen yhteisöön ja sen velvollisuuteen ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Bush puhuu usein oikeuksista, mutta ei käytä käsitettä ihmisoikeudet, vaan luettelee itse tärkeimpinä pitämiään oikeuksia ja puhuu esimerkiksi perustavanlaatuisista oikeuksista ja kansalaisoikeuksista. Molemmille ihmisoikeudet ovat osa kansainvälisen yhteisön tai sivistyneen maailman arvoja, joita täytyy puolustaa, ja joita vastaan terroristit kamppailevat.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Kansainväliset ihmisoikeudet.....	3
2.1. Ihmisoikeuksien historiaa.....	3
2.2. Ihmisoikeudet Yhdistyneissä kansakunnissa.....	7
2.3. Ihmisoikeuksien filosofinen perusta.....	8
2.4. Kansainvälinen yhteisö ja ihmisoikeudet.....	11
3. Ihmisoikeudet Yhdysvalloissa.....	18
3.1. Kansallisessa poliittisessa keskustelussa.....	18
3.2. Ulkopoliitikassa.....	20
3.3. Ihmisoikeudet Bushin politiikassa.....	25
4. Ihmisoikeudet Iso-Britanniassa.....	27
4.1. Kansallisessa keskustelussa.....	27
4.2. Ulkopoliitikassa	31
4.3. Blair kansainvälisestä yhteisöstä.....	34
5. Irakin sota.....	36
5.1. Sotaan päätyminen.....	36
5.2. Varsinaiset sotatoimet.....	39
5.3. Miehitys.....	39
6. Ihmisoikeudet Irakin sodan perusteluina.....	41
6.1. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä.....	41
6.2. Tutkimusaineisto.....	44
6.3. George W. Bush.....	45
6.3.1. Vapaus.....	45
6.3.2. Turvallisuus.....	46
6.3.3. Demokratia.....	47
6.3.4. Oikeudet.....	49

6.3.5. Ideologia.....	53
6.4. Tony Blair.....	54
6.4.1. Riskipuhe.....	54
6.4.2. Kansainvälinen yhteisö ja sen keskinäisriippuvuus.....	55
6.4.3. Arvot.....	57
6.4.4. Irakin tilanne.....	59
6.5. Bushin ja Blairin vertailua.....	60
7. Johtopäätökset.....	62
Primäärilähteet.....	66
Sekundäärilähteet.....	68

1. Johdanto

Kansainväliset ihmisoikeudet esiteltiin maailmalle jo 1940-luvulla, mutta Kylmän sodan aikana niihin vedottiin vain vähän ulkopoliittikan areenoilla. Kylmän sodan jälkeisessä maailmassa ihmisoikeuksista on tullut yhä hyväksytympiä ja niiden rikkomiseen vedoten on perusteltu valtioiden suvereniteetin rikkomista. Tämä ajatus oli täysin mahdoton vielä 30 vuotta sitten.

Nykyisessä länsimaisessa arkikäsitetyksessä ja yleisessä mielipiteessä demokratia ja ihmisoikeudet liittyvät tiiviisti toisiinsa, ja ihmisoikeusloukkaukset ovat pätevä perustelu sotilaallisille interventioille. Ihmisoikeuksien noudattamista ja kunnioittamista voidaan pitää myös yhtenä kriteerinä kansainvälisen yhteisön jäsenyydelle. Bushin luokitellessa roistovaltiotkin liittyvät siis kansainvälisen yhteisön ulkopuolisina ihmisoikeustematiikkaan. Geoffrey Best esittää, että ihmisoikeuksien noudattamisen tulisi rakentua valtion sisällä, eikä ulkopuolisten tahojen tulisi puuttua ihmisoikeuksien noudattamiseen tietyssä valtiossa.¹ Kuitenkin Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian aloittamaa Irakin sotaa perusteltiin esimerkiksi demokratian ja sen myötä ihmisoikeuksien rakentamisella Irakissa. Demokratia sinällään ei kuitenkaan ole ihmisoikeus, mutta demokratiassa on helpompi toteuttaa ihmisoikeuksia, ja ihmisoikeuksien pohjalle on helpompi rakentaa demokratiaa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään analysoimaan George W. Bushin ja Tony Blairin puheita ihmisoikeustematiikan valossa. Bushilta ja Blairilta analysoidaan puheita, jotka he pitivät Irakin sodan aikana, ja joissa he puhuvat Irakin sodasta mainiten erityisesti ihmisoikeudet ja ihmisoikeuksiin liittyvät teemat. Bush ja Blair valittiin analyysikohteiksi siksi, että Bush aloitti Irakin sodan, ja Blair oli hänen lähin liittolaisensa koko sodan ajan. Miesten poliittiset taustat ovat erilaiset, joten tutkimuksessa toivottiin ilmenevän erilaista ihmisoikeuksien käyttöä sodasta puhuttaessa.

Ensimmäisessä luvussa käsitellään ihmisoikeuksien historiaa aina 1500-luvulta nykypäivään, sekä ihmisoikeuksien asemaa kansainvälisessä yhteisössä.

Toisessa luvussa esitellään yhdysvaltalaisista ja brittiläisistä ihmisoikeuskeskustelua. Yhdysvalloissa kansallisesti on puhuttu enemmän kansalaisyhteisöistä kuin ihmisoikeuksista. Oikeuspuhetta käyttämällä amerikkalaisessa politiikassa on perinteisesti myös voitu nostaa poliittisen kysymyksen arvoa agendalla.

Neljännessä luvussa käsitellään Iso-Britannian ihmisoikeuspolitiikkaa. Iso-Britanniassa ihmisoikeudet liittyvät kiinteästi kansallisessa politiikassa käytettyyn riskipuheeseen. Ulkopoliitikassa on nostettu ihmisoikeuksia keskeiseksi teemaksi jo 1990-luvulta lähtien.

---

¹ Best 1995, 793.

Viidennessä luvussa luodaan katsaus Irakin sodan kulkuun aina sen alusta miehityksen päättymiseen asti.

Teorian taustoittamana tutkimuksen kuudennessa luvussa analysoidaan George W. Bushin ja Tony Blairin puheita Irakin sodasta teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Puheiden analyysissä keskitytään erityisesti ihmisoikeuksiin ja niitä sivuaviin teemoihin. Teoriaohjaava sisällönanalyysi nostaa esiin teemoja analysoitavista puheista unohtaen kuitenkin taustateoriaa ja sen rakentamaa viitekehystä. Tutkimusaineistona on 58 puhetta George W. Bushilta ja 20 puhetta Tony Blairilta. Puheet ajoittuvat vuoden 2003 alusta aina molempien valtionpäämiesten valtakauden loppuun saakka.

Tutkimuksen viimeinen, seitsemäs luku esittelee tutkimuksen johtopäätökset.

2. Kansainväliset ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 10.12.1948 allekirjoittamisesta lähtien ihmisoikeudet ovat vallanneet tilaa niin kansainvälisillä kuin valtioiden sisäisilläkin poliittisilla agendoilla. Nykyään ihmisoikeuksia pidetään lähes itsestäänselvyyksinä. Niin yksittäiset ihmiset, ryhmät kuin hallituksetkin identifioivat itsensä ihmisoikeuksien ja niiden puolustamisen kautta.² Kylmän sodan (1945-1989) aikana ihmisoikeuksien puolustaminen kansainvälisessä kontekstissa ei ollut kovinkaan helppoa, sillä se olisi tarkoittanut sotkeutumista valtapolitiikkaan. Jos jokin länsivalta olisi ryhtynyt puolustamaan kaikin keinoin esimerkiksi Kiinassa asuvaa vähemmistöryhmää, olisivat yksittäisten ihmisten tai yksittäisen ryhmän oikeudet saattaneet johtaneet epätasapainoon kansainvälisessä järjestelmässä ja jopa koko kansainvälisen yhteisön purkautumiseen.³ Nykyään näin tiukkoja reviiirijakoja ei enää ole ja ihmisoikeuksien voidaan katsoa olevan yksi kansainvälisen yhteisön olemassaolon peruspilareista.⁴

Tässä luvussa esitellään ihmisoikeuksien kehittymistä ja taustoitetaan ihmisoikeuksia käsitteenä. On ymmärrettävä, mistä käsite on lähtöisin, jotta sitä voidaan käyttää analyysiyksikkönä. Käsitteillä on aina historiansa, ja ne aiheuttavat ihmisissä erilaisia konnotaatioita. Käsitteen historian tuntemalla helpotetaan tutkimuksen ymmärtämistä. Englantilaisen koulukunnan ja sen ihmisoikeuskäsityksen esittely luo tutkimukselle käsityksen siitä, miten ihmisoikeudet vaikuttavat kansainvälisessä järjestelmässä. Tutkimuksessa analysoitavissa puheissa on selkeästi huomattavissa Englantilaisen koulukunnan kansainvälisen yhteisön ja sen keskinäisriippuvuuden käsitteet.

2.1. Ihmisoikeuksien historiaa

Nykyiset yleismaailmalliset ja yleispätevät ihmisoikeudet on kodifioitu Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistukseen vuonna 1948, mutta ihmisoikeusajattelun historia ulottuu paljon kauemmas historiaan – ihmisoikeusajattelua on ollut aina antiikin Kreikasta lähtien. Antiikin Kreikassa hallitsijoiden toimia rajoitettiin siten, etteivät he voineet omaa etuaan ajaakseen kohdella kansalaisiaan epäoikeudenmukaisesti ja sortavasti. Kreikkalaiset kutsuivat tätä tyranniaksi, joka josinansa oli kiellettyä. Sortovallan kieltoa ei perusteltu ihmisoikeuksilla. Aristoteles kuitenkin mainitsi kansalaisten oikeudet, joita heille voitiin antaa perustuslaeilla. Näitä oikeuksia olivat hänen mukaansa esimerkiksi oikeus omaisuuteen ja osallistuminen julkisiin asioihin. Mikäli näitä oikeuksia rikottiin, lait määrivät korvauksen tai rangaistuksen.⁵

---

2 Sriram et al. 2010, 30.

3 Bull 2002, 80.

4 Donnelly 1998, 19.

5 Freeman 2002, 16.

Antiikin Kreikan ajatukset oikeuksista siirtyivät moderneihin oikeuskäsityksiin antiikin Rooman lakien kautta. Roomassa ihmisten oikeudet pohjautuivat lakiin. Myöhäiskeskiajalla syntyneessä luonnonoikeusperinteessä ne puolestaan olivat sisäsyntyisiä. Tultaessa 1700-luvulle oikeuksista puhuttiin kahdella edellä mainitulla tavalla. Toinen korosti luonnollisia, subjektiivisia ja yksilöllisiä oikeuksia, toinen taas objektiivisia oikeuksia tai kansalisoikeuksia.⁶

Hugo Grotiusta (1583-1645) voidaan pitää yhtenä universalismin uranuurtajista. Hän muokkasi keskiaikaisista luonnonoikeudellisista ideoista modernin oikeuskäsityksen. Hänen lähtökohtanaan oli kristinusko ja kristinuskon Jumalan tahto, joka oli laki. Jumalan tahto taas oli pohjana kaikille muille luonnonlaeille. Ihmisillä oli luonnollisia oikeuksia, jotka sitten muokkautuivat yhteiskunnassa. Moraalisia velvoitteita ei ollut vain oman yhteisön jäseniä kohtaan, vaan koko ihmiskunnalle sinänsä. Grotiuksen mukaan usko kristinuskon Jumalan olemassaoloon ei ollut välttämätöntä, joten myös maallinen teoria luonnonoikeuksista oli mahdollinen.⁷ Grotius siis toi esiin käsityksen siitä, että oikeudet pätevät koko ihmiskuntaan, eivätkä vain tiettyyn valtioon tai lakitraditioon. Luonnonoikeudet olivatkin jotain sisäsyntyistä ja ajateltavissa olevaa Jumalan tahdosta riippumatta. Ihmiset voivat käyttää oikeuksiaan rakentaakseen sosiaalisen elämän sopimuksellisen perustan.⁸

Thomas Hobbes (1588-1679) erotteli oikeudet laeista siten, että oikeus tarkoitti vapautta jostakin ja laki rajoitetta. Oikeus ja laki olivat näin ollen jopa toistensa vastakohtia. Hobbesin mukaan ihmiskunnan luonnollisessa tilassa jokaisella on oikeus tehdä mitä tahansa edistääkseen omaa selviytymistään.⁹ Yksilöiden tuli luovuttaa luonnonoikeutensa absoluuttiselle vallanpitäjälle, jotta estettäisiin kaikkien sota kaikkia vastaan.¹⁰

John Locke (1632-1704) kirjoitti, että ihminen on rationaalinen ja aktiivinen olento, joka tarvitsee toimintavapautta toteuttaakseen aktiivisesti uskontoaan. Täten poliittisen vallan ei tulisi puuttua uskonnollisiin vakaumuksiin, sillä yksilöillä on luonnollinen oikeus uskonnonvapauteen. Locken mukaan jokainen yksilö on vastuussa Jumalalle luonnonoikeuden noudattamisesta. Jokainen yksilö on Locken mukaan rationaalinen, koska voi tuntea luonnonoikeuden. Luonnontilassa hallituksen puuttuessa jokaisella olisi oikeus itsesuojeluun, mutta koska jokainen olisi oman asiansa ajaja, johtaisi tilanne konflikteihin. Niinpä rationaaliset yksilöt sopisivat elävänsä hallituksen

---

6 Freeman 2002, 16-18.

7 Emt, 19.

8 Hunt 2007, 117.

9 Freeman 2002, 19.

10 Hunt 2007, 119.

alaisina. Tämä hallitus huolehtisi luonnonoikeuksien toimeenpanosta ja kaikkien yhteisön jäsenten luonnonoikeuksien toteutumisesta sekä yleisen hyvän edistämisestä.¹¹

Lockea on pidetty individualistisena teoreetikkona, sillä hänen mukaansa jokainen on vastuussa vain itselleen, eikä kellään ole muita moraalisia velvoitteita kuin kunnioittaa toisten ihmisten luonnonoikeuksia. Kuitenkin hänen mukaansa Jumalan tahto ihmiskunnalle voisi toteutua vain poliittisessa yhteisössä, ja tätä yhteisöä tulisi johtaa yhteistä hyvää varten. Lockella on siis jännite yksilöiden luonnonoikeuksien sekä yhteisön yhteisen hyvän välillä. Locken mukaan jokaisella yksilöllä on varallisuutta oman työnsä ja sen tuotteiden muodossa. Työnteko on siis yksityisomaisuuden pohja.¹² Locken luonnonoikeudet ovat elämä, vapaus ja omaisuus. Hän nosti omaisuuden yhdeksi tärkeimmistä oikeuksista Grotiuksen painottamien elämän, ruumiin, vapauden ja kunnian sijaan.¹³

Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksessa vuonna 1776 Thomas Jefferson kirjoitti niin sanotuista itsestään selvistä totuuksista, joiden mukaan kaikki ihmiset on luotu tasavertaisiksi, ja että heillä on oikeus elämään, vapauteen ja onnellisuuden tavoitteluun.¹⁴ Amerikkalaiset liittivät uskonnollisen vapauden puolustamisen kamppailuun poliittisista vapauksista. Amerikkalaisten oli helppo perustella itselleen brittihallinnon vastustusta, sillä he pitivät brittihallintoa tyranniana taipuvaisena, eivätkä he itse olleet edustettuina hallinnossa.¹⁵ Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen jälkeen kansalaisyhteiskunnat kirjattiin lakiin kuitenkin vasta vuonna 1791 ja tällöinkin tarkoituksena oli lähinnä suojella kansalaisia liittovaltion hallinnolta.¹⁶

1700-luvun lopulla konservatiivit vastustivat luonnonoikeuksien käsitettä, sillä se oli liian egalitaarinen ja kumouksellinen. Kun luonnonoikeuksien teologinen perusta oli haalistunut, niiden filosofiset perusteet olivat tulleet epävarmoiksi. Ranskan vallankumouksen (1789) väkivaltaisuudet lisäsivät negatiivista suhtautumista luonnonoikeuksiin. Niin ollen konservatiivit ja uudistusmieliset pyrkivät hakemaan vaihtoehtoja luonnonoikeuksille. Edmund Burken (1729-1797) mukaan luonnonoikeuksien ideat jokaiselle kuuluvista elämästä, vapaudesta, omantunnonvapaudesta, oman työn tuloksista, omaisuudesta ja lain mukaisesta oikeudesta olivat toki olemassa, mutta luonnonoikeuksien käsite oli parhaimmillaankin vain hyödytön metafyyssinen abstrakti käsite ja pahimmillaan sosiaalista järjestystä kumoava. Tästä johtuen Burken mukaan 'oikeat' ihmisoikeudet olivatkin yhteiskunnallisia oikeuksia. Hänen mukaansa luonnonoikeuksien käsite ei ottanut

---

11 Freeman 2002, 21.

12 Emt, 21-22.

13 Hunt 2007, 119.

14 Emt, 15.

15 Freeman 2002, 23.

16 Hunt 2007, 126.

huomioon kansallista ja kulttuurista monimuotoisuutta.¹⁷ Näin ollen vain kansakunnan historiaan perustuva hallitus pystyisi turvaamaan vapauden. Oikeudet toimivat vain kun ne perustuivat pitkäaikaisiin perinteisiin ja käytäntöihin.¹⁸

Jeremy Bentham (1748-1832) hylkäsi luonnonoikeudet täysin ja halusi perustaa lait rationaaliselle pohjalle. Tämän takia kaikki epämääräiset ja kuvitteelliset käsitteet, kuten luonnonoikeudet, tuli hylätä. Rationaalisten lakien tuli perustua mielihyvän ja kivun perustalle ja etiikan sekä politiikan tavoitteena tuli olla suurin mahdollinen onni suurimmalle mahdolliselle määrälle ihmisiä tai yhteinen hyvä. Lailliset oikeudet olivat päteviä, mikäli ne lisäsivät yhteistä hyvää.¹⁹ Bentham kutsui luonnonoikeuksia retoriseksi hölynpölyksi, ”hölynpölyksi puujaloilla”.²⁰ Luonnonoikeudet eivät olleet mitään, sillä ne eivät perustuneet mihinkään. Hyödyllisyysperiaate oli ainoa periaate, jolla oikeuksia ja lakeja voitiin arvioida.²¹

1800-luvulla uudet aatteet kuten nationalismi ja sosialismi vaikuttivat ihmisoikeuksien kehittymiseen. Nationalismin alkuperäinen ajatus oikeuksien turvaamisesta kansallisen itsemääräämisoikeuden avulla muuttui hiljalleen puolustus-kannalla olemiseksi. Kansakunnan luominen ei ollutkaan niin yksinkertaista, ja eri etnisiä ja kielellisiä ryhmiä ryhdyttiin vieroksumaan.²² Karl Marxin mukaan ihmisoikeudet olivat egoistisen ihmisen oikeuksia, ihmisen, joka on irrallaan yhteisöstä. Ihmisoikeuksien käsite suhtautui yhteisöön yksilöiden ulkopuolisena asiana, joka rajoitti näiden luonnollista vapautta. Marxin tulkinnassa ihmisoikeudet kuvastivat porvarillisen luokan etuja peittäen luokkayhteiskuntien rakenteelliset eriarvoisuudet. Ihmisoikeudet pitivät yhteiskuntaa edeltävää, autonomista yksilöä luonnollisena ja poliittista elämää vain keinona suojella oletettavasti luonnollisia oikeuksia. Tämä porvarillinen käsitys oikeuksista jätti huomiotta työnteon, tuotannon ja varallisuuden tärkeyden ihmisen hyvinvoinnille.²³ Nationalismin tavoin myös sosialismi tunnusti yksilöoikeuksien ongelman. Sosialistit halusivat varmistaa, että alemmat yhteiskuntaluokat pääsisivät nauttimaan yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta tasa-arvosta, eivätkä pelkät poliittiset oikeudet olleet tähän riittäviä. Sosialistit nostivat esiin kysymykset siitä, olivatko poliittiset oikeudet riittäviä ja voisiko yksilön oikeus yksityisomaisuuden suojeluun ja yhteiskunnan tarve edistää vähäosaisempien hyvinvointia toteutua yhtäaikaaisesti.²⁴

---

17 Freeman 2002, 27.

18 Hunt 2007, 177.

19 Freeman 2002, 27.

20 Hunt 2007, 176.

21 Freeman 2002, 28.

22 Hunt 2007, 184.

23 Freeman 2002, 29.

24 Hunt 2007, 196-197.

2.2. Ihmisoikeudet Yhdistyneissä kansakunnissa

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen liittoutuneet halusivat löytää uudenlaisen mekanismin turvaamaan rauhaa. Kansainliitto perustettiin ylläpitämään rauhaa, valvomaan aseistariisuntaa, sovitteluun riitoja kansakuntien välillä ja takaamaan kansallisten vähemmistöjen, naisten ja lasten oikeudet. Kansainliitto kuitenkin epäonnistui tavoitteissaan, ja toinen maailmansota toi mukanaan vielä enemmän julmuutta. Ihmisiä tapettiin ja karkotettiin heidän etnisen taustansa perusteella, ja kaikki sotaan liittyneet valtiot kohdistivat sotatoimia siviilejä vastaan sodan jossain vaiheessa. Jo ennen sodan loppumista liittoutuneet päättivät parantaa tilannetta Yhdistyneiden kansakuntien avulla.²⁵

Vuonna 1945 allekirjoitetussa Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjassa luvattiin edistää kansainvälistä yhteistyötä sekä jokaiselle kuuluvien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista.²⁶ YK:n peruskirja oli ensimmäinen kansainvälinen sopimus, jossa ihmisoikeudet mainittiin. Ihmisoikeuksista tuli yksi Yhdistyneiden kansakuntien pääperiaatteista, ja uusi, määriteltyihin ihmisoikeuksiin perustuva aikakausi alkoi kansainvälisessä politiikassa.²⁷ YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus allekirjoitettiin vuonna 1948. Sen ensimmäisen luonnoksen kirjoitti kanadalainen lakimies John Humphrey vertailemalla eri maiden perustuslakeja. YK:n ihmisoikeuskomitea hyväksyi lopullisen luonnoksen kahden vuoden pohdinnan jälkeen, minkä jälkeen sosiaalisten, humanitaaristen ja kulttuuristen asioiden komitea kävi luonnosta läpi ja hyväksyi sen. Lopullisesti yleiskokous hyväksyi ihmisoikeusjulistuksen joulukuun kymmenentenä vuonna 1948.²⁸

Ihmisoikeusjulistus²⁹ vahvisti 1700-luvun käsitteet yksilön oikeuksista, kuten tasa-arvon lain edessä, ilmaisunvapauden, uskonnonvapauden, oikeuden osallistua hallintoon, yksityisomaisuuden suojelun ja kidutuksen torjumisen. Lisäksi julistuksessa kiellettiin orjuus ja edellytettiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus salaisella lippuäänestyksellä. Siinä vaadittiin myös liikkumisenvapautta, oikeutta kansalaisuuteen, oikeutta mennä naimisiin ja oikeutta sosiaaliturvaan, oikeutta työhön sekä samaa palkkaa samanarvoisesta työstä. Oikeus lepoon ja vapaa-aikaan sekä koulutukseen, jonka tulisi olla ilmaista ainakin alkeistasolla, löytyvät myös julistuksesta. Läheskään kaikki näistä vaatimuksista eivät olleet saavutettavaa todellisuutta kylmän sodan aikakautena, mutta ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus luonnosteli kansainväliselle yhteisölle moraalisia velvollisuuksia.³⁰

---

25 Hunt 2007, 200-201.

26 YK:n peruskirja.

27 Sriram et al 2010, 31.

28 Freeman 2002, 34.

29 Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ei kuitenkaan ollut jäsenvaltioita velvoittava dokumentti. 1960-luvulla YK:iin liittyi paljon uusia jäsenvaltioita ja ihmisoikeudet nousivat jälleen agendalle.³¹ Jotta ihmisoikeudet saisivat lain voiman, hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1966 kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus) sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (TSS-sopimus). Ne molemmat tulivat voimaan vuonna 1976. KP- ja TSS -sopimusten avulla YK pystyi ainakin periaatteessa puuttumaan ihmisoikeusloukkauksiin missä tahansa. Tämä lisäsi ihmisoikeuksien universaalisuutta.³² KP- ja TSS -sopimusten lisäksi YK on luonut yhdeksän muuta tiettyihin ryhmiin kohdistuvaa ihmisoikeussopimusta; ensimmäinen vuodelta 1965 on kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus ja uusin vuodelta 2006 on yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Kaikilla näillä sopimuksilla on oma valvontajärjestelmänsä.³³

2.3. Ihmisoikeuksien filosofinen perusta

Yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus tarkoitettiin erityisesti estämään sen kaltaisia hirmutekoja kuin mitä natsit olivat toisen maailmansodan aikana harjoittaneet. Koska YK:n jäsenistössä oli suuria uskonnollisia, ideologisia ja filosofisia eroja, ihmisoikeuskomissio ei halunnut tuoda esiin ihmisoikeuksien filosofisia perusteita. Kuitenkin valitsemalla nimitys 'ihmisoikeudet' 'luonnonoikeuksien' sijaan haluttiin estää mahdollisesti kiistanalainen luontoon vetoaminen oikeuksien perusteluna. Haluttiin löytää yhteisymmärrys normeista ilman tarvetta päästä sopimukseen perustavanlaatuisista arvoista ja uskomuksista. Ihmisoikeuksien perustan voi kuitenkin johtaa luonnonoikeuksiin ja siten länsimaiseen liberaaliin perinteeseen.³⁴

Vuonna 1947 YK:n ihmisoikeuskomissio antoi UNESCO:lle (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) tehtäväksi konsultoida johtavia ajattelijointa ja kirjoittajia ympäri maailman kyselyn avulla. Kyselyn tavoitteena oli saada laaja käsitys siitä, miten ihmisoikeudet ymmärrettiin eri maissa, joilla on erilainen kulttuurinen, uskonnollinen ja poliittinen tausta. Kyselyn avulla pyrittiin löytämään pohja ihmisoikeuksille kaikista maailman kulttuureista, jotta voitaisiin esittää, että ihmisoikeudet ylittävät valtioiden rajat ja kieltää ajatus, jonka mukaan ihmisoikeudet olivat erityisesti osa länsimaiden historiaa. Ihmisoikeusajattelua löytyikin niin Raamatusta, Koraanista kuin buddhismista ja kungfutselaisuudesta, mutta tästä huolimatta yleismaailmallisessa ihmisoikeusjulistuksessa esitetyt ihmisoikeudet pohjautuvat enimmäkseen valistusajan eurooppalaiseen ja amerikkalaiseen ajatteluun.³⁵

---

30 Hunt 2007, 204.

31 Freeman 2002, 43.

32 Emt, 44.

33 Sopimukset luettavissa osoitteessa <<http://www2.ohchr.org/english/law/>>

34 Freeman 2002, 35-36.

Ihmisoikeudet määrittävät, millaista on olla ihminen, mitä ihmisyyys tarkoittaa. Ihmisluontoon pohjautuvat perustelut ihmisoikeuksille puhuvat ihmisten perustarpeista. Pelkät elossapysymiseen tarvittavat asiat eivät riitä, vaan ihmisoikeudet säätelevät sitä, mitä ihmisarvon saavuttamiseen vaaditaan. Ihmisluontoon perustuvat ihmisoikeusteoriat perustuvat siihen, mitä ihmisistä voi tulla. Ihmisluonto ei siis automaattisesti noudata ihmisoikeuksia, vaan ihmisoikeudet ovat mahdollisia, mikäli halutaan taata kaikille samanarvoinen ihmisarvo. Jos näitä ihmisluontoon perustuvia teorioita pannaan täytäntöön, tulee ihmisistä ihmisoikeuksissa kuvatun laisia ja ihmisoikeuksien toimeenpanon tulisi tuottaa itseään toteuttava moraalinen ennustus.³⁶

Monet moraaliteoriat kieltävät ihmisoikeuksien olemassaolon. Tämän vuoksi ihmisluontoon perustuvat teorit eivät ole koskaan saaneet yleistä hyväksyntää. Radikaalit behavioristit kuvaavat ihmisluonnetta ehdollistumisen tuloksena, joten ”ihmisluonto” on ihmistä sosiaaliin muotteihin muokkaavien historiallisten prosessien tulos, eikä sisäsyntyinen perusolemus tai mahdollisuus.³⁷

Ihmisoikeuksien tärkein perusajatus on ihmisarvon käsite. Jokaisella ihmisellä on oikeus ihmisarvoon ja se on sisäsyntyinen sekä loukkaamaton. Sitä on hyvin vaikea perustella ilman mihinkään ihmisiä ylempään voimaan tai ihmisluontoon vetoamista. Richard Rorty kirjoittaa, ettei ole olemassa mitään ihmisluontoa, vaan ihminen määrittyy sosialisaaion myötä historiallisissa olosuhteissa. Rortyn mukaan ihmisoikeudet ovat kehittyneet 2000-luvun länsimaisessa kulttuuripiirissä. Rorty esittää, ettei voida puhua ihmisistä yleensä, vaan täytyy aina puhua ihmisistä tietynä ajanhetkenä tietyssä kontekstissa. ”Ihmisoikeusfoundationalismi”, eli käsitys ihmisoikeuksien pohjautumisesta muiden uskomusten kautta itsestään selvään kokemusmaailmaan, tulisi Rortyn mukaan hylätä ja nähdä ihmisoikeudet oman, vahvan ja itsetietoisin kulttuurin rakentamisena. Tämä toimisi paremmin kuin yrittää väkisin löytää yhteisiä arvoja.³⁸ Rortyn mukaan teoreettisen pohjan puuttuminen ihmisoikeuksilta ei kuitenkaan ole ongelma, sillä ihmisoikeudet eivät vaadi menestyäkseen teoriaa, vaan sympatiaa.³⁹

Amartya Senin mukaan ihmisoikeuksien pohjaksi tarvitaan teoriaa, sillä vaikka ihmisoikeudet ovatkin yleisesti hyväksytyjä ja käytettyjä ympäri maailman, niiltä puuttuu vakuuttavuutta ja niiden perustelut ovat epävarmalla pohjalla. Hänen mukaansa monet filosofit ja oikeusoppineet pitävätkin ihmisoikeuksia pelkkänä sanahelinänä. Ristiriita laajalle levinneen idean ja tieteellisen skeptismin välillä ei ole uusi, jo 1700-luvulla epäiltiin, onko ihmisoikeuksille perusteluita, ja tämä epävarmuus on olemassa edelleen. Onkin esitetty tarve ihmisoikeusteorialle, joka vastaa ainakin seuraaviin

---

35 Sriram et al 2010, 32.

36 Donnelly 1993, 21-22.

37 Emt, 22.

38 Perry 2007, 26-27.

39 Freeman 2002, 56.

kysymyksiin: a) millaisen väittämän ihmisoikeusjulistus antaa, b) mikä tekee ihmisoikeuksista tärkeän asian, c) mitä velvollisuuksia ihmisoikeudet luovat, d) millaisilla keinoilla ihmisoikeuksia voidaan edistää, e) voidaanko sosiaaliset ja poliittiset oikeudet järjellisesti sisällyttää ihmisoikeuksiin, ja f) miten ihmisoikeuksia koskevia ehdotuksia voidaan puolustaa tai haastaa.⁴⁰

Sen pitää ihmisoikeuksia eritoten eettisinä vaatimuksina, jotka voivat siivittää lainsäädäntöä, mutta jotka eivät ole ensisijaisesti oikeudellisia käsitteitä. Näin ollen niitä voidaan verrata utilitaristisen etiikan esittämiin vaatimuksiin. Ihmisoikeuksien, kuten muidenkin eettisten vaatimusten perusoletus on, että niiden taustalla olevat väittämät sietävät avointa ja asiantuntevaa tarkastelua. Sen ehdottaakin, että asiantuntijat ympäri maailman tarkastelisivat oman tietämyksensä valossa ihmisoikeuksia perinteisen todistelun sijaan.⁴¹

Mikä sitten tekee ihmisoikeuksista niin tärkeitä? Senin mukaan tarvitaan jonkinlaisia ”kynnysedellytyksiä”, joiden pohjalta vapauksien tärkeys määrittyy, ja niistä niin ollen voidaan tehdä ihmisoikeuksia. Näitä ovat vapauksien tärkeys yhteiskunnassa ja niiden sosiaalinen vaikuttavuus. Ihmisoikeuksien käsite vaatii myös julkista keskustelua, jossa pyrittäisiin löytämään yhteisymmärrys siitä, onko tietyn henkilön tietyllä vapaudella minkäänlaista eettistä merkitystä sekä onko se tarpeeksi tärkeä ja vaikuttava noustakseen ihmisoikeuksien kynnysedellytysten yli. Näin ollen jotkut vapaudet voivat jäädä ihmisoikeuksien ulkopuolelle, mutta yhteiskunta pystyy keskittymään tärkeimpiin oikeuksiin.⁴²

Jotta ihmisoikeudet hyväksyttäisiin yhteisössä, niitä tulee siis tarkastella avoimesti ja kriittisesti, ja tämän tarkastelun kautta päästään oikeuksien ja vapauksien kiistämiseen tai hyväksymiseen. Ihmisoikeuksien aikaa kestäminen ja menestyminen riippuvat paljolti yleisestä hyväksynnästä. Mikäli ihmisoikeudet eivät pärjää avoimessa yhteiskunnallisessa tarkastelussa saatua kritiikkiä vastaan, niiden noudattamista on hyvin vaikea perustella. Senin mukaan ihmisoikeuksia ei kuitenkaan voi hylätä vain sen vuoksi, että maailmassa on poliittisesti ja sosiaalisesti sortavia hallintoja, jotka eivät kiinnitä minkäänlaista huomiota ihmisoikeuksiin ja niiden noudattamiseen, eikä niiden hallinnon alla voida käydä avointa keskustelua ihmisoikeuksista. Rajoittamaton kriittinen tarkastelu on olennaista niin oikeuksien ja vapauksien hyväksynnälle kuin hylkäämisellekin. Sen ei halua rajoittaa ihmisoikeuksien tarkastelua vain tiettyjen valtiollisten rajojen sisäpuolelle, vaan sitä tulisi tehdä avoimesti kulttuuripiirien rajat ylittäen.⁴³

David Ingram taas esittää ihmisoikeusteorian neljäksi kriteeriksi universaalisuutta, ohjailevaa määräävyyttä, prioriteettia ja täydellisyyttä. Hänen mukaansa yleismaailmallisten ihmisoikeuksien

---

40 Sen 2004, 315-316, 318-319.

41 Emt, 320-321.

42 Emt, 328-329.

43 Emt, 348-349.

perusteluiden tulee olla sellaisia, jotka kuka tahansa rationaalinen ihminen voisi hyväksyä kulttuurisesta taustasta huolimatta. Sääntöjen tulisi olla määritelty ja kuvailtu tarpeeksi tarkkaan, jotta niitä olisi mahdollisimman helppo noudattaa. Lisäksi tärkeimmät oikeudet tulisi erotella toissijaisista oikeuksista, niin että tärkeimmät ja perustavanlaatuisimmat oikeudet rakentaisivat pohjan toissijaisten oikeuksien noudattamiselle. Ihmisoikeuksien perusteluiden tulisi olla myös sillä tavalla kattavia, että ne sisältäisivät kaikki oikeuskategoriat, jotka ovat tarpeen minkä tahansa ihmisoikeuden noudattamiseen.⁴⁴

Vaikka ihmisoikeuksien filosofinen, moraalinen ja teoreettinen pohja on koko ajan arvioinnin kohteena, ovat ihmisoikeudet kuitenkin vaikuttaneet kansainväliseen politiikkaan viimeisen kuudenkymmenen vuoden aikana. Niin yksilöt, ryhmät kuin hallituksetkin identifioituvat ihmisoikeuksiin ja käyttävät niitä omiin tarkoituksiinsa.⁴⁵ Ihmisoikeuksia voidaan kuvailla maalaisjärjeksi⁴⁶ tai sivilisaatiomittariksi⁴⁷. Seuraavassa tarkastelen sitä, kuinka ihmisoikeudet vaikuttavat kansainvälisessä yhteisössä.

2.4. Kansainvälinen yhteisö ja ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksista on kirjoitettu paljon koskien nimenomaan niiden filosofista taustaa ja sitä, mihin ihmisoikeusväitteet voidaan perustaa. On kuitenkin tärkeää myös rakentaa teorioita ihmisoikeuksien vaikutuksista kansainvälisessä yhteisössä. Tässä tutkimuksessa käytetään kansainvälisen yhteisön käsitettä Englantilaisen koulukunnan määrittelyn mukaisesti.

Englantilaisen koulukunnan perusajatuksena on, että valtiot toimivat anarkistisessa järjestelmässä, joka muodostuu yhteisten kiinnostuksenkohteiden, arvojen sekä instituutioiden kautta kansainväliseksi yhteisöksi.⁴⁸ Hedley Bullin mukaan idea kansainvälisestä yhteisöstä ei ole mitenkään uusi, ja nykymuotoisen kansainvälisen yhteisön katsotaankin kehittyneen vanhempien yhteisöjen kuten kristillisen maailman ja westfalenilaisen eurooppalaisen yhteisön perustalle.⁴⁹ Kansainvälisen yhteisön perustana on kansainvälinen järjestelmä. Kansainvälinen järjestelmä syntyy, kun useat valtiot vaikuttavat niin paljon toistensa päätöksiin, että ne käyttäytyvät kuten ne olisivat yhden ja saman kokonaisuuden osia. Ollessaan säännöllisesti yhteydessä toisiinsa ja tekemisissä toistensa kanssa, järjestelmän osat alkavat vaikuttaa toistensa suunnitelmiin ja laskelmointeihin. Tässä vaiheessa kansainvälinen järjestelmä muuttuu kansainväliseksi yhteisöksi. Kansainvälinen yhteisö syntyy, kun sen jäsenet ovat saavuttaneet sellaisen yhteistyön tason, että

---

44 Ingram 2003, 359-360.

45 Sriram et al 2010, 30.

46 Emt.

47 Donnelly 1998, 1.

48 Bull 2002, 13.

49 Emt, 23.

niillä on yhteisiä arvoja ja intressejä. Bullin mukaan kansainvälisessä yhteisössä näitä intressejä ovat esimerkiksi vallitsevan järjestyksen ylläpitäminen, valtioiden aseman ylläpitäminen järjestyksen sisällä, valtioiden suvereniteetin säilyttäminen, rauhan ylläpitäminen ja väkivallan rajoittaminen.⁵⁰

Yhteisistä intresseistä kehittyi pikkuhiljaa toiminnan sääntöjä, sillä yhteiset arvot ja intressit sinänsä eivät riitä käyttäytymisen ohjailuun. Käyttäytymistä ohjaillemaan luodut säännöt ovat yleisiä välttämättömiä periaatteita, jotka vaativat tai valtuuttavat tietyt ihmisryhmät toimimaan tietyllä säännellyllä tavalla. Jotta säännöt olisivat tehokkaita yhteisössä, yhteisön jäsenten tulee joko noudattaa niitä tai ainakin ottaa huomioon ne laskelmissaan, vaikka päättäisivätkin tietoisesti rikkoa niitä.⁵¹ Kansainvälisessä yhteisössä tällaisia sääntöjä ovat esimerkiksi valtioiden olemassaolo ja niiden hyväksyminen kansainvälisen yhteisön jäseniksi ja toimijoiksi kansainvälisissä suhteissa tai säännöt, jotka säätelevät valtioiden välisiä suhteita.⁵² Ihmisoikeuksia voidaan myös pitää tällaisina sääntöinä, sillä ne vaikuttavat niin valtioiden ottamiseen kansainvälisen yhteisön jäseniksi kuin valtioiden välisiin suhteisiin.

Sääntöjä vaalimaan tarvitaan instituutioita. Ne rakentuvat sääntöjen pohjalle, ja niiden tehtävänä on luoda sääntöjä, tiedottaa säännöistä tai hallinnoida niitä. Ristiriitaisuuksien ilmetessä instituutiot voivat myös tulkita sääntöjä ristiriitojen ratkaisemiseksi ja tarvittaessa panna niitä täytäntöön tai suojella niiden olemassaoloa.⁵³ Kansainvälisessä järjestelmässä instituution tehtäviä voivat hoitaa valtiot itse, tai ne voivat luovuttaa oikeuden kansainvälisille järjestöille. Säännöt voidaan institutionalisoida valtioiden välisiin bilateraalsiin tai multilateraalsiin sopimuksiin tai niiden ylläpitoa ja valvontaa varten perustettuihin kansainvälisiin järjestöihin. Sääntöjä toimeenpanevat valtiot itse, sillä kansainvälisessä yhteisössä ei ole keskushallintoa, joka valtion sisällä hoitaisi sääntöjen toimeenpanon. Koska valtiot harvemmin toimivat omaa etuaan vastaan, saattaa sääntöjen toimeenpano ja valvonta jäädä heikoksi.⁵⁴

Mikäli valtio kokee tietyn säännön rikkomisen edukseen anarkistisessa järjestelmässä, se voi tehdä niin. Jotta yhteisö pysyisi yhteisönä, tärkeintä on kuitenkin aina ottaa huomioon säännöt ja niitä rikkoessaan olla tietoinen rikkomuksistaan. Bullin mukaan yhteisön säännöt voivatkin muuttua tämän rikkomisen ja suhteuttamisen kautta.⁵⁵ Ihmisoikeuksia varten on perustettu useita eri YK:n toimielimiä, jotka valvovat ihmisoikeuksien noudattamista. Kuten Bull esittää, on ihmisoikeuksien

---

50 Bull 2002, 16-18.

51 Emt, 52-53.

52 Emt, 65-67.

53 Emt, 54.

54 Emt, 68-70.

55 Emt, 70.

toimeenpano vaikeaa, sillä valtioiden on itse tahdottava noudattaa niitä. YK:n turvallisuusneuvostolla on kuitenkin mahdollisuus esimerkiksi talouspakotteiden tai humanitaarisen intervention käyttämiseen ihmisoikeuksia rikkonutta valtiota vastaan. Ihmisoikeudet sopivat siten myös yhdeksi kansainvälisen yhteisön instituutioksi sääntöjen lisäksi.

Bull kirjoitti 1970-luvulla ihmisoikeuksien jääneen taka-alalle kansainvälisen yhteisön keskusteluissa, sillä ihmisoikeuksissa on kyse yksittäisten ihmisten oikeuksista, joita puolustamaan myös muu kuin henkilön oma valtio voisi ryhtyä ja sen pitäisikin. Näin ollen, 1970-luvun maailmassa, ihmisoikeudet olivat uhka kansainväliselle yhteisölle, sillä monet valtiot pelkäsivät, että ihmisoikeuksia voitaisiin käyttää verukkeena sotkeuduttaessa valtion sisäisiin asioihin ja valtion suvereniteettia vastaan.⁵⁶ Kylmän sodan päättymisen jälkeen valtion suvereniteetin loukkaamisen uhka ei ole enää yhtä suuri, mutta humanitaarisen intervention mahdollisuus monimutkaistaa suvereniteetin ja ihmisoikeuksien suhdetta myös tänä päivänä.

R. J. Vincent kuvailee kansainvälistä yhteisöä, jonka jäsenenä on niin ei-valtiollisia ryhmiä kuin valtioitakin, ja jossa vanhat periaatteet kuten suvereniteetti- ja puuttumattomuusperiaate eivät ole enää itsestäänselvyksiä. Ihmisoikeuksista on tullut oikeutettu yhteinen huolenaihe kansainvälisessä yhteisössä, ja valtioiden tuki ihmisoikeussopimuksille on yksi esimerkki tästä. Ihmisoikeussopimusten ratifiointi ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita niiden noudattamista. Ihmisoikeussopimusten ratifiointimäärä ei vielä annakaan täydellistä kuvaa ihmisoikeuksien arvostuksesta yhteisössä. Toinen indikaattori ihmisoikeuksien kasvaneesta arvostuksesta on Yhdistyneiden kansakuntien tekemä työ ihmisoikeuksien hyväksi. 1960-luvulta lähtien YK on ylittänyt valtioiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden rajan ja omalta osaltaan tuonut ihmisoikeuksia kansainväliselle agendalle. YK on myös kannustanut alueellisten ihmisoikeusinstrumenttien perustamista, ja alueet, joille tällaisia instrumentteja on perustettu, ovat nähneet itsensä yleismaailmallisen viestin tuojina omalla mantereellaan tai kulttuurisella alueellaan. On väitetty, että valtiot hyväksyvät helpommin toimeenpanokoneiston, joka koostuu samanmielisistä ja lähellä olevista valtioista.⁵⁷

Myös valtioiden sisäisellä tasolla on huomattavissa ihmisoikeuksien leviämistä ja arvostuksen kasvamista. Jotkut valtiot, kuten Yhdysvallat ja Ranska, on perustettu nimenomaan taatakseen kansalaisilleen ihmisoikeudet. Monet valtiot ovat 1700-luvun jälkeen perustaneet perustuslakinsa yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen pohjalle. Valtiot joutuvat myös hyväksymään laajenevan kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön ja sen vaikutukset omaan lainsäädäntöönsä ja päättämään ihmisoikeuksien kansallisesta soveltamisesta.⁵⁸

---

56 Bull 2002, 80.

57 Vincent 1986, 99-101.

58 Emt, 103.

Vincent painottaa ihmisoikeuksien merkitystä kansainvälisen yhteisön muodostumisessa kuvaamalla ihmisoikeuksia olosuhteina, jotka muodostavat käytäntöjä, joita taas puolustetaan etunäkökohdilla, ja jotka ajan kuluessa vahvistuvat tavoiksi.⁵⁹ Kun näin käy, kansainvälissä yhteisössä vallitseva maailmanpolitiikan kulttuuri muuttuu. Uudenlainen ihmisoikeuskulttuuri oikeuttaa humanitaarisen intervention, mikäli jonkin valtion käytös järkyttää ihmiskunnan omaatuntoa. Tällaisen kohtelun ansaitsevia ihmisoikeuksia ovat Vincentin mukaan oikeus elämään ja oikeus vapauteen. Nämä oikeudet muodostuvat minimivaatimuksiksi valtioille kansainvälisessä yhteisössä ja muokkaavat valtioiden legitimitietin muodostumista. Jos valtio ei pidä huolta kansalaistensa perusoikeuksista voi kansainvälinen yhteisö pitää sitä osoituksena epälegitiimiydestä.⁶⁰ Ihmisoikeudet eivät siten olekaan uhka suvereenien valtioiden muodostamalle yhteisölle, vaan vahvistavat osaltaan sen legitimitettä.⁶¹ Tämän voidaan nähdä jo tapahtuneen kansainvälisessä yhteisössä; ihmisten oikeutta elämään on puolustettu humanitaarisilla interventioilla, ja Yhdysvaltain hyökkäystä Irakiin perusteltiin irakilaisien vapaudella.

Jack Donnellyn mukaan ihmisoikeuksien toimeenpanon ongelmana on ollut oletus valtioiden suvereniteetista, jonka mukaan muut valtiot eivät saa sotkeutua toisten valtioiden sisäisiin asioihin. Ihmisoikeussopimukset kuitenkin säätelevät valtioiden käyttäytymistä omia kansalaisiaan kohtaan. Kun valtiot sitoutuvat valtiosopimukseen, niiden suvereniteettia voidaan rajoittaa ja näin ollen voidaan perustella esimerkiksi interventiot ja muut pakotetotimet. Valtiot toimivat oikeudellisten velvoitteiden lisäksi samaan aikaan myös epämuodollisten rajoitteiden muodostamassa sosiaalisessa järjestyksessä, eli kansainvälisessä yhteisössä. Vincentin tavoin myös Donnelly esittää kansainvälisten ihmisoikeuksien muodostavan moraalisen legitimitietin standardin, joka ainakin osittain yhdistyy kansainvälisen yhteisön sääntöihin. Kansainvälisessä yhteisössä onkin kehittymässä yhteisymmärrys ihmisoikeusnormeihin liittyen. Yhteisymmärryksen muodostuminen ei kiistä valtioiden keskeisyyttä järjestelmässä, vaan yhteisö asettaa vain vähäisiä rajoituksia valtioille. Yhteisön ei tarvitse hallita valtioita täysin, sillä yhteisymmärrys säännöistä kehittyy yhteisön sisäisessä kanssakäymisessä. Toiminta kansainvälisten ihmisoikeuksien puitteissa on sallittua vain kansainvälisen yhteisön muodollisella tai epämuodollisella valtuutuksella.⁶²

Donnelly on kuvannut ihmisoikeuksia myös regiiminä, eli periaatteiden, normien, sääntöjen ja päätöksentekotapojen kokonaisuutena, josta toimijat ovat yhtä mieltä tietyn aihealueen osalta.⁶³ Donnelly kuvaa kolmenlaisia regiimejä: toimeenpanevia, täytäntöönpanevia sekä edistäviä.

---

59 Vincent 1986, 106.

60 Emt, 126-127.

61 Emt, 151.

62 Donnelly 1993, 29-31.

63 Donnelly 1986, 599-600.

Kansainvälinen ihmisoikeusregiimi on hänen mukaansa vahva edistävää regiimi, joka koostuu laajalti hyväksytyistä normeista, laajalti kansainvälistyneistä standardoiduista käytännöistä, sekä jonkinasteisesta yleisestä edistämistoiminnasta. Kansainvälistä täytäntöönpanovaltaa regiimillä ei ole. Vahva normatiivisuus ja heikko käytännön toiminta johtuvat tietoisista poliittisista päätöksistä. Regiimit ovat poliittisia luomuksia, jotka pyrkivät ylittämään huonosti säännellyistä kansallisista toimista esiin nousevia ongelmia. Kansainvälisen regiimin muoto ja vahvuus tuovat esiin sen, kuka kannattaa regiimiä, kuka vastustaa sitä ja miksi, sekä kuinka vastakkaiset tavoitteet, intressit ja kyvyt on ratkaistu. Siirtyminen julistuksellisesta regiimistä vahvempiin muotoihin on osoittautunut ihmisoikeuksien kohdalla vaikeaksi, sillä menettelytapojen ja normien muuttaminen on vaikeaa ja hidasta.⁶⁴

Vaikka ihmisoikeusregiimiä voidaankin pitää heikkona, myöhemmässä artikkelissaan Donnelly kuvaa ihmisoikeuksia uutena ”sivilisaatiostandardina”, joka toimii kansainvälisen yhteisön jäsenyyden kriteerinä.⁶⁵ Kansainvälisessä järjestelmässä vakiintuneet suhteet yksikköjen välillä eivät perustu vain valtaan ja etuihin, vaan korkeampiin arvoihin nojaavaan yhteiseen siteeseen. Osana kansainvälistä yhteisöä tarvitaan kollektiivista tunnustusta.⁶⁶ Toisen maailmansodan jälkeen ihmisoikeudet tarjosivat uuden standardin, joka perustui kaikkien jakamiin arvoihin. Tässä se eroaa perinteisestä, 1800-lukulaisesta sivilisaatiomääritelmästä siinä, ettei se rajoita ketään sivilisaation ulkopuolelle, vaan kaikilla valtioilla on mahdollisuus kuulua sivilisaatioon, tai kansainväliseen yhteisöön ottamalla ihmisoikeudet osaksi toimintatapojaan.⁶⁷ Ihmisoikeuksien muodostama sivilisaatiostandardi voisikin estää kansainvälistä yhteisöä ja sen jäseniä ajautumasta koskemattoman suvereniteetin aiheuttamaan barbarismiin. Tällä hetkellä ihmisoikeudet näyttävät pystyvän muodostamaan standardin.⁶⁸

Kansainväliset ihmisoikeudet edustavat uudenlaista universalismia. Ihmisoikeusnormit koskevat samalla tavalla niin muita kuin itseäkin, minkä vuoksi ne on helpompi hyväksyä eikä niitä voi käyttää helposti oman edun tavoitteluun. Kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus on myös suhteellisen helppo hyväksyä moraaliseksi väittämäksi. Ihmisoikeudet edustavatkin edistyksellistä 1900-lukulaista ajattelua, jossa kansainvälinen legitimitetti ja täysi jäsenyys kansainvälisessä yhteisössä perustuvat oikeudenmukaiselle, inhimilliselle ja sivistyneelle käyttäytymiselle.⁶⁹ Ihmisoikeuksien avulla on siis helppo palata kansainvälisen yhteisön käsitteeseen.

---

64 Donnelly 1986, 613-615.

65 Emt, 19.

66 Emt, 1.

67 Emt, 12.

68 Emt, 16.

69 Emt, 20-21.

Tim Dunne kuvaa ihmisoikeuksia merkinä siitä, että kansainvälinen oikeus on siirtymässä suvereenien valtioiden yksinoikeutetuista oikeuksista kohti kaikkien yksilöiden yhteisen ihmisyyden perusteella saamia oikeuksia. Ihmisoikeudet kuvaavat siirtymistä pluralistisesta kansainvälisestä yhteisöstä kohti solidaristista kansainvälistä yhteisöä, jossa pluralistisen yhteisön vaatimus valtioiden suvereniteetista ja järjestyksen tavoittelusta antaa tilaa yksittäisten ihmisten oikeuksien tunnustamiselle. Dunnen mukaan tämä siirtymä on yksi suurimmista muutoksista maailmanpolitiikan historiassa.⁷⁰

Pluralistista käsitystä kansainvälisestä yhteisöstä voidaan pitää perinteisenä mallina. Se tarjoaa kansainväliselle yhteisölle vain moraalisen minimin ja antaa valtioiden pitää erilaiset moraaliset käsityksensä. Pluralismi on tietoinen eroavaisuuksista ja antaa tilaa moraalille ja kulttuuriselle monimuotoisuudelle kansainvälisessä yhteisössä. Niinpä kansainvälinen yhteisö perustuu vain minimiperiaatteille, jotka mahdollistavat valtioiden toiminnan yhteisössä. Koska ainoa kaikkien valtioiden hyväksymä periaate on valtioiden ensisijaisuus kansainvälisessä järjestelmässä, tulisi sen olla ainoa kansainvälistä järjestelmää määräävä tekijä. Pluralismi siis tukee rinnakkaiseloja. Koska valtiot ovat erilaisia kulttuurisesti ja moraalisesti, tulisi valtioiden säilyttää absoluuttinen suvereniteetti alueensa ja kansansa suhteen. Valtiit ovat kansainvälisten suhteiden ainoita moraalisia subjekteja. Näin ollen pluralistisessa kansainvälisessä järjestelmässä on hyvin vaikeaa puolustaa ihmisoikeuksia, sillä kun valtiota syytetään esimerkiksi kansanmurhasta, ei valtio anna kansainväliselle yhteisölle oikeutta suojella kansalaisiaan tai valtion sisäisiä ryhmiä. Pluralistinen lähtökohta suojelee monimuotoisuutta kansainvälisessä järjestelmässä, mutta ei monimuotoisuutta valtioiden sisällä. Pluralismin ongelma on siis siinä, ettei se mahdollista valtioiden legitimitetin arviointia niiden sisäisten tapahtumien perusteella.⁷¹

Tähän ongelmaan tuo ratkaisun solidaristinen käsitys kansainvälisestä yhteisöstä. Solidarismia kuvaa käsitys siitä, että valtiot eivät ole yleisesti ottaen kulttuurisesti yhtenäisiä ja että ne ovat kykeneviä rikkomaan kansalaistensa ihmisoikeuksia. Solidaristinen lähestymistapa pyrkii korvaamaan valtion yksilöllä kansainvälisen yhteisön moraalisenä subjektina ja jäsenenä. Solidaristinen lähestymistapa tutkii sitä, onko mahdollista, että valtioiden yhteisö edistää arvoja kuten oikeudenmukaisuus ja ihmisarvo. Se tuo muitakin arvoja kuin vain suvereniteetin kansainvälisen yhteisön perustaksi. Solidarismin mukaan suvereniteetti ei olekaan kiistaton, vaan se on riippuvainen sisäpoliittisista ratkaisuista, jotka edistävät yksilöiden hyvinvointia. Näin ollen pluralismi ja valtioiden suvereniteetti ei olekaan enää kansainvälisen yhteisön moraalisenä pohjana ja se tarvitsee uuden perustan. Tämän perustan voivat muodostaa ihmisoikeudet.

---

70 Dunne 2007, 141.

71 Robertson-Snape 2000, 516-517.

Solidarismi on kosmopoliittinen teoria, joka kohtaa saman ongelman kuin kaikki muutkin kosmopoliittiset normatiiviset teorit, eli kysymyksen siitä, millaiselle moraalille se rakentuu. Jos moraalilla on luonnollista ja universaalista pohjaa, kuinka selvitään moraalisen monimuotoisuuden kanssa? Solidaristit voivat vastata tähän, että he kiinnittävät huomiota erityisesti normeihin ja arvoihin, jotka rakentuvat kansainvälisessä järjestelmässä. Kansainvälinen moraalilla voidaan kuvata sosiaalisena faktana, joka leviää käytännön tasolla kansainvälisessä yhteisössä ja ottaa paikkansa järjestelmän eri tasoilla.⁷²

Tällaisessa järjestelmässä ei ole väliä sillä, mihin ihmisoikeudet perustuvat, vaan sillä, kuinka hyvin niitä noudatetaan ja kuinka hyvin toimijat hyväksyvät niiden olemassaolon. Ihmisoikeudet ovat ehdotelma, joka on otettu laajalti käyttöön ja hyväksytty sopivana tapana kohdella ihmisiä. Tämä käyttöönotto rakentuu kansainvälisessä yhteisössä tapahtuvan kanssakäymisen seurauksena, ja kaikenlainen kansainvälinen yhteistyö kaupan, turismin ja kansalaisyhteiskunnan tasolla edistävät ihmisoikeuksien leviämistä. Tämä rakentaa, Bullin teorian mukaisesti, yhteisiä kiinnostuksenkohteita, normeja ja instituutioita, joiden avulla ihmisoikeudet muodostuvat eettisen ja moraalisen käyttäytymisen ohjeiksi kansainvälisessä yhteisössä.⁷³

---

72 Robertson-Snape 2000, 518-519.

73 Emt, 519-520.

3. Ihmisoikeudet Yhdysvalloissa

Yhdysvaltalaisessa poliittisessa keskustelussa ihmisoikeudet, tai oikeudet ylipäänsä, ovat olleet hyvin keskeisiä aina kansalaisyhteiskunnan keskustelun värittämältä 1960-luvulta lähtien. Ulkopoliitikassa ihmisoikeudet taas eivät ole olleet kovin keskeisellä sijalla, vaikka Bill Clintonin valtakaudella 1990-luvulla niistä pyrittiin tekemään yhtä ulkopoliitikan kantavista ajatuksista. Ymmärtääkseen George W. Bushin ihmisoikeuspuhetta, tulee tietää ihmisoikeuksien käytöstä aikaisemmassa amerikkalaisessa poliittisessa keskustelussa. George W. Bushin ihmisoikeuspuhetta on aikaisemmin analysoitu muun muassa idiografina.

3.1. Kansallisessa poliittisessa keskustelussa

Richard A. Primuksen mukaan oikeuspuhe on ollut keskeistä amerikkalaisessa poliittisessa kulttuurissa vuosisatoja, ja melkein jokainen tärkeä kysymys Yhdysvaltain poliittisessä historiassa on esitelty oikeuskysymyksenä. Primus esittää amerikkalaisen keskustelun oikeuksista erityisesti kielellisenä kysymyksenä. Poliittikkaa ja kieltä ei voida erottaa toisistaan, sillä ne ovat hyvin läheisesti yhteydessä toisiinsa. Kieltä on hyvin vaikea kuvitella irrallisena ja politiikkaa edeltävänä alueena, joka vaikuttaa politiikkaan pysyen itse koskemattomana. Kielen avulla voidaan siis esittää oikeusargumentteja puolesta ja vastaan, eikä oikeusargumenttien käyttö ole älyllisesti johdonmukainen tapa muotoilla poliittista tai moraalista debattia. Moniakaan konflikteja ei voida ratkaista vetoamalla oikeuksiin, sillä oikeudet ovat keskenään ristiriidassa.⁷⁴

Oikeusdiskurssin analysointi poliittisen retoriikan muotona tuo esiin selkeämmin oikeusväitteiden takana olevat käsitykset, ja näin ollen tuovat oikeusväitteiden merkitykset paremmin ymmärrettäviksi. Amerikkalaisessa poliittisessä diskurssissa vahva miinus tahansa oikeuksiin vetoaminen päihittää hienovaraisen älyllisen argumentoinnin oikeuksien vajavaisuuksista käsitteenä. Mitä enemmän puhuja käyttää oikeuspuhetta retoriikassaan, sitä todennäköisemmin amerikkalaiset yleisöt vakuuttuvat tämän argumentaatiosta.⁷⁵

Yhdysvalloissa on puhuttu perinteisesti oikeuksista luonnonoikeuksina, kansalaisyhteiskunnallisina, poliittisina oikeuksina, sosiaalisina oikeuksina, perustuslaillisina oikeuksina, ja niin edelleen, mutta erittäin harvoin ihmisoikeuksina. Toisen maailmansodan jälkeen ihmisoikeudet terminä tuli kuitenkin käyttöön kaikkialla, esimerkiksi korkeimman oikeuden päätöksissä. Uutta termiä käsitteellistäneet amerikkalaisteoreetikot eivät aluksi ymmärtäneet, että ihmisoikeudet oli täysin uusi käsite, joka toi mukanaan joukon huomattavia sitoumuksia, eikä vain uusi nimi vanhalle kategorialle. 1950-luvulla monet teoreetikot väittivät ihmisoikeuksia uudeksi nimeksi valistuksen ajan luonnonoikeuksille ilman viittauksia luontoon. Tämä käsitys oli laajalle levinnyt eikä täysin

---

74 Primus 1999, 1-3.

75 Emt, 4-5.

vailla pohjaa. Luonnonoikeuksilla ja ihmisoikeuksilla on paljon yhteistä, esimerkiksi niiden erottamattomuus niistä ihmisistä, joita ne koskivat.⁷⁶

Nykyajan amerikkalaiset käsittävät ihmisoikeudet eri tavalla kuin Locke ja Yhdysvaltain perustuslain säätäjät. Ihmisoikeudet koskevat kaikkia ihmisiä, ihonväriin, sukupuoleen ja omaisuuteen katsomatta. Ihmisoikeudet vaativat näin ollen käsityksen ihmiskunnasta, jonka jäseniä kaikki ihmiset ovat. Kaikenkattava käsitys ihmiskunnasta toimii siis ihmisoikeuksien perustana. 1940-luvulla kehittynyt ihmisoikeuspuhe rakentui ilmaisemaan antitotalitaarista poliittista uskoa, jonka mukaan kaikilla ihmisillä oli tiettyjä oikeuksia, missä ja minkälaisen tahansa lain alla he olivat. Vastauksena natsismille ja totalitarianismille ihmisoikeudet pyrkivät luomaan tiettyjä perusoikeuksia kaikille ihmisille riippumatta rodusta tai uskonnosta perustuen ihmisyyteen. Ihmisoikeuksia kuvailtiin universaaleiksi moraaliseksi oikeuksiksi, absoluuttisiksi ja rajoittamattomiksi. Ihmisoikeuksiin pohjautuen Yhdysvallat pystyivät tuomitsemaan näennäisen universaalisti ja objektiivisesti Natsi-Saksan kaltaisen ilmiön.⁷⁷

Ihmisoikeuksissa implisiittisenä olevat sitoumukset universalismiin ja anti-positivismiin ovat olleet toisen maailmansodan jälkeisellä ajalla niin vahvoja, että ihmisoikeussanasto on usein vallannut ja korvannut aikaisempia oikeusluokitteluja, aivan kuin ihmisoikeudet eivät olisi synonyymisiä vain luonnonoikeuksien vaan oikeuksien sinänsä kanssa. Joissain tapauksissa käsite oikeus on alkanut merkitä ihmisoikeuksia paikasta tai poliittisesta tilanteesta riippumatta. Tällainen oikeuspuhe pyrkii esittämään ihmisoikeudet parhaana tai oikeimpana merkityksenä oikeuksille yleensä. Sellaiset oikeudet, jotka vaativat määreitä, kuten lailliset tai perustuslailliset oikeudet, esitetään siten variaatioina keskustelemasta sen sijaan, että ne esittäisivät oikeuksien pohjimmaista merkitystä. Toisissa tapauksissa taas sellaiset oikeudet, joita on ennen pidetty laillisina tai perustuslaillisina, on sisällytetty ihmisoikeuksien otsikon alle. Esimerkiksi Zechariah Chafee on tulkinut Yhdysvaltain 1787 perustuslakia ihmisoikeuksien näkökulmasta, vaikka käsitettä ihmisoikeudet ei vielä silloin ollut olemassakaan, eivätkä perustuslain oikeudet koskeneet kaikkia Yhdysvaltain kansalaisia.⁷⁸

Ihmisoikeuksien perustana on oletus, että ihmisillä on oikeuksia pohjautuen heidän ihmisyyteensä sinänsä, eikä tätä argumenttia yleensä perustella mitenkään erityisesti, vaan oletetaan, että se on itsestään selvää. Joskus kysymykseen perustasta vastataan vetoamalla ihmisarvoon. Kuitenkin keskustelu oikeuksista on ollut jo Yhdysvaltain perustajista lähtien tuloslähtöistä, eikä niinkään keskittynyt rakentamaan koherenttia perustaa oikeuksien lähteistä ja sitten kehittämään oikeuksia perustuen noihin lähteisiin. Ennemmin on kehitetty ihmisoikeuksia takaamaan niitä oikeuksia, vapauksia, voimia ja immuniteetteja, joita kunakin ajan hetkenä on pidetty tärkeimpinä ja

---

76 Primus 1999, 191-192.

77 Emt, 192-193.

78 Emt, 193-194.

uhatuimpina. Ihmisoikeuksia on käytetty ulkomaisen totalitarismin vastaisen agendan tukena istuttaen oikeuksien itsensä luonteeseen tärkeän näkökohdan, jonka anti-totalitarianistit haluavat vakiinnuttaa.⁷⁹

Toisen maailmansodan jälkeen ihmisoikeuskieli tuli esiin huomattavasti niin kansainvälisessä kuin Yhdysvaltain kansallisessakin politiikassa. Mustien kansalaisoikeustaistelua edistettiin ihmisoikeuspuheen avulla. Ilmaukset, joita käytettiin toisen maailmansodan jälkeen, kuulostavat nykyään latteilta ja itsestään selviltä, mutta niitä ei olisi voitu ilmaista samassa mielessä ennen toista maailmansotaa. Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltain sisäpolitiikassa käytettiin uutta ihmisoikeuspuhetta luomaan uudenlaisia poliittisia sitoumuksia. Kun näistä sitoumuksista on tullut standardeja, niihin liittyvästä ihmisoikeuspuheesta on tullut standardia poliittista retoriikkaa.⁸⁰

3.2. Ulkopoliitikassa

Amerikkalaiset eivät kirjoittaneet omaa perustuslakiaan toisen maailmansodan jälkeen, mutta he olivat mukana laatimassa muiden valtioiden perustuslakeja, esimerkiksi Japanissa, jossa perustuslakiin tuotiin ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus sekä perustavanlaatuisuus, ajattomuus ja loukkaamattomuus. Yhdysvaltain perustuslaista tällaisia viittauksia ei löydy, vaan perustuslain takaamat oikeudet ovat kapeampia ja tarkempia takeita esimerkiksi siitä, ettei kongressi säädä mitään sellaista lakia, joka evää sananvapauden. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, joka on 1940-luvun tuotos, sen sijaan takaa erilaisen syrjinnän estämisen.⁸¹

Vuosien 1945 ja 1970 välillä ihmisoikeudet jäivät vähäisen kiinnostuksen kohteeksi. Ihmisoikeuksia käsiteltiin lähinnä ihmisoikeussopimusten laadinnan yhteydessä sekä poliittisissa painostusryhmissä, mutta ihmisoikeudet eivät päässeet sellaisen sosiaalisen instituution asemaan, että ne olisivat voineet vaikuttaa kansainvälisen politiikan päivittäiseen toimintaan. Kansainvälinen poliittinen agenda oli enimmäkseen sotilaallisen turvallisuuden ja taloudellisten intressien värittämää. Tämä oli asiointila jo ennen kuin Yhdysvallat vetäytyi virallisesti ihmisoikeuksia koskevasta debatista ja jätti regiimin ilman hegemonista johtajuutta. Kylmä sota antoi aiheen keskittyä turvallisuuskysymyksiin jättäen muut asiat vähemmälle huomiolle. Vietnamin sodan jälkeen liennytysoikeuden päättyttyä esiin nousivat kysymykset Yhdysvaltain ulkopoliittikan vähäisestä moraalista sisällöstä. Vuonna 1975 ulkoministeri Henry Kissinger alkoi kiinnittää huomiota ihmisoikeuksiin ulkopoliittikan tavoitteena.⁸²

Jimmy Carterin presidenttikaudella (1977-1981) ihmisoikeuksien käsittely ulkopoliitikassa siirtyi standardien luomisesta toimeenpanoon ja ihmisoikeuksille annettiin keskeinen asema poliittisessa

---

79 Primus 1999, 194.

80 Emt, 194-195.

81 Emt, 196-197.

82 Evans 1996, 148.

retoriikassa. Tästä huolimatta Yhdysvaltain ulkopolitiikka keskittyi sen moraalisen aseman vahvistamiseen ja legitimointiin sekä kansallisiin asenteisiin ja taloudellisiin intresseihin.⁸³

Kansainvälinen oikeuslainsäädäntö luotiin kolmiosaiseksi julistukseksi, laillisesti sitovaksi sopimukseksi sekä voimaantulotoimenpiteiksi. Käytännön toimenpiteiden säätely osoittautui kuitenkin hankalaksi, sillä useat valtiot kieltäytyivät keskustelemasta siitä ennen kuin julistus ja sopimus olivat valmiit. Ihmisoikeuksien käytännön noudattamisesta ja täytäntöönpanosta ei juurikaan keskusteltu kylmän sodan aikana, ja sosialistiset valtiot painottivat täytäntöönpanon kuulumista valtionsisäiselle tasolle. Täytäntöönpanomekanismeja on myös hyvin vaikea muodostaa niin, että ne toimisivat yhtä hyvin kaikkien ihmisoikeuksien kohdalla. Useimmat esitykset keskittyvät kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin ja jättävät sosiaaliset oikeudet kokonaan käsittelemättä. Ainakin kolmenlaisia ratkaisuja on esitetty, pääällimmäisinä oikeudelliset menettelyt, sovittelu ja valvonta.⁸⁴

Koska ihmisoikeuksien valvonnan ja täytäntöönpanon keinoja on vähän, eikä niitä käytetä siinä laajuudessa, mitä ihmisoikeusinstrumentit olettavat, löytyy paras esimerkki kansainvälisen yhteisön sitoutumisesta ihmisoikeuksiin valtioiden harjoittamasta ulkopolitiikasta. Tässä tapauksessa Yhdysvallat on erityisen hyvä esimerkki muille valtioille hegemonisesta asemastaan johtuen. Samaan aikaan kun Yhdysvallat jatkoi tapansa olla ratifioimatta mitään laillisesti sitovia ihmisoikeusdokumentteja, se kuitenkin samanaikaisesti pyrki esittämään itsensä merkittävimpänä ihmisoikeuksien tyyppiesimerkkinä. Siksi Yhdysvaltain ihmisoikeusulkopolitiikka on edelleenkin tärkeä mittari siitä, miten tosissaan valtiot ottavat sitoutumisensa ihmisoikeuksiin.⁸⁵

Poliittiset päättäjät niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin ovat pitkään olleet sitä mieltä, että hallituksen velvollisuudet rajoittuvat sen omiin kansalaisiin ja alueeseen. Näin ollen muiden valtioiden kansalais- ja poliittisten oikeuksien ei tulisi vaikuttaa millään tavalla ulkopoliittisessa päätöksenteossa. Lisäksi tämän on katsottu vapauttavan rikkaat valtiot velvollisuudesta auttaa kansainvälisen yhteisön köyhiä jäseniä niiden ponnisteluissa kohti taloudellista kehitystä. Lisääntyvä ymmärrys siitä, että elämme maailmassa, joka on yhä enemmän keskinäisesti riippuvainen, on lisännyt vaatimuksia toimimisesta ihmisoikeuksien puolesta. Tästä seuraa se, että vaikka hallitukset haluaisivatkin vedota perinteisiin syihin ulkopolitiikassaan, eivät ne voi paeta ulkopoliittikkansa ihmisoikeusseuraamuksia.⁸⁶

Valtioiden ulkopolitiikassaan tekemä sovittelu tai tasapainottelu perinteisten ulkopoliittisten huolenaiheiden ja ihmisoikeusvaatimusten välillä on valaisevaa, kun tarkastellaan valtioiden

---

83 Evans 1996, 149.

84 Emt, 150-151.

85 Emt, 162.

86 Emt, 162-163.

ihmisoikeuksille antamaa tärkeyttä. Valtioiden on yhä hankalampi erottaa sisä- ja ulkopoliittikka selvästi toisistaan. Yrittäessään pitää sisä- ja ulkopoliittikat erillään, valtiot antavat esimerkkejä siitä, kuinka vakavasti ne ottavat kansainvälisen veloitteensa edistää ihmisoikeuksia muiden valtioiden sisällä. Niin oman kuin muidenkin maiden kansalaiset kohdistavat voimakkaisiin ja hegemonisiin valtioihin, kuten Yhdysvaltoihin, vaatimuksia ryhtyä toimenpiteisiin ihmisoikeuksia rikkovia vastaan. Yhdysvalloilla on historiallinen sitoumus ihmisoikeusaatteeseen, samoin kuin halu tuoda esiin omaa ideologista ja moraalista ylemmyyttään lähes jokaisella ulkopoliittikan aspektilla. Kun ihmisoikeussopimusten ratifioinnit olivat saavuttamassa tarvittavan määrän, amerikkalaisten arvovalta, asema ja itsetunto olivat erityisen matalalla Vietnamin koetun tappion sekä Watergate-skandaalin vuoksi. Tämän kehityksen aikana kansalaisoikeusliike kasvoi Yhdysvaltain sisällä ja amerikkalaiset painostivat hallitusta asettamaan ihmisoikeudet parempaan asemaan maan ulkopoliitikassa. Kansalaiset kritisoivat ulkopoliittisia ratkaisuja, joista puuttui moraalinen sisältö.⁸⁷

Monet näkivät Vietnamin sodan (1954-1975) Yhdysvaltain moraalisen johtajuuden laiminlyömisinä, sekä kylmän sodan taustalla olleiden arvojen kieltämisenä. Tämä aloitti debatin ulkopoliittikan luonteesta ja tarkoituksesta demokraattisessa valtiossa, jolla on velvollisuuksia ja sitoumuksia melkein kaikilla maailman alueilla. Arvodebatti nosti Yhdysvalloissa kysymyksiä toimeenpanovallan ja lainsäädäntövallan suhteesta, kun lainsäädäntövalta tuntui olevan sopusoinnussa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa. Watergate-skandaali näytti että ne, joiden vastuulle oli annettu vapauden ja demokratian arvojen edistäminen ympäri maailman, olivat korruptoituneita. Miten mikään Yhdysvaltain hallitus voisi perustella roolinsa ihmisoikeuksien puolustajana ja korruptoituneiden hallitusten vastustajana ympäri maailmaa, tai vaatia moraalista ja ideologista ylemmyyttä kommunistista maailmaa vastaan, kun sen omakin hallinto oli korruptoitunut? Watergate nosti esiin kysymyksiä eettisestä käyttäytymisestä kaikilla hallinnon tasoilla. Ihmisoikeuksien aseman nouseminen valtioiden ulkopoliitikassa 1970-luvulla ei jäänyt vain Yhdysvaltain asiaksi, vaan amerikkalaisten vaatimukset ihmisoikeuksien mukaisesta ulkopoliitikasta kuvastuivat myös muissa länsimaisissa demokratioissa vaatimuksina hallitusten ja niiden virkamiesten tinkimättömyydestä.⁸⁸

Amerikkalaiset kansalaisjärjestöt alkoivat toimia ihmisoikeuksien puolestapuhujina ympäri maailman, ja laajamittainen ihmisoikeuksien puolustaminen johti hallituksen menettelytapoihin, jotka yhdistivät kehitysavun ja kaupankäynnin ihmisoikeuksiin. Carterin presidentinvaalikampanjassa näkyi julkisen mielipiteen kehittyminen ihmisoikeuksia kannattavammaksi. Carterin ihmisoikeuspolitiikka kehittyi varsin myöhään kampanjan aikana, eikä Carterilla ollut juurikaan osuutta demokraattisen puolueen ihmisoikeuspolitiikan rakentumisessa. Näin ollen Carterin hallituksella oli politiikka, jonka vahvuuksia olivat retoriikka ja yleistyksen, mutta

---

87 Evans 1996, 163.

88 Emt, 163-164.

joka ei ollut kovinkaan täydellisesti kehittynyt. Tästä johtuen hallituksen jäsenet antoivat usein ristiriitaisia lausuntoja, ja muut valtiot olivat epävarmoja Yhdysvaltain tavoitteista ja aikomuksista. Ihmisoikeusretoriikka toi esiin ongelman valtion perinteisestä roolista juontavien vaatimusten ja kansan tuntemusten välillä. Nämä jännitteet jäivät ratkaisematta, sillä Carterin hallinto ei ollut valmistautunut tarpeeksi ihmisoikeuksien asemaan ulkopoliitikassa.⁸⁹

Bill Clintonin presidenttikaudella vuonna 1994 pidetyssä Yhdysvaltain ulkopoliittisessa konferenssissa tulkittiin Yhdysvaltain ulkopoliittikan suhdetta ihmisoikeuksiin. Tällöin kylmän sodan päättymisestä oli kulunut viisi vuotta. Vaikka optimistisesti oletettiin, että uudessa vapaassa maailmassa ihmisoikeudet tulisivat uudestaan ja laajemmin esille kansainvälisessä politiikassa, ihmisoikeushistoria oli sekalainen. Vuoteen 1994 mennessä valtioiden poliittiset kannanotot erilaisiin ihmisoikeusloukkauksiin eivät olleet keskenään samansuuntaisia, vaan niistä puuttui poliittinen halu luoda yhdenmukaista poliittisiin ja aseellisiin ihmisoikeusloukkauksiin puuttumisen kulttuuria. Yhdysvaltain ulkopoliittinen käytäntö oli avainasemassa tämän maailmanlaajuisen ihmisoikeusympäristön luomisessa, ja ihmisoikeuksien sija Yhdysvaltain ulkopoliittisten teemojen tärkeysjärjestyksessä oli ratkaisevan tärkeä. Tuolloin vallassa ollut Bill Clinton kampanjoi ensimmäisissä presidentinvaaleissaan aikeenaan perustaa Yhdysvaltain ulkopoliittikka ihmisoikeuksille. Clintonin hallitus nosti pääprioriteeteikseen asioita, joihin sen edeltäjät eivät olleet kiinnittäneet tarpeeksi huomiota, ja nostivat agendalle esimerkiksi taloudelliset suhteet Kiinaan sekä haitilaisten pakolaisten kohtelun Yhdysvalloissa. Näiden prioriteettien perusteella olisi voinut olettaa, että ihmisoikeuksista tulisi tärkeä osa Clintonin hallituksen ulkopoliittikkaa. Näin ei kuitenkaan käynyt, sillä selkeää linjaa ei ilmestynyt.⁹⁰

Tilanteen selittämiseksi ei kuitenkaan riitä vain vallinnut poliittisen tahdon puute, vaan syyt olivat monimutkaisempia. 1990-luvulla hallituksen linjaa täydensivät liiketoiminnalliset tavoitteet, jotka edistivät uusien markkinatalouksien kehittymistä sekä maailmankauppaa. Ihmisoikeuksia rikkoviin valtioihin suhtautumista määrittivät hallituksen intressien lisäksi taloudelliset paineet. Samaan aikaan Yhdysvaltain kansalaiset olivat yhä vähemmän kiinnostuneita ulkopoliittisista kysymyksistä ja sisäpoliittiset teemat nousivat tärkeimmiksi.⁹¹

Clintonin hallitus liitti ihmisoikeuskysymykset maailman demokratisointiin, jota Yhdysvallat alkoi toden teolla kehittää 1990-luvulla. Tästä tuli kuitenkin ongelma, sillä demokratisointi sinänsä ei välttämättä edistä ihmisoikeuksien täydellistä savuttamista. Demokratiassakaan enemmistö ei välttämättä ole täydellisen ihmisoikeuskokoelman kannalla. Esimerkiksi naisten tai uskonnollisten vähemmistöjen oikeudet voivat jäädä kunnioittamatta. Ihmisoikeuksien puolestapuhujien oli yhä

---

89 Evans 1996, 165-166.

90 Strategy for Peace, US Foreign Policy Conference 1994, 4-5.

91 Emt, 5.

vaikeampi saada hallitusta tukemaan demokratian sijaan ihmisoikeuskulttuuria, sillä tämä olisi vaatinut sanktioiden asettamista niille valtioille, jotka rikkoivat sitä. Clintonin hallituksen linja vaikutti normatiiviselta ja niin laajalta, että sillä olisi voinut perustella melkein mitä tahansa hallituksen tekemiä poliittisia päätöksiä. Clintonin hallinto oli valmis aiheuttamaan itselleen korkeita taloudellisia ja poliittisia kuluja humanitaaristen hankkeiden suorittamiseksi. Esimerkiksi Aristiden takaisin valtaan saattaminen Haitissa sekä Ruandan sisällissodan uhrien ruokkiminen ja vaatettaminen näyttäytyvät esimerkkeinä uudeltaisesta arvoin pohjautuvasta ulkopoliitikasta, jota olisi ollut mahdotonta toteuttaa kylmän sodan aikana.⁹²

Poliittisen tahdon kehitymisestä huolimatta Clintonin hallitus ei kuitenkaan pystynyt tuomaan ihmisoikeuksien arvostamista kaikkeen politiikkaansa. Yhdysvallat solmi edelleen runsaasti kahdenvälisiä sopimuksia ja suhteita ihmisoikeuksia laajalti rikkovien valtioiden kanssa, Yhdysvallat myi aseita enemmän kuin koskaan, myös sortaville hallitusjärjestelmille, eikä hallituksen sitoutuminen multilateralismiin ollut kovinkaan järjestelmällistä. Jo 1990-luvun kuluessa tuli selväksi, että hallituksilla on taipumus käyttää ihmisoikeuspuhetta perusteluna eri syistä omaksutuille menettelytavoille. Näin ollen hallitukset nostavat niitä kohtaan asetettuja odotuksia ihmisoikeuksien tukemiselle, ja ihmisoikeusjärjestöt joutuvat vahtimaan täytäntöönpanoa. Nämä järjestöt ovat Yhdysvalloissa erittäin kehittyneitä ja ammattimaistuneita ja osa kansainvälistä liikettä, joten niiden vaikuttavuutta ei ole voitu tutkia vain Yhdysvaltain kontekstissa.⁹³

Amerikkalaisten ihmisoikeusjärjestöjen käyttämiä vaikuttamiskeinoja ovat esimerkiksi ihmisoikeusrikkomusten valvonta ja rekisteröinti, suora toiminta rikkojia vastaan, kansainvälisten normien ja oikeusstandardien vahvistaminen sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa toimiminen ihmisoikeusloukkauksien estämiseksi. Kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen vaikutusvalta perustuu siihen oletamaan, että ihmisoikeudet ovat tärkeä asia suurelle joukolle amerikkalaisia. Voidaan kuitenkin ajatella, ettei näiden järjestöjen ja ihmisoikeusliikkeen perustan suhde ole tarpeeksi vakaa. Monet järjestöt ovat menettäneet jäseniä. Ihmisoikeuksien tärkeys kansan keskuudessa vähentyi ihmisoikeuksien muututtua 1990-luvulla yhä enemmän sosioekonomisiin asioihin ja globalisaatioon kytkeytyviksi ongelmiksi perinteisten sortohallintojen tuottamien ongelmien sijaan. 1990-luvun etniset konfliktit pohjautuivat valtionhallinnon rapautumiseen, eikä valtionhallinnon itsensä tuottamaan väkivaltaan. Kylmän sodan päättymisen jälkeen Yhdysvaltain hallituksen ottaessa ihmisoikeudet agendalleen, monet ihmisoikeuksien puolustajat olivat jo kääntäneet huomionsa muihin asioihin, sillä he ollettivat, että hallitus hoitaa asian. Hallituksen pyrkimykset maailman demokratisoimiseksi saattoivat myös saada kansan luottamaan siihen, että

---

92 Strategy for Peace, US Foreign Policy Conference 1994, 5-6.

93 Emt, 9-10.

demokratioissa ihmisoikeudet toteutuvat automaattisesti, eikä niitä enää tarvitse erityisesti tukea tai valvoa.⁹⁴

Niinpä ulkopoliittisen kongressin osallistujat ilmaisivatkin, että ihmisoikeusyhteisö ei ollut onnistunut tarpeeksi erottamaan ihmisoikeuksia demokratiasta ja esittämään, että täydellinen vapaa osallistava demokratia edustaa vain yhdenlaisten oikeuksien toteutumista. Demokratia ei siis takaa kaikkien ihmisoikeuksien kansainvälisessä julistuksessa olevien oikeuksien toteutumista. Ihmisoikeusjärjestöt eivät pystyneet luomaan yhdenmukaista loogista linjaa ihmisoikeusongelmista 1990-luvulla, ja niiden vaikutusmahdollisuudet vähenivät.⁹⁵

Ulkopoliittisen kongressin tuottamassa raportissa esitetään suosituksia Yhdysvaltain ulkopoliitikalle ihmisoikeuksiin liittyen. Tärkeimpänä niistä tuli esiin multilateralismi, johon Yhdysvaltain tulisi sitoutua niin yleisesti, kuin erityisesti ihmisoikeuksiin liittyen. Multilateralismin avulla aggressiivinen ihmisoikeuspolitiikka ei tule väärinymmärretyksi Yhdysvaltain imperialististen päämäärien piilotteluksi. Kun Yhdysvaltain kiinnostus asiaan heikkenee, eivät ihmisoikeudet jää heitteille, vaan niiden edistämistä jatkavat muut valtiot. Tätä linjaa tuki esimerkiksi Clintonin hallituksen allekirjoittamat ihmisoikeussopimukset.⁹⁶

Toinen suositus oli yritysten menettelytapojen muodostaminen ja tukeminen. Amerikkalaisten yritysten tulisi luoda työvoimapolitiittiset menettelytavat, joita ne noudattaisivat myös ulkomailla ja näin ollen tukisivat ihmisoikeuksien toteutumista myös kehitysmaissa. Toinen alue menettelytapojen muodostamiselle olivat sotilaalliset interventiot. Kuinka ihmisoikeusyhteisö voisi varmistaa, että ihmisoikeuksien arvostaminen ja tukeminen olisi sisällytetty sotilaallisen intervention suunnitteluun ja intervention jälkeiseen tilanteeseen.⁹⁷

3.3. Ihmisoikeudet Bushin politiikassa

Stuckey ja Ritter väittävät, että Bush on käyttänyt termiä ihmisoikeudet strategisesti presidenttikautensa aikana esittääkseen niin yhteenkuuluvuutta kuin eroakin. Heidän mukaansa ihmisoikeudet on idiografi, termi, jolla ei sinänsä ole poliittista sisältöä, vaan sitä voidaan käyttää joustavasti politiikanteon välineenä. Idiografit ovat retorisen kulttuurin peruskiviä, ja näin ollen idiografeja ei voi kiistää.⁹⁸

Ihmisoikeudet -termin avulla Bush yhdistää itsensä amerikkalaisen demokratian perustamismyytteihin, joista hän saa tukea politiikalleen. Yhdysvaltalainen demokratiamyytti esittää, että Yhdysvallat on vapauden representaatio maailmalla. Kun Bush saa tukea

94 Strategy for Peace, US Foreign Policy Conference 1994, 10-11.

95 Emt, 11.

96 Emt, 19-20.

97 Emt, 20-21.

98 Stuckey & Ritter 2007, 646.

toiminnalleen amerikkalaisen demokratian ja vapauden myytistä, hän kuitenkin aliarvioi samat käytännöt, joita hän näyttää tukevan. Samaan aikaan, kun Bush puhui ihmisoikeuksien ja vapauden puolesta, toiset osat hänen hallintoaan kiduttivat vankeja niin Abu Ghraibissa kuin Guantanamo Bayssakin ja FBI salakuunteli kansalaisia. Näitäkin tapahtumia Bush perusteli ihmisoikeuksien avulla. Ihmisoikeudet -termiä käyttämällä Bush siis saa tukea joillekin politiikkansa osa-alueille samalla irrottaen toisia alueita ihmisoikeuksien vallan alta.⁹⁹

Bush yhdistää ihmisoikeudet -termin usein vapaisiin markkinoihin ja näin ollen liittää ihmisoikeudet osaksi neoliberaalia ideologiaa ja neokonservatismia. Neoliberaalissa ideologiassa taloudelliset oikeudet menevät usein poliittisten oikeuksien edelle, ja neoliberaalit ja neokonservatiiviset käsitykset demokratiasta pohjaavat näin ollen Bushin käsitystä ihmisoikeuksista. Yhdeksi Bushin demokratian pohjaksi muotoutuu oikeus vapaisiin markkinoihin, joka pohjaa myös amerikkalaista demokratiamyyttiä.¹⁰⁰

---

99 Stuckey & Ritter 2007, 647.

100 Emt, 647.

4. Ihmisoikeudet Iso-Britanniassa

Iso-Britanniassa 2000-luvun politiikkaa on leimannut riskipuhe. Ulkoisista uhkista on luotu riskiympäristöjä, jollainen myös maailman ihmisoikeustilanne on. Ihmisoikeuksista ja niiden noudattamisesta on puhuttu ratkaisuna riskialttiiseen yhteiskuntaan. Uhkien pelottelemat britit voivat yhdistää voimansa ihmisoikeuksien avulla ja parantaa samalla yhteiskuntansa turvallisuutta.

4.1. Kansallisessa keskustelussa

Syyskuun yhdennentoista 2001 New Yorkin ja heinäkuun 2005 Lontoon terrori-iskut ovat vaikuttaneet ihmisoikeuspolitiikkaan myös Iso-Britanniassa. Poliitikot ovat perustelleet niiden avulla uudenlaisia aggressiivisen puolustuksen taktikoita. Tony Blairin New Labour on tuonut ihmisoikeusteemoja esiin pelko- ja riskipuheella. Denneyn mukaan riskiyhteiskunta ajaa ihmiset pelkäämään erilaisia asioita, ja riskien esiintuomisesta tulee osa politiikan tekemistä. Nykyihmisen pelot muokkautuvat median ja hallituksen kokoamina.¹⁰¹ Syyskuun yhdennentoista tapahtumat erityisesti kannustivat joitakin länsimaalaisia poliitikkoja, Bush ja Blair etunenässä, ottamaan sodalle myönteisemmän kannan ja esittämään, että kaksoistornien tuhoutumisen kaltaisilta riskeiltä voitaisiin välttyä, mikäli toimittaisiin ajoissa ja tarpeeksi voimakkaasti. Bush ja Blair argumentoivat että syyskuun yhdennentoista kaltaisilta skenaarioilta välttyttäisiin, mikäli toimittaisiin ennalta ehkäisevästi joukkotuhoaseita kehittälevää Saddam Husseinia vastaan.¹⁰²

Ennaltaehkäisevän toiminnan ja riskianalyysin periaate on vaikuttanut myös Iso-Britannian sisäpolitiikkaan. Uhkia on pyritty tunnistamaan ennen niiden ilmaantumista ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet kansalaisten hyvinvoinnin takaamiseksi ovat joskus olleet epäsuhtaisia. New Labourin syyskuun yhdennentoista jälkeen tuottamaa laajalle levittäytynyttä pelkoa on täytynyt hallita varovaisesti. Vuonna 2005 Blair ilmoitti Hampton Review'n toimeenpanosta. Review suositteli pienempää määrää sääntelyelimiä ja järeämpiä riskinarviointimenetelmiä. Tämän seurauksena Blair perusti Better Regulation Task Forcen, jonka tavoitteena oli parantaa riskien ja sääntelyn tasapainoa. New Labour tuottikin erilaisia riskiympäristöjä, kuten esimerkiksi Kiinan ja Intian tuottaman taloudellisen uhkan Iso-Britannian kansalaisten hyvinvoinnille. New Labour esitti, että mikäli Iso-Britannia ei huolehtisi tämänkaltaisista uhkista ajoissa, sen kansalaisten kärsimät seuraukset olisivat katastrofaalisia. New Labour varoitti ulkoisten uhkien luomista riskeistä ja jatkuvan tarkkaavaisuuden tarpeesta samalla kannattaen menettelytapoja, jotka vaativat kansalaisten vastuunottoa omista riskeistään. Riskin esitettiin luovan pohjan uudelle, aktiiviselle ja omavaraiselle kansalaisuudelle. Tasapaino yksilöllisen vastuun henkilökohtaisen riskin sekä hallituksen riskinsäätelyn välillä oli tärkeä politiikantekemisen tema. Sekä sisä- että ulkopoliittiset menettelytavat rakentuivat huonosti määritellyjä vihollisia vastaan kampanjoinnille.

---

101 Denney 2008, 560-563.

102 Emt, 563-564.

Blair uskoi, että hallituksen toimet riskejä vastaan saattaisivat tukahduttaa taloudellista ja sosiaalista luovuutta, mikä itsessään on jo riski. Ylenmääräisestä paikallisten ja valtakunnallisten viranomaisten toimeenpanemasta sääntelystä seurasi kallista byrokratiaa ja suuri määrä sääntelyä, joka oli mahdotonta hyväksyä.¹⁰³

Jo vuonna 2000 Iso-Britanniassa hyväksyttiin lakiin kirjattu vaatimus eri tahojen yhteistyöstä riskien arviointia ja hallintaa yleisölle vaarallisia rikollisia koskien. Tämä kolmiportainen systeemi sisältää poliisin, ehdonalaisvalvonnan sekä vankilajärjestelmän. Rikosten hallintaan on liitetty ylikorostetusti riskin käsite jo vuosien ajan. Riskinhallinta on tuonut rikosoikeuteen ankaramman lähestymistavan ja varotoimenpiteenä rikollisia pidetään mieluummin telkien takana kuin vaarannetaan toisen ihmisen elämä tai omaisuus. Kuitenkaan New Labour ei ole ollut ihmisoikeuspolitiikassaan ainoastaan autoritääriinen, vaan se on myös sitoutunut tiettyjen ryhmien oikeuksien parantamiseen. Hallituksessa ollessaan New Labour on pyrkinyt vähentämään rotusyrjintää, parantanut köyhissä oloissa asuvien pienten lasten ja perheiden asemaa, mahdollistanut homoseksuaalisten parisuhteiden rekisteröinnin sekä päivittänyt vammaisten oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä. Vaikka näiden toimenpiteiden vaikuttavuudesta voidaan olla montaa mieltä, jatkuva korkeiden vankeusrangaistuslukujen ja kansalaisyhteisöjen vähentämisen korostaminen on vienyt huomiota New Labourin toimilta inklusion ja ihmisoikeuksien hyväksi. Kaiken uuden lainsäädännön on noudatettava ihmisoikeuslainsäädäntöä ja New Labour onkin pyrkinyt pitämään huolta siitä, ettei tätä periaatetta haasteta.¹⁰⁴

2000-luvun aikana Iso-Britanniassa on yhdistetty sisäinen ja ulkoinen turvallisuuspolitiikka kaiken läpäisevän maailmanlaajuisen riskin pelon alle. Pelko roistovaltioiden voimien yhdistämisestä länsimaita vastaan saavat vastakaikua kotimaassa kansallisten sanomalehtien julkisista pedofiilitunnistuksista. Syyskuun yhdennentoista tapahtumat ovat saaneet aikaan moraalisen hämmennyksen länsimaissa, ja tämä on osa New Labourin jättämää perintöä.¹⁰⁵

Samaan aikaan kun Blairin hallitus loi riskiyhteiskuntaa, pyrki se tasapainottamaan tilannetta rakentamalla integraatiostrategiaa, joka edistää ihmisoikeuksia niinä jaettuina arvoina, joiden avulla kirjava Britannia saataisiin yhdistettyä. McGheen mukaan ihmisoikeusdiskurssi on pyritty tuomaan vaihtoehdoksi aiemmin vallinneelle monikulttuurisuusdiskurssille. Ihmisoikeuksia tuodaan esiin yhdistettynä poststrukturalistisiin syrjinnän, epätasa-arvoisuuden ja identiteetin diskursseihin. Tätä varten perustettiin komissio, joka keskittyi sekä tasa-arvo- että ihmisoikeusasioihin. Komission perustamista ehdotettiin ”Fairness for All” –paperissa toukokuussa 2004 ja komissio aloitti toimintansa lokakuussa 2007 ja siihen yhdistettiin kolme entistä erilliskomissiota. Tämän projektin

---

103 Denney 2008, 566.

104 Emt, 570.

105 Emt, 572.

tavoitteena oli saattaa alulle ihmisoikeuksien kunnioittamisen kulttuuri sekä horjuttaa yksittäisten identiteettien politiikkaa ja tukea useiden risteävien identiteettien arvostusta. Nämä tavoitteet pyrkivät osaltaan edistämään New Labourin strategiaa rakentaa Britanniaa, joka olisi sinut oman monimuotoisuutensa kanssa, mikä taas liittyy strategioihin kasvattaa marginalisoitujen sosiaaliryhmien yhteiskunnallista ja poliittista osallistumista. Nämä projektit eivät ole millään tavalla ainutlaatuisesti brittiläisiä, vaan ne ovat osa eurooppalaista yhteiskunnallisten oikeuksien uudelleenarviointia, joka tapahtuu samanaikaisesti erilaisten sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävien instituutioiden elinvoimaisuuden kyseenalaistamisen kanssa.¹⁰⁶

McGheen mukaan aiemmin esitelty riskipuhe on läsnä myös Fairness for All –paperissa. Hallitus esittelee tiettyjä ”sosiaalisia ongelmia”, jotka liittyvät esimerkiksi tiettyjen vakiintuneiden siirtolaisyhdyskuntien vajavaiseen ”integraatioon” brittiläiseen yhteiskuntaan sekä Britannian kansalaisuuden ”heikkouteen” tietyissä etnisissä ja uskonnollisissa siirtolaisryhmissä. Tämänkaltainen riskitietoisuus luo osaltaan kahta tärkeää politiikantekemisen alaa, tarvetta poistaa ristiriita tai sosiaalinen vihamielisyys tiettyjen ryhmien väliltä ja erilaisten sosiaalisten ryhmien yhdistämistä yhteisen Britannian kansalaisen identiteetin alle. Näiden keskenään riippuvaisten strategioiden yhteisenä tavoitteena on kulttuurisen muutoksen luominen eri sosiaaliryhmien, erityisesti vähemmistöryhmien, määrittelyssä sosiaalipolitiikan kohteina. Uudenlaisen määrittelyn taas pitäisi muuttaa näiden sosiaaliryhmien poliittista ja yhteiskunnallista käyttäytymistä tulevaisuudessa. Tämä saavutettaisiin edistämällä kulttuuria, jossa ihmisoikeuksien kunnioittamisesta tulee universaalia.¹⁰⁷

Ongelmana tämän niin sanotusti oikean ihmisoikeuskulttuurin luomisessa Britanniaan on esimerkiksi se, että Blairin hallituksen integraatiostrategia ei eksplisiittisesti ilmaise ihmisoikeuksien kunnioittamista osaksi yhteisiä, brittiläisiä, arvoja. Samaten hallituksen toimet terrorisminvastaisessa politiikassaan ovat ristiriidassa ihmisoikeuspuheen kanssa.¹⁰⁸ Fairness for All –paperissa kuvaillaan ihmisoikeuksia mahdollisena yhteisenä paikkana Britannian kansalaisuudelle, ratkaisuna kaikenlaisiin Britanniaa kohtaaviin tulevaisuuden haasteisiin. Ihmisoikeudet kuvaillaan yhteiskunnallisena liimana, joka yhdistää kansakuntaa ja ratkaisee sosiaaliryhmien väliset erot, tukee konfliktinratkaisussa ja luo yhteenkuuluvuutta. Britannian ihmisoikeuslainsäädäntö ei ole toiminut tarkoitetussa laajuudessaan. Uuden perustetun komission tavoitteena onkin ollut kasvattaa julkisen sektorin tietoisuutta ja ymmärrystä ihmisoikeuksista, mikä taas tukee hallituksen laajempaa tavoitetta parantaa julkisten palveluiden tasoa niin, että ne voivat vastata kaikkien käyttäjiensä tarpeisiin. Fairness for All –paperi esittää, että ihmisoikeuksia kunnioittavan kulttuurin tukeminen hyödyttää kaikkia, ei vain ”suojeltuja ryhmiä”. Uusi tasa-arvo- ja

---

106 McGhee 2008, 108-109.

107 Emt, 110.

108 Emt, 110-111.

ihmisoikeuskomissio voi olla muutoksen moottori, joka luo ihmisoikeuskulttuuria, joka pohjautuu institutionaalisille ja eettisille ulottuvuuksille. Institutionaalinen ulottuvuus pyrkii luomaan julkisen elämän kulttuurin, jossa oikeuksien tehokas suojelu nähdään keskeisenä politiikan, lain ja julkisten palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Eettinen ulottuvuus taas liittyy yksittäisten ihmisten yhtäläiseen arvokkuuteen oikeuksienkantajina.¹⁰⁹

Uusi komissio pyrkii siis saamaan aikaan kulttuurisen muutoksen, jossa ihmisoikeuksista tulee uusi tapa olla suhteessa toisiin, punainen lanka, joka kulkisi kaikessa ihmistenvälisessä kanssakäymisessä niin kollegoina, vanhempina, puolisoina, naapureina kuin ventovierainakin. Sen sijaan että puhuttaisiin negatiivisin sanankääntein siitä, mitä pitäisi tehdä ja miten asioiden ei tulisi olla, pyritään siihen, että ihmisoikeuksista tulee kieli, jolla ilmaistaisiin kehityksen suuntaa.¹¹⁰

Heinäkuussa 2005 Lontoossa tapahtuneiden terrori-iskujen jälkeen Britanniassa on jouduttu arvioimaan uudelleen ”erikoisoikeuksien” ja ”tavallisten ihmisten” oikeuksien välistä suhdetta. Blair totesi vuonna 2005, että lainkuuliaisten kansalaisten oikeus elää turvallisesti tulisi olla ensisijalla. Tämän takia hallitus joutuu päättämään siitä, kenen ihmisoikeudet ovat etusijalla. Terrorismin vastainen toiminta onkin keskeinen osa jännitettä yksittäisten henkilöiden oikeuksien ja lainkuuliaisen enemmistön oikeuksien välillä. Britannian perustuslakiosaston mukaan nyky-Britannian ongelma ihmisoikeuksien suhteen johtuu siitä, että päätöksentekijät ovat asettaneet liikaa painoarvoa yksilöiden oikeuksille ja näin ollen saaneet aikaan epätasapainon. Näin ollen myös niin brittiläiset kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimenkin tuomarit ovat kiinnittäneet liian vähän huomiota Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritellylle valtion velvollisuudelle ylläpitää yleistä turvallisuutta.¹¹¹

Lontoon vuoden 2005 terrori-iskujen jälkeen Britanniassa on pyritty tasapainottamaan ihmisoikeuksia keskittymällä yleiseen turvallisuuteen. Lordi Falconer, Blairin hallituksen perustuslakiasioista vastaava ministeri vuosina 2003-2007, esitti, että hallituksen ensimmäinen ja tärkein tehtävä on suojella kansalaisiaan. Kun hallitus kohtaa uudenlaisia uhkia, tulee sen kehittää uudenlaisia vastatoimia. Tätä varten hallituksen tulee myös kehittää strategia. Falconerin mukaan näiden terrorismin vastaiseen toimintaan liittyvien päätösten on oltava poliittisten päättäjien tekemiä. Poliittiset päättäjät vastaavat hänen mukaansa yleisen turvallisuuden ylläpitämisestä ja niin ollen kansalaisten oikeuksista. Oikeuslaitos puolestaan huolehtii yksittäisten kansalaisten oikeuksista. Tällaisella toiminnalla on myös riskinsä. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa annetaan mahdollisuus poiketa tai keskeyttää joidenkin ihmisoikeuksien turvaaminen terrorismiin liittyvissä hätätilanteissa. Kuitenkin tällainen toiminta saattaa vaarantaa ihmisoikeuksien statusta

---

109 McGhee 2008, 118-119.

110 Emt, 120.

111 Emt, 138-139.

muuttumattomana mittapuuna. Terrorismin uhkaan liitetyt muuttuvat olosuhteet, jotka ovat johtaneet kansallisen hätätilan julistamiseen Britanniassa, voivat uhata monia perustavanlaatuisia, brittiläisyyteen yhdistettyjä, yhteisiä arvoja. Kysymys kuuluukin, kuinka ihmisoikeuksien toteutuminen voidaan taata tilanteessa, jossa niitä on rajoitettu.¹¹²

Terrorismilainsäädäntöä koskee ”pienemmän pahan” ongelma. Valtio on valmis uhraamaan osasta omia kansalaisiaan muodostuneen vähemmistön oikeudet sillä ehdolla, että tämä toimenpide takaa enemmistön turvallisuuden lisääntymisen. Hallitus joutuu siis luomaan tasapainoa ”meidän” turvallisuutemme ja ”heidän” vapauksiensa välille, tai vaihtoehtoisesti uhraamaan monien oikeudet muutamien oikeuksien hyväksi. Tällaisessa tilanteessa ihmisoikeudet voivat muuttua heikkojen, haavoittuvaisten ja marginalisoituneiden – niiden, jotka eniten suojelua kaipaavat – oikeuksista lainkuuliaisen enemmistön oikeuksiksi. Britanniassa tämä kehitys on erityisen uhkaava, kun sitä verrataan hallituksen toimiin valtamielipiteestä poikkeavia muslimeja kohtaan ja siihen, että itseään saa kutsua britiksi vain jos hyväksyy ”yhteiset arvot”, jotka taas eivät sisällä islamilaisia arvoja. Väite, etteivät terrorisminvastainen lainsäädäntö ja ihmisoikeudet ole ristiriidassa keskenään, edustaa siten uhkaavaa kehitystä, jonka lähtökohtana on ihmisoikeuksien uudelleenmäärittely ja joka esittää oikeuksien rajoittamisen välttämättömänä ihmisoikeuksien arvojen tuhoutumisen estämiseksi. Terrori-iskujen jälkeisessä Britanniassa ihmisoikeudet ovat vääristyneet terrorismin vastaisen sodan hyvän ja pahan diskurssissa, joka jakaa ihmiskunnan kahteen, hyvään ja pahaan, perustyyppiin.¹¹³

4.2. Ulkopolitiikassa

Vuoden 1997 virkaanastujaispuheessaan Britannian ulkoministeri Robin Cook esitteli uuden hallituksen ulkopolitiikan suunnan olevan aiempaa eettisempi ja että ihmisoikeudet tulisivat olemaan ulkopolitiikan keskiössä. Tästedes Britannian ulkopolitiikka suuntautuisi ennemminkin hyvään ja näin tehdessään käyttäisi keskeisiä arvoja. Tämän lausunnon myötä ulkopolitiikasta puhumisen tapa Britanniassa muuttui huomattavasti. Kuitenkin monet kommentaattorit ovat puheen jälkeen esittäneet, että uudenlainen, ihmisoikeusvärittyneempi, ulkopolitiikka on vain puhetta, ja että ulkoministeriön käytännön teot eivät ole muuttuneet yhtään ihmisoikeuksia huomioon ottavammiksi kuin ne olivat ennen uuden hallituksen valtaannousua. Ihmisoikeuspuhetta ei pidetä mitenkään uutena keksintönä, ja sitä on käytetty ennenkin ulkopolitiikan tekemisen keinona ilman, että mikään on radikaalisti muuttunut käytännön tasolla.¹¹⁴

Ennen vuotta 1997 Britannian konservatiivihallituksen luotsaama ulkoministeriö puhui ihmisoikeuksista laajalti monien erilaisten teemojen yhteydessä. Tästä voidaan vetää johtopäätöksenä, että joko ihmisoikeudet vaikuttavat moniin erilaisiin politiikan alueisiin ja ovat

112 McGhee 2008, 139-140.

113 Emt, 140-141.

114 Gaskarth 2006, 45-46.

siten tärkeässä asemassa vaikuttaen käytännön politiikkaan laajasti, tai että ihmisoikeuksia käytetään kaiken kattavana käsitteenä, jonka käyttö ilmaisee enemmän niiden merkityksettömyyttä retorisena keinona, eikä tärkeyttä poliittisessa ajattelussa. Ennen vuotta 1997 ihmisoikeudet niputettiin Gaskhartin mukaan yhteen muiden normatiivisten asenteiden kuten demokratian, hyvän hallintotavan ja laillisuusperiaatteen kanssa. Edellä mainittuja pidettiin tavoittelemisen arvoisina käytännön politiikan välineinä tai päämäärinä, mutta ei kuitenkaan itsenäisinä politiikan tekemisen teemoina ja tavoitteina.¹¹⁵

Britannian ulkoministeriön 1990-luvun vuosikertomuksissa mainitaan ihmisoikeudet yhtenä ulkopoliittikan tavoitteena. Ne nivotaan yhteen esimerkiksi hyvän hallintotavan, laillisuusperiaatteen, rauhanomaisen maailmanjärjestyksen sekä Yhdistyneissä kansakunnissa toimimisen kanssa. Nämä teemat ovat samoja kuin ministereiden puheissa ihmisoikeuksien yhteydessä mainitut teemat. Ihmisoikeudet kuvataan monimuotoisena poliittisen toiminnan apuvälineenä, jonka avulla voidaan kannustaa hallintotavan ja yhteiskunnan perustan muutokseen muissa valtioissa. Liittämällä ihmisoikeudet toiseksi tai kolmanneksi osaksi yhtä päämäärää voidaan samanaikaisesti niin lisätä kuin vähentääkin niiden merkitystä. Valtio voi siirtää huomiota pois ihmisoikeuksista esittelemällä muutosta muissa hallintoon liittyvissä teemoissa, jotka on yhdistetty ihmisoikeuksiin. Vuonna 1992 vuosikertomuksessa kuitenkin todetaan rohkeasti, että ihmisoikeudet ovat sisäsyntyinen osa hyvää hallintotapaa sekä tavoite itsessäänkin. Samana vuonna perustettu Human Rights Policy Unit vahvistaa käsitystä siitä, että ihmisoikeudet käsitetään omana itsenäisenä teemanaan. Ihmisoikeudet liitettiin niin ollen sekä muihin normatiivisiin tavoitteisiin, että tuotiin esiin yhtenä yksittäisenä brittiläisen ulkopoliittikan päämääränä.¹¹⁶

Tämän jälkeenkin ihmisoikeudet mainittiin hyvän hallintotavan yhteydessä, eikä vuosikertomuksissa eritellä sen tarkemmin, miten Iso-Britannia toimii ulkopoliitikassaan ihmisoikeuksien hyväksi. Ihmisoikeuspohjaisen ulkopoliittikan metodi kuitenkin kuvaillaan. Britannia toimii kahdenvälisesti yksittäisten valtioiden kanssa, eurooppalaisten kumppaneiden kanssa, sekä Euroopan ulkopuolisissa kansainvälisissä ryhmissä ja järjestöissä, ihmisoikeuksien yleismaailmallisen nautinnan hyväksi. Vuonna 1997 mennään jo niinkin pitkälle, että ilmoitetaan brittiläisten diplomaattien kannustavan hallituksia liittymään ihmisoikeussopimuksiin ja noudattamaan niitä. Diplomaatit myös toimivat yksittäisten ihmisoikeusloukattujen puolesta. Britannian sanotaan myös toimivan ihmisoikeuksien puolesta ja niiden noudattamisen valvomiseksi erilaisissa järjestöissä kuten Euroopan Neuvostossa ja Yhdistyneissä kansakunnissa. Tällaisista sanamuodoista voidaan saada sellainen käsitys, että ihmisoikeuksien puolesta toimittaisiin aktiivisemmin kuin ennen, mutta käytännössä mitään todisteita tällaisesta toiminnasta ei ole.

---

115 Gaskarth 2006, 46-48.

116 Emt, 49.

Vuosien 1995–1997 ministeripuheissa ei siis pidetty ihmisoikeuksia tarpeeksi tärkeänä, erityisesti mainittavana, poliittisena tavoitteena.¹¹⁷

Palattuaan hallituspuolueeksi kahdeksantoista oppositiovuoden jälkeen New Labour sai vuonna 1997 enemmän huomiota ja näin ollen myös sen ihmisoikeuksia koskeva politiikka oli suuremman huomion kohteena kuin aikaisemmin. Huomion myötä kehittyivät myös odotukset. Kun ihmisoikeudet mainittiin eksplisiittisesti puolueen tavoitteissa, ne tulivat yhä suosittumaksi puheenaiheeksi julkisuudessa. Ihmisoikeuksien nousemista politiikan agendalle voidaan sinänsä jo pitää niiden arvon kasvamisena ja politiikan filosofisen pohjan muuttumisena. Ulkoministeriaikanaan Robin Cook piti neljä pelkästään ihmisoikeuksille omistettua puhetta. Hän puhui ihmisoikeuksista kansainvälisen yhteisön sääntöinä, joita jokaisen kansainväliseen yhteisöön kuuluvan valtion tulee noudattaa. Cookin mukaan nämä säännöt on esitelty ihmisoikeuksien kansainvälisessä julistuksessa, jossa ilmaistaan kuusi perustavanlaatuaista ihmisoikeutta, joiden noudattamista kansainvälisen yhteisön jäsenillä on oikeus vaatia toisilta jäseniltä. Samassa puheessa Robin Cook esitteli 12 aloitetta, joiden avulla Britannian hallitus tulisi toimimaan ihmisoikeuksien hyväksi kansainvälisessä yhteisössä. Gaskarth pitää näitä kahtatoista aloitetta standardina, jonka perusteella hallituksen toimia ihmisoikeuksien hyväksi voidaan arvioida.¹¹⁸

Gaskarth pitää tätä aloitteiden esittelyä uudenlaisena lähestymistapana ihmisoikeuksiin. Nyt ihmisoikeuksista puhutaan omana tavoitteenaan alistamatta niitä muille tavoitteille tai arvoille kuten hyvälle hallintotavalle tai laillisuusperiaatteelle. Puheessaan Cook mainitsee kyllä nämä, aikaisemmassa poliittisessa retoriikassa ihmisoikeuksiin liitetyt arvot, mutta nyt ennemminkin ihmisoikeuksille alistaisina ja niitä täydentävinä tai niiden osana. Cook kuvailee esimerkiksi jokaisen ihmisen oikeutta osallistua oman maansa hallitsemiseen yhtenä ihmisoikeutena. Kieli kuvastaa uudenlaista poliittista tahtoa ihmisoikeuksien maailmanlaajuisen arvostamisen puolesta. Cook puhuu hallituksen sitoutumisesta ihmisoikeuksiin ja niiden edistämiseen maailmanlaajuisesti aikaisemman pyrkimyspuheen sijasta. Cook muutti myös ihmisoikeuksien asemaa muille tavoitteille alistaisesta omaksi poliittiseksi päämääräkseen samalla rakentaen Britannian ihmisoikeuspolitiikalle puitteet, joiden perusteella niitä voidaan arvioida. Vuonna 1997 myös pääministeri Blair puhui ihmisoikeuksista näin ollen nostaten ne Britannian poliittisen eliitin arvostuksen ja toiminnan kohteiksi.¹¹⁹

Gaskarthin mukaan Blairin hallituksen ihmisoikeuspolitiikka ei tuottanut juurikaan tuloksia alun suurten lupauksen jälkeen. Ihmisoikeuksia on painotettu enemmän henkilöstön koulutuksessa ja erilaisia ihmisoikeusraportteja on tuotettu ulkoministeriössä eri tasoilla ja näin ollen ihmisoikeuksien

---

117 Gaskarth 2006, 50.

118 Emt, 51.

119 Emt, 52.

byrokraattinen asema onkin kohentunut. Kuitenkaan ulkoministeriön kuva ihmisoikeuksista ja niiden operationalisointi eivät ole kehittyneet samassa mittakaavassa kuin niiden huomiointi hallinnossa. Puheessaan Cook lupasi hallituksen tuottavan vuosittaisia raportteja työstään ihmisoikeuksien hyväksi. Näistä ensimmäinen valmistui vuonna 1998 ja sen sanankäänteet muistuttivat Gaskarthin mukaan lähinnä pr-tempua, mutta sen tuoma huomio ihmisoikeuksille nostivat niiden poliittista arvostusta yhdessä raportissa käytetyn kielen kanssa. Raportti myös lisäsi ihmisoikeuksien tunnettuutta politiikan kentällä ja niistä käytävää keskustelua parlamentissa. Myöhemmin raportit laajenivat ja niihin alettiin sisällyttää myös maa- ja teemakohtaista tietoa Britannian toimista ihmisoikeuksien edistämiseksi eri maissa. Näin ollen voidaan ajatella, että vuosiraporttien kirjoittaminen on edistänyt ihmisoikeuksien asemaa politiikan agendalla.¹²⁰

4.3. Blair kansainvälisestä yhteisöstä

Blair on puhunut kansainvälisestä yhteisöstä vuodesta 1999 lähtien. Huhtikuussa 1999 Blair piti puheen kansainvälisen yhteisön doktriinista Chicagossa, ja on sen jälkeen aktiivisesti tuottanut kansainvälisen yhteisön käsitettä puheissaan. Norman Fairclough on tutkinut sitä, kuinka kansainvälisen yhteisön käsite rakentuu Blairin puheissa vuosina 2000-2003.

Blairin käsityksen pohjana on hänen uskonsa maailman muuttumiseen. Globalisaatio esitetään negatiivisena faktana, jolla on toimijuutta, ja joka voi muuttaa maailmaa ja yhteiskuntia. Myöhemmässä puheessa huhtikuussa 2002 globalisaatioon ei niinkään viitata, vaan puhutaan maailman muuttumisesta. Maailma on muuttunut niin, että paikallisista tapahtumista voi tulla maailmanlaajuisia uhkia. Kansainvälisen yhteisön tulee toimia näitä uhkia vastaan.¹²¹

Kansainvälinen yhteisö siis vaaditaan nykymaailman uhkia vastaan taistelemaan. Fairclough'n mukaan Blairin puheista käy ilmi, että kansainvälisellä yhteisöllä on yhteiset arvot, ja se on abstrakti entiteetti 'me', jonka toisena osapuolena ovat vaaralliset henkilöt kuten Saddam ja Milosevic. Vuoden 2002 puheessa kansainvälisen yhteisön rinnalla puhutaan myös kansainvälisistä alliansseista ja kansainvälisestä yhteistyöstä, ilmeisesti viitaten mahdollisuuteen käyttää humanitaarista interventiota myös ilman Yhdistyneiden kansakuntien mandaattia.¹²²

Blairin kansainvälisen yhteisön doktriinissa perustelut interventioille ovat kahtalaiset. Toisaalta on moraalisia perusteita, joihin kuuluvat esimerkiksi epädemokraattiset ja barbaariset regiimit, toisaalta taas kansalliseen turvallisuuteen vetoavia perusteita, kuten uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle.¹²³ Blair siis pyrkii rakentamaan kolmannen tien politiikkaa, jossa ei puhuta vain

---

120 Gaskarth 2006 52-53.

121 Fairclough 2005, 45-46.

122 Emt, 49-50.

123 Emt, 50.

moraalisista tai kansallisesta turvallisuudesta, vaan Englantilaisen koulukunnan hengessä niitä pyritään yhdistämään sopivaksi kokonaisuudeksi.

5. Irakin sota

Irakin sota alkoi 20.3.2003 kun ensimmäiset Yhdysvaltojen ohjukset osuivat Bagdadiin. Kaksi päivää aikaisemmin Yhdysvaltain presidentti George W. Bush oli antanut Saddam Husseinille ja hänen pojilleen 48 tuntia aikaa poistua maasta, ja mikäli he eivät lähtisi, joutuisi Irak sotaan. 9.4.2003 Yhdysvaltain joukot valtasivat Bagdadin, ja tästä alkoi noin vuoden mittainen amerikkalainen hallintokausi, kunnes hallinto luovutettiin takaisin irakilaisille kesäkuussa 2004. Saddam Hussein tuomittiin rikoksista ihmiskuntaa vastaan marraskuussa 2006 ja hirtettiin kuukautta myöhemmin. Yhdysvaltain joukot olivat edelleen Irakissa ja joutuivat vastaamaan erilaisten kapinallisryhmien hyökkäyksiin.¹²⁴ Saddam Husseinin hallinnon kaatumisen oli varmaa niin kauan kuin amerikkalaisilla oli riittävä poliittinen tahto siihen, Irakin armeija kun oli vastustajansa huonompi jokaisella osa-alueella.¹²⁵

Sotaa ei kuitenkaan otettu vastaan yhtä positiivisesti Euroopassa kuin World Trade Centerin terrori-iskut kokeneissa Yhdysvalloissa. Vaikka Naton jäsenvaltiot olivatkin toimineet yhteistyössä Afganistanissa, järkytti Irakin konflikti Yhdysvaltojen ja sen eurooppalaisten liittolaisten suhteita syvästi. Ristiriita ei ulottunut vain valtioiden välisiin suhteisiin vaan myös toisen maailmansodan jälkeistä rauhaa ylläpitäviin instituutioihin kuten YK:n turvallisuusneuvostoon. Maaliskuussa 2003 turvallisuusneuvosto ei päässyt yhteisymmärrykseen Irakia koskevasta päätöslauselmasta. Ison-Britannian hallitus päätyi tukemaan Yhdysvaltojen hyökkäystä siitä huolimatta, että Iso-Britannian kansalaisten yleinen mielipide vastusti sotaa. Iso-Britannian hallitus joutui käyttämään kansalaisia suostutelllessaan erilaisia perusteluja kuin yhdysvaltalaiset kollegansa.¹²⁶

5.1. Sotaan päätyminen

Rick Fawnin mukaan Irakin sotaa on pidetty yleisesti Persianlahden sodan jatkona ja päätöksenä. Uuskonservatiivit olivat ajaneet sotaa Irakin hallinnon muuttamiseksi jo kauan ennen George W. Bushin kautta. Joidenkin mukaan Bush pyrki päättämään isänsä sodan. Monet Bushin alaiset vaativat sotilaallisia toimenpiteitä Irakiin heti syyskuun yhdennentoista terrori-iskujen jälkeen.

Ennen sotatoimia Bushin hallinto valmisteli Yhdysvaltoja ja koko maailmaa sotaa varten. Tammikuussa 2002 Bush esitti Irakin olevan osa pahuuden akselia (axis of evil), joka yhdisti maailman vaarallisimmat regiimit ja uhkasi Yhdysvaltoja maailman tuhoisimmilla aseilla. Saman vuoden kesäkuussa Bush julkisti ennakoivan iskun doktriinin, jonka mukaan Yhdysvallat voisi hyökätä ensin estääkseen potentiaalista hyökkäystä toteutumasta. Elokuussa varapresidentti

---

124 BBC Timeline: Iraq 2011.

125 Record 2004, 90.

126 Gordon & Shapiro 2004, 1-2.

Cheney väitti, että Saddam Hussein tavoitteli ydinasetta, jonka avulla hänen voisi olettaa tavoittelevan koko Lähi-idän alueen hallintaa.¹²⁷

Lokakuussa 2002 Yhdysvaltain ulkoministeri Colin Powell sekä Britannian pääministeri Tony Blair saivat Bushin hakemaan YK:n hyväksyntää sodalle perustelemalla sotaa Saddamin joukkotuhoaseilla. Puheessaan YK:n yleiskokouksessa syyskuun 12. päivänä vuonna 2002 Bush nosti esiin Irakin räikeät loukkaukset YK:n päätöslauselmia vastaan ja totesi, että mikäli YK ei täyttäisi päätöslauselmiaan Irakia kohtaan, Yhdysvallat toimisi yksipuolisesti. Britannia oli vahvasti tukemassa Yhdysvaltoja ja alkoi etsiä omia todisteitaan Irakin joukkotuhoaseista.¹²⁸

Laajamittainen tuki YK:ssa jäi kuitenkin saamatta. Erityislaatuiseksi tilanteen teki se, etteivät perinteiset Yhdysvaltojen tukijavaltiot yhtyneetkään Yhdysvaltain kantaan. Saksa nousi merkittäväksi vastustajaksi Yhdysvaltain politiikalle, kun Gerhard Schröder voitti vaalit ja nousi liittokansleriksi toiselle kaudelle syyskuussa 2002. Osasyys vaalivoittoon oli Yhdysvaltain sotatavoitteiden vastustus. Myös Ranskan ja Venäjän hallitukset ilmoittivat myös, etteivät ne olleet täysin vakuuttuneita sodan perusteista.¹²⁹

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi yksimielisesti päätöslauselman 1441 marraskuussa 2002. Päätöslauselmaa voidaan pitää vedenjakajana ja kompromissina Yhdysvaltain ja niiden valtioiden, jotka eivät olleet täysin vakuuttuneita sodasta, välillä. Päätöslauselma siirsi Irakille vastuun sen todistamisesta, ettei sillä ole joukkotuhoaseita. Tätä varten Irakin tulisi päästää YK:n tarkastajat maahan ja luovuttaa kaikki dokumentaationsa asiasta tarkastajille. Syyskuun 16. Bagdadista tiedotettiin, että se antaisi tarkastajien palata ehdoitta. Marraskuun 18. tarkastajat palasivat maahan melkein neljän vuoden poissaolon jälkeen. Joulukuun alussa irakilaisien virkamiesten kuvailtiin osallistuneen merkittävästi yhteistyöhön ja toimittaneen 120000 sivua materiaalia tarkastajille.¹³⁰

Jo muutaman päivän sisällä Irakin tiedot saatuaan brittiläiset ja amerikkalaiset kyseenalaistivat tietojen luotettavuuden. Irakin hallitus vastasi, että CIA voi tulla etsimään väitetyjä joukkotuhoaseita. IAEA:n johtaja Mohamed El-Baradei sanoi, että tarvitaan vielä paljon lisää substanssiyhteistyötä Irakista, jotta Irak voi vapauttaa itsensä joukkotuhoasesyytöksistä. Kuitenkin päätarkastaja Blix oli sitä mieltä, että epäillyt joukkotuhoaseisiin liittyvät paikat oli tarkistettu ja Irak oli toiminut yhteistyöhaluisesti. Donald Rumsfeldin mukaan kaikki maailman valtiot, joilla on aktiivinen tiedusteluohjelma, tietävät että Irakissa on joukkotuhoaseita.¹³¹

---

127 Fawn 2006, 1-2.

128 Emt, 2.

129 Emt, 2-3.

130 Emt, 3.

131 Emt, 3-4.

Tammikuun 13. päivänä vuonna 2003 Blair varoitti, että Yhdysvallat ja Britannia lähtevät sotaan ilman turvallisuusneuvoston suoranaista sodan oikeuttavaa päätöslauselmaa. Tammikuun 19. Washingtonista kerrottiin Saddamille, että mikäli hän lähtisi Irakista, hän välttyisi tuomiolta ja sodalta. Tammikuun lopussa Bush kertoi puheessaan Britannian tiedusteluorganisaatioiden vahvistaneen, että Saddam oli lähiaikoina hankkinut suuret määrät uraania Afrikasta. Tämä lausunto kuitenkin peruttiin sodan aloittamisen jälkeen, mutta sitä käytettiin oikeuttamaan sotilaallinen hyökkäys Irakiin.¹³²

Colin Powell esitti Yhdysvaltain kannan turvallisuusneuvostolle helmikuun viides päivä. Puhe oli tarkoitettu kansainvälisen tuen saavuttamiseen, mutta näyttäytyikin kovien faktojen puutteena ja niiden puuttuessa vihjailuna. Irakissa YK:n tarkkailijat eivät löytäneet vahvistusta väitteille ja vuotta myöhemmin Powell tunnusti, että hänen esityksensä oli pohjautunut huonoille tiedustelutiedoille, jotka kuitenkin tilanteen ollessa ajankohtainen olivat vaikuttaneet luotettavilta.¹³³

Samaan aikaan Iso-Britannian hallitus julkaisi Irakia koskevan asiakirjan, jossa väitettiin Irakin voivan laukaista 45 minuutissa joukkotuhoaseita, joiden kantama riittäisi jopa Iso-Britanniaan saakka. Sodan jälkeen tämäkin tieto vahvistettiin perättömäksi. Ranskalais-saksalainen ehdotus 9. helmikuuta 2003 YK:n ydinasetarkastajien lisäämisestä Irakissa sai Bushin hallituksen suuttumaan, sillä hallitus näki ehdotuksen yrityksenä pysäyttää sotavalmistelut. Seuraavana päivänä myös Belgian hallitus liittyi mukaan vastustamaan Naton valmisteluja lähettää Patriot -ohjuksia Turkkiin suojelemaan sitä mahdolliselta sodalta. Tämä ristiriita aiheutti Naton sisällä sen pahimman kriisin perustamisensa jälkeen.¹³⁴

Helmikuun 12. asetarkastajat kertoivat löytäneensä irakilaisia Samoud-2 -ohjuksia, joiden kantama oli vähän pidempi kuin vuoden 1991 aselevossa oli sovittu. Saddam suostui tuhoamaan ne, mutta Lontoosta ja Washingtonista ilmoitettiin sen olevan merkityksetöntä. 14. helmikuuta Blix tiedotti turvallisuusneuvostoa siitä, ettei asetarkastajilla ollut mitään perusteita olettaa, ettei Saddamin hallinto noudattanut tarkastajien ohjeita. Irakissa tehdyt 177 tarkastuskäyntiä noudattivat kaikki Saddamin hallinnolta saatujen asiakirjojen sisältöä. Iso-Britannia ja Yhdysvallat väittivät, etteivät ne tarvitsisi YK:n päätöslauselmaa sodan aloittamiselle, sillä Irak rikkoi turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa 1441. Koska suurin osa muista turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenistä sekä maailman mielipide vastusti sotilaallista interventiota, Britannia ja Yhdysvallat ryhtyivät kartoittamaan mahdollisuutta sotapäätöslauselmaan. Vaihtuvista jäsenmaista vain Espanja ja Bulgaria olivat myönteisellä kannalla sotapäätöslauselman suhteen.¹³⁵

---

132 Fawn 2006, 4.

133 Emt, 4-5.

134 Emt, 5.

135 Emt, 4-5.

Maaliskuun 15.-16. päivänä Bush, Blair ja Espanjan ja Portugalin pääministerit tapasivat Azoreilla, jossa he ilmoittivat että YK:lla oli 24 tuntia aikaa riisua Irak aseista, tai jouduttaisiin sotaan. Koska Yhdysvallat ja Iso-Britannia tiesivät, että niiltä puuttui ääniä toisen sotapäätöslauseلمان hyväksymiseksi, ne eivät edes yrittäneet saada päätöslauseلمان läpi turvallisuusneuvostossa.¹³⁶

Irakin sodan aloittaminen perusteltiin Saddamin joukkotuhoaseilla ja Al-Qaida -yhteyksillä, mutta sodan jälkeen nämä Yhdysvaltain ja Iso-Britannian perustelut osoitettiin suurelta osin vääriksi. Jo toukokuussa 2003 BBC raportoi tyytymättömyydestä tiedustelupalveluiden sisällä. Clare Short, sodanaikainen ministeri Labour-puolueesta, syytti Blairia hallitukselle valehtelemisestä sodasta.¹³⁷

5.2. Varsinaiset sotatoimet

Sotatoimet Irakissa alkoivat 19. maaliskuuta 2003 ohjusiskuilla Bagdadiin. Näillä iskuilla pyrittiin eliminoimaan Saddam siinä kuitenkaan onnistumatta. 20.3. Yhdysvaltain ja Iso-Britannian joukot liikkuvat Etelä-Irakiin Kuwaitin rajan yli. Etelässä brittijoukot saivat valtaansa Irakin toiseksi tärkeimmän kaupungin Basran, mutta odotettu shiiamuslimien tuki sodalle ei kuitenkaan materialisoitunut. Joukot kohtasivat myös useamman päivän ajan kestänyttä vastarintaa Umm Qasrin satamakaupungissa. Yhdysvaltain joukot liikkuvat nopeasti maan halki, ja pohjoiseen Kurdistanin alueelle laskettiin Yhdysvaltojen toisen hyökkäysrintaman luoneet 1000 laskuvarjojääkäriä. Huhtikuun kuudenteen päivään mennessä amerikkalaisjoukot olivat saaneet haltuunsa kaikki pääväylät Bagdadiin ja jatkoivat sekä ilma- että tykistöiskuja kaupunkiin. Bagdad saatiin lopulta vallattua kun Irakin tasavaltalaiskaartin komentajat käskivät joukkonsa kotiin, sillä kaupunkia oli mahdoton puolustaa ilman ilmapuolustusta. Sotilaat myös halusivat estää Bagdadin tuhoutumisen kortteli korttelilta. Virallisesti Saddamin hallinto purkautui ja Bagdad vallattiin huhtikuun yhdeksäs, kun Saddamin patsas kaadettiin. Kahden päivän aikana pohjoisen suuret kaupungit Kirkuk ja Mosul oli saatu kurditaistelijoiden haltuun ja 13. huhtikuuta amerikkalaisjoukot saavuttivat Saddamin syntymäkaupungin Tikritin. Virallisesti sota päättyi toukokuun ensimmäinen päivä, kun presidentti Bush laskeutui lentotukialus USS Abraham Lincolnin kannelle ja julisti sodan olevan päättynyt.¹³⁸

5.3. Miehitys

Kevään 2003 jälkeen miehitys- ja sotaoperaatio Irakissa jatkui kuitenkin vielä vuosien ajan. Irakin väliaikaishallitus sai hallinnon 28.6.2004, jolloin miehitys muodollisesti päättyi. Koalition sotilaita kuitenkin jäi vielä runsaasti maahan osallistumaan aktiivisesti konfliktiin. Saddam löydettiin maatilalta lähellä Tikritiä 13.12.2003. Irakilainen tuomioistuin langetti Saddamille kuolemantuomion 5.11.2006, ja tuomio pantiin täytäntöön Bagdadissa 30.12.2006. 30.1.2005 Irakissa käytiin

---

136 Fawn 2006, 6.

137 Emt, 7.

138 Emt, 7-8.

parlamenttivaalit. Vuosien 2004, 2005 ja 2006 aikana koalition joukot kohtasivat paljon vastarintaa ja sekä siviilejä että sotilaita kuoli. Tammikuussa 2007 Bush julkisti uuden Irak-strategian, jonka mukaan Yhdysvallat lähetti Irakiin lisää sotilaita turvaamaan Bagdadia. Yhdysvaltain taistelujoukot poistuvat Irakista elokuussa 2009, ja viimeisetkin neuvonta- ja kehitystehtävissä olleet yhdysvaltalaisjoukot 18. joulukuuta 2011. Brittisotilaat poistuivat jo aikaisemmin, huhtikuun 30. päivänä vuonna 2009.¹³⁹

---

139 BBC Timeline: Iraq 2011.

6. Ihmisoikeudet Irakin sodan perusteluina

6.1. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen metodi on teoriaohjaava eli abduktiivinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysimetodilla analysoidaan kommunikaatiota. Kommunikaatio voi olla puhuttua tai kirjoitettua, ja sisällönanalyysin avulla siitä tarkastellaan asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Sisällönanalyysi perustuu kommunikaatioteoriaan ja -tutkimukseen. Nykyään sisällönanalyysiä on niin määrällistä kuin laadullistakin. Oma tutkimukseni edustaa laadullista sisällönanalyysiä.¹⁴⁰

Sisällönanalyysissä kerätty tietoaineisto, tämän tutkimuksen kohdalla Tony Blairin ja George W. Bushin puheet, tiivistetään niin, että tutkittavia ilmiöitä voi kuvailla lyhyesti ja yleistävästi, tai niin että tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet saadaan esille selkeästi. Sisällönanalyysissä dokumentteja havainnoidaan ja analysoidaan systemaattisesti. Sisällönanalyysissä ei vain teknisesti kuvailla aineistoa, vaan aineistosta kaivetaan esille merkityksiä, tarkoituksia, aikomuksia, seurauksia ja yhteyksiä.¹⁴¹

Sisällönanalyysi etenee karkeasti viidessä eri vaiheessa. Aluksi valitaan analyysiyksikkö. Tämän jälkeen tutustutaan aineistoon, jonka jälkeen se pelkistetään, luokitellaan ja tulkitaan. Lopuksi arvioidaan analyysin luotettavuus.¹⁴²

Teoriaohjaava sisällönanalyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä, jossa aineiston analysoinnissa käytetään teoreettisia kytkentöjä pohjautumatta kuitenkaan suoraan teoriaan. Teoria voi siis auttaa analyysin etenemisessä. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ei ohjaa analyysiä kovinkaan vahvasti. Aikaisemman tiedon vaikutus on tunnistettavissa analyysistä, mutta analyysin avulla ei testata teoriaa vaan avataan uusia ajatusuria. Teoriaohjaavan analyysin lähtökohta on abduktiivinen päättely. Ajatteluprosessia ohjaavat niin aineistolähtöisyys kuin valmiit mallitkin. Näitä yhdistämällä aineistosta ilmenee jotain uutta.¹⁴³

Sisällönanalyysissä analysoidaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysin avulla pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetysti ja yleisessä muodossa.¹⁴⁴ Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä. Sisällönanalyysin maailmasuhteessa ihminen puhuu tutkimusta tehdessään maailman sisältä ollen samalla osana maailmaa. Analyysiä tehdessä onkin tärkeää

---

140 Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21-22.

141 Emt, 23.

142 Emt, 24.

143 Tuomi & Sarajärvi 2002, 98-99.

144 Kyngäs & Vanhanen 1999.

ottaa huomioon muun muassa tulkittavien tekstien viitekehys ja yleisö. Tekstit ovat aina osa maailmaa, eikä niitä voi analysoida irrallaan niitä ympäröivästä yhteiskunnasta.¹⁴⁵

Hämäläisen mukaan laadullisen tutkimuksen tavoite on luoda selkeyttä ja tuottaa perustellut ja validit johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä informaation perusteella. Tutkimus voi myös lisätä informaatioarvoa, sillä hajanaisesta aineistosta muodostuu mielekäs, tiivis, selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus. Laadullinen tutkimus etenee klusteroinnista abstrahointiin. Klusteroinnissa aineistoa ryhmitellään ja yhdistellään yksityisestä yleistä kohti. Näin aineisto pelkistyy, ja abstrahoinnissa näitä pelkistettyjä klustereita voidaan yhdistellä toisiinsa kunnes saadaan aikaan käsitteellisesti abstrakti kuvaus tutkimuskohteesta.¹⁴⁶

Margaret G. Herrmann toteaa sisällönanalyysin soveltuvan kansainvälisen politiikan tutkimukseen, mikäli tutkimuskysymys pyrkii erottamaan merkityksen viestinnästä. Tässä tutkimuksessa analysoidaan puheita, joista pyritään tuomaan esiin Bushin ja Blairin tapa ymmärtää ihmisoikeudet ja puhua niistä. Kyseessä on siten puheista tehty laadullinen tutkimus. Vaikka puheet eivät olekaan poliitikkojen itsensä kirjoittamia, kuvaavat ne heidän hallintonsa tapaa ymmärtää maailmaa. Tutkimuksen analyysitapa on instrumentaalinen, eli se pyrkii saamaan esiin, mitä puheet tuovat esiin kontekstissaan ja olosuhteissaan. Tällaisessa analyysissä se, mitä ei sanota on yhtä tärkeää kuin se, mitä sanotaan. Herrmannin mukaan voidaan myös ajatella, että kaikki mitä poliitikot sanovat on luonteeltaan instrumentaalista, eli muiden suostutteluun tähtäävää.¹⁴⁷

Sisällönanalyysillä voidaan analysoida niin manifesteja, eli selvästi ilmaistuja, kuin latentejakin, eli piilossa olevia viestejä. Latenteja viestejä analysoidessa joudutaan käyttämään myös tulkintaa.¹⁴⁸ Tässä tutkimuksessa analysoidaan molempia. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin lähtökohtana on aikaisempaan tietoon perustuva viitekehys, josta saatavien kategorioiden lisäksi käytetään aineistosta nousevia kategorioita. Kun analyysirunko on väljä, muodostetaan sen sisälle kategorioita myös aineistosta käsin. Näin teoriaohjaava sisällönanalyysi noudattelee osin myös aineistolähtöisen analyysin pelkistäminen – ryhmittely – abstrahointi -kaavaa. Kategorioihin liittyviä teemoja etsitään aineistosta ja ryhmitellään saman otsikon alle. Tutkimuksen tekijä päättää omaa tulkintaansa hyväksi käyttäen, mitkä teemat sopivat saman otsikon alle. Samansisältöiset kategoriat voidaan yhdistää vielä muodostaen niistä yläkategorioita.¹⁴⁹

Teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käytettäessä luodaan teoriasta ja aineistosta viitekehys, jossa ei oleteta suoranaisesti mitään teoreettisten käsitteiden keskinäisistä riippuvuus- tai

---

145 Tuomi & Sarajärvi 2002, 106.

146 Hämäläinen 1987, 33-36.

147 Herrmann 2008, 151 & 156.

148 Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.

149 Emt, 5-7.

vaikutussuhteista. Viitekehys on siis käsitteellinen kaavio, jonka avulla voidaan luokitella erilaisia alkeiskäsitteitä tai -ilmiöitä.¹⁵⁰

Viitekehys on hyvin yleinen ja suuntaa-antava järjestelmä, toisin kuin täsmällisempi vastineensa systemaattinen käsitejärjestelmä. Systemaattinen käsitejärjestelmä on spesifi ja täsmällinen ja koskee tiettyä suppea-alaista seikkaa tai ilmiötä. Viitekehystä voi rakentua tutkimuksen loppua kohden lopullinen luokitusrunko, joka on systemaattinen käsitejärjestelmä.¹⁵¹

Teoriaohjaava sisällönanalyysi lähtee tietyistä yleisistä teoreettisista käsitteistä käsin etsimään aineistosta kutakin käsitettä koskevia asioita. Tästä johtuen tutkimuksessa käsiteltävien asioiden määrä on rajatumpi kuin aineistopohjaisessa sisällönanalyysissä.¹⁵² Kuitenkin myös teoriaohjaava sisällönanalyysi käyttää aineistosta nousevia käsitteitä viitekehysten luomisessa ikään kuin yhdistellen teoriataustan ja aineiston esiin nostamia aiheita.

Aineiston yksiköitä luokitellaan luokitusrunгон avulla. Sisältöluokat tutkija muotoilee itse, mutta hänen on pystyttävä perustelemaan, miksi juuri nämä kategoriat on valittu. Sisältöluokkien määrittelyn ongelmakohta on se, miten yleiselle tasolle määrittelyssä pysähdytään. Pietilän mukaan mitä laajempi ja yleisempi tutkimuskysymys on, sitä yleisemmälle käsitteelliselle tasolle voidaan jäädä. Mitä suppeampi tutkimuskysymys, sitä tarkemmat sisältöluokat. Informaatio kannattaa aina kerätä mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja tarkkaan, sillä yksityisestä on helpompi edetä yleiseen kuin toisin päin. Viitekehystä voi soveltaa hyvinkin erilaisiin kohteisiin, sillä se on yleensä hyvin laaja-alainen luokitteleva kaavio.¹⁵³

Systematisoinnissa lähtökohtana on muutamia yleisiä ja abstrakteja käsitteitä, jotka voivat sisältää useita käsitteitä. Nämä käsitteet pyritään jakamaan aina vaan tarkempiin ja tarkempiin käsitteisiin, viimeisenä konkreettisiin käsitteisiin ja niiden alaryhmiin. Tällaisen systemaattisuuden etu on se, ettei tutkija sotkeudu käsittekaokseen. Kun luokitusrunko on porrastettu systemaattisesti, tulokäsittelyssä voidaan liikkua yleisyytasolta toiselle. Lopullisessa analyysissä luokitusrunkoa ei tarvitse noudattaa orjallisesti ja tarpeen vaatiessa suppeammat kategoriat voidaan ryhmitellä yhteen laaja-alaisemmiksi kategorioiksi. Laaja-alaisia kategorioita ei voi rikkoa suppeammiksi enää lopullisen analyysin kohdalla ilman paluuta aineistoon ja uudelleenluokittelua. Näin ollen luokitusrungosta kannattaa tehdä mahdollisimman yksityiskohtainen.¹⁵⁴

---

150 Pietilä 1969, 47.

151 Emt, 47.

152 Emt, 48.

153 Emt, 52-53.

154 Emt, 55.

Kun analysoitava materiaali on valittu, tulee määritellä analyysiyksikkö tai -yksiköt. Herrmannin mukaan niitä voivat olla esimerkiksi tietyt sanat, lauseet, virkkeet, kappaleet, teemat tai kokonaiset dokumentit¹⁵⁵. Tässä analyysissä analyysiyksiköitä ovat Bushin kohdalla oikeudet, demokratia, vapaus ja ideologia. Blairin puheissa analyysiyksiköitä ovat arvot, Irak, kansainvälinen yhteisö ja keskinäisriippuvuus sekä vapaus. Puheista etsitään viittauksia näihin analyysiyksiköihin niin teemana kuin käsitteinäkin. Erityisesti pyritään selvittämään, miten Bush ja Blair puhuvat ihmisoikeuksista, yllä esiteltujen analyysiyksiköiden kautta. Taustateoriasta nousee myös muutamia käsityksiä ihmisoikeuksista, joita voidaan etsiä puheista. Näitä ovat esimerkiksi Englantilaisen koulukunnan käsitys ihmisoikeuksista yhtenä kansainvälisen yhteisön ”jäsenyyssuhteena”, amerikkalainen kansalaisoikeusperinne ja Blairin hallitusten ihmisoikeudet ulkopolitiikan teemana.

6.2. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona on 58 puhetta George W. Bushilta ja 20 puhetta Tony Blairilta. Ensimmäiset puheet on pidetty alkuvuonna 2003 ja viimeiset analysoidut puheet ovat molempien jäähyväispuheet, Tony Blairilla 10.5.2007 ja George W. Bushilla 15.1.2009.

George W. Bushilta analysoitiin yhteensä 58 puhetta. Puheet jakautuivat vuosille seuraavasti: 2003 15 puhetta, 2004 kuusi puhetta, 2005 10 puhetta, 2006 11 puhetta, 2007 kuusi puhetta, 2008 yhdeksän puhetta ja 2009 yksi puhe. Puheista 22 oli televisioituja puheita, jotka oli osoitettu amerikkalaisille. Yhdysvaltain joukoille tai sotien veteraaneille oli osoitettu 12 puhetta, YK:lle viisi puhetta, erilaisille kansalaisjärjestöille kahdeksan, oppilaitoksille neljä ja joillekin muille seitsemän.

Tony Blairilta analysoitiin yhteensä 20 puhetta. Puheista yhdeksän eli liki puolet oli vuodelta 2003, kolme vuodelta 2004, yksi vuodelta 2005, viisi vuodelta 2006 ja kaksi vuodelta 2007. Puheista neljä oli osoitettu New Labourin puoluekokoukselle, neljä parlamentille, kolme kansalle, yksi irakilaisille, yksi joukoille, kaksi muiden maiden parlamenteille ja neljä muille.

Analysoitaviksi on valittu puheista ne, joissa erityisesti puhutaan Irakin sodasta, sen tilanteesta, oikeutuksesta, syistä ja perusteluista. Kaikissa aikarajan sisällä pidetyissä puheissa ei mainittu Irakin sotaa, joten niitä ei analysoitu. George W. Bushin puheet olivat saatavilla internetissä Presidential Rhetorics -sivustolla kokonaisuudessaan. Sivustolta valittiin analysoitaviksi puheet, joissa Irak ja Irakin sota oli yhtenä pääteemoista. Aivan kaikkia Irakin sotaan liittyviä puheita ei analysoitu, sillä osa oli kovin teknisiä puheita, jotka esittelivät uutta puolustusstrategiaa, eikä niissä mainittu lainkaan analyysiyksiköitä. Tony Blairin kohdalla kaikkia hänen puheitaan ei valitettavasti ollut saatavilla, joten otanta ei ole yhtä laaja kuin Bushin osalta. Jokaiselta hänen sodan aikana pääministerinä toimimisen vuodeltaan on kuitenkin vähintään yksi puhe. Suurin osa puheista on ensimmäiseltä sotavuodelta.

---

155 Herrmann 2008, 157.

George W. Bush ja Tony Blair ovat valikoituneet tutkimuskohteiksi siitä syystä, että he ovat molemmat aktiivisesti politiikassaan kannattaneet Irakin sotaa. George W. Bushin hallitus aloitti sodan terrorismia vastaan ja erityisesti Irakin sodan. Tony Blair oli Bushin lähin liittolainen ja osallistui Britannian joukkojen avulla sotaan aktiivisesti heti sodan alusta lähtien koko pääministerikautensa loppuun saakka.

George W. Bush (syntynyt 6.7.1946) oli Yhdysvaltain 43. presidentti. Hän toimi presidenttinä kaksi nelivuotiskautta, vuodet 2001-2009. Bush on puoluetalustaan republikaani, ja toimi ennen presidenttikauttaan muun muassa Teksasin kuvernöörinä.¹⁵⁶

Tony Blair (syntynyt 6.5.1953) oli Iso-Britannian pääministeri vuosina 1997-2007. Hän toimi myös New Labourin puheenjohtajana vuodesta 1994 lähtien aina pääministerikautensa loppuun saakka.

157

6.3. George W. Bush

6.3.1. Vapaus

Sodan tavoitteeksi Bush esitti sodan alkuvaiheessa vuonna 2003 Yhdysvaltain kansalaisten ja kansallisen edun suojelun sekä Irakin vapauden. KP-sopimuksen yhdeksännen pykälän mukaan¹⁵⁸ mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja koskemattomuuteen, mutta Bush puhuu vapaudesta laajasti sen molemmissa merkityksissä, vapaudesta määräysvallasta 'freedom' ja vapaudesta oikeuksina, jotka valtio on myöntänyt kansalaisilleen 'liberty'. Bush käyttää molempia vapauden määritelmiä puhuessaan niin Irakin kuin Amerikan tai koko maailman vapaudesta. Vuonna 2003 Bush esittää USA:n irakilaisien vapauden tuottajana, ja kun Saddam on poistettu vallasta, vallitsee Irakissa vapaus. Amerikkalaiset ovat Bushin mukaan vapaa kansa, jotka tietävät, että vapaus on jokaisen ihmisen oikeus ja jokaisen kansakunnan tulevaisuus. Vaikka amerikkalaiset ovatkin valmiita tekemään uhrauksia tuntemattomien ihmisten vapauden eteen, ei vapaus ole Amerikan lahja maailmalle, vaan Jumalan lahja ihmiskunnalle.¹⁵⁹

Vapaus ei ole Bushille ihmisten keksintö tai kansainvälisen yhteisön luomus, vaan Jumalan lahja ihmiskunnalle. Vapaus on Bushin mukaan myös luonnon suunnitelma ja maailmanhistorian suunta. Vapaus on jotain ylevää, ihmistä suurempaa, joka voi muuttaa maailmaa. Bush menee jopa niin pitkälle, että toteaa, ettei maailmalla ole tulevaisuutta ilman vapautta. Vapaus ei ole tarkoitettu vain meille, eli amerikkalaisille tai länsimaalaisille, vaan vapaus on koko ihmiskunnan yhteinen oikeus ja ominaisuus.¹⁶⁰

---

156 Encyclopaedia Britannica 2012, 'George W. Bush'.

157 Encyclopaedia Britannica 2012 'Tony Blair'.

158 Kansainvälisiä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus.

159 Bush 28.1.2003

160 Bush 6.11.2003

Bush toistelee puheissaan useasti irakilaiden vapaudenkaipuuta ja sitä, kuinka Yhdysvaltain tehtävänä on taata tämä vapaus. Hän kuvaili vapauden ja demokratian levittämisen Yhdysvaltain velvollisuudeksi muulle maailmalle. Mikäli ihmisen annetaan vapaasti valita, valitsee hän Bushin mukaan aina vapauden. Vapaudenkaipuu onkin Bushin mukaan jollain tavalla ihmisluonnon mukaista, ihmiset kaikkialla ovat samanlaisia, ihmisyyden halua samoja hyviä asioita kaikkialla maailmassa. Tämän vuoksi vapaus ja demokratia vetoavat ihmisiin Bushin mukaan enemmän kuin viha ja terrori.¹⁶¹ Bushin ajatukset liittyvät myös yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen¹⁶² retoriikkaan, jonka ensimmäisessä artiklassa todetaan kaikkien ihmisten syntyvän vapaina ja tasavertaisina arvoilta ja oikeuksiltaan. Ihmisoikeusjulistuksen mukaan ihmisille on myös annettu järki ja omatunto, joihin Bush nyt vetoaa todetessaan, että ihmisyyden halua samoja asioita.

Myöhemmin Bush yhdistää vapauden demokratian kautta rauhaan sanomalla, että vapaat kansat ovat rauhanomaisia kansoja. Vapaat kansat ovat myös demokraattisia kansoja, mitä kautta Bush liittyy vapauden demokraattisen rauhan teoriaan. Demokraattisten arvojen ja vapauden levittäminen maailmalla esitetään koko maailman intressinä, sillä tasapainoiset ja vapaat – eli demokraattiset – kansakunnat eivät levitä murhan ideologioita.¹⁶³

Samat argumentit vapaudesta ihmisluonnon yhteisenä tavoitteena, jokaisen ihmisen oikeutena ja rauhan rakentajana toistuvat vuosina 2004-2007. Vuosi 2008 on Bushin viimeinen vuosi presidenttinä, ja hän uskaltanut käyttää vahvempia ja ristiriitaisempia argumentteja kuin aikaisemmin, sillä ne eivät voi enää haitata hänen presidenttikautensa loppua ja uraansa poliitikkona. Vuonna 2008 Bush puhuu vapaudesta voimakkaimpana aseena tyranniaa vastaan. Bushin mukaan vapaus on ase, jolla voidaan muokata kokonaisia yhteiskuntia.¹⁶⁴ Mikäli vapaus on mahdollinen ja saavutettavissa oleva vaihtoehto, valitsevat kaikki maailman ihmiset sen. Vapaus on niin arvokas, että vapautteen perustuvan yhteiskunnan rakentaminen on uhrauksien arvoinen.¹⁶⁵

6.3.2. Turvallisuus

Vuonna 2003, Irakin sodan alkuvaiheessa, Bush puhui enimmäkseen joukkotuhoaseista ja al-Qaidasta uhkana kansainväliselle rauhalle ja Yhdysvaltain kansalliselle turvallisuudelle. Ihmisoikeus, johon Bush enimmäkseen viittasi, oli valtion velvoite suojella omia kansalaisiaan.

Sodan tavoitteena oli alusta lähtien Yhdysvaltain, eli kotimaan puolustaminen ja amerikkalaisten suojeleminen. Omien kansalaisten turvallisuus oli Bushin mukaan erityisen tärkeää Irakin sotaan lähdeittäessä. Koska Saddam hallitsi amerikkalaisille elintärkeää Lähi-idän aluetta maailmassa, oli

---

161 Bush 26.2.2003

162 Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948.

163 Bush 26.2.2003

164 Bush 28.5.2008

165 Bush 13.1.2008

Saddamin valta suora uhka Yhdysvalloille. Saddamin hallitsema Irak oli Bushin mukaan terroristien suoja-alue. Al-Qaidalla oli runsaasti terroristeja alueella, ja al-Qaida oli jo kerran aikaisemmin hyökännyt Yhdysvaltoihin World Trade Centerin ja Pentagonin iskujen yhteydessä, joten Saddamin hallitsema Irak oli välillisesti uhka Yhdysvalloille. Bush halusi tehdä selväksi, ettei Yhdysvallat ei salli terroristien hyökätä uudestaan Yhdysvaltain maaperälle.¹⁶⁶

Terroristit olivat Bushin mukaan todellinen uhka. Terroristien aiheuttama vaara oli ehdottomasti poistettava, jotta voitiin saavuttaa turvallisuus niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin maailmassa. Maailmanlaajuinen terrorismin uhka vaati Bushin mukaan kansainvälisten instituutioiden toimintaa ja kansainvälisen vastavoiman uhkaa vastaan¹⁶⁷. Terroristien aiheuttama uhka liitettiin Saddamiin väittämällä, että uhka maailmanrauhalle poistuu, kun Saddam saadaan pois vallasta.

Ennakoivan iskun strategiakin mainitaan. Uhkiin on Bushin mukaan vastattava jo ennen kuin ne materialisoituvat. Vuonna 2005 Bush sanoi, että Yhdysvallat on edelleen vaarassa, mutta turvallisempi kuin ennen Irakin sotaa¹⁶⁸. Irakin sota oli siis Bushin mukaan pienentänyt terroristien aiheuttamaa uhkaa vähentämällä heidän toimintaedellytyksiään. Vapaa Irak edesauttaa Bushin mukaan kansainvälistä ja Yhdysvaltain turvallisuutta, sillä se poistaa uhkia jo ennen niiden materialisoitumista. Terroristien mahdollisuudet toimia kapenevat, ja näin ollen uhka poistuu. Tämä edustaa Bushin mukaan muutosta Yhdysvaltain ulkopolitiikassa, entisen tasapainoista tilannetta korostaneen politiikan sijaan ajatellaan, että vapaat ja demokraattiset valtiot johtavat rauhallisempaan maailmaan ja terroristien elintilan kapenemiseen¹⁶⁹.

Kansallista turvallisuutta edistettiin Bushin mukaan vapauden ja demokratian avulla. Näiden käsitysten voidaan ajatella pohjaavan ihmisoikeuksiin, sillä ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa mainitaan jokaisen ihmisen syntyvän vapaina ja KP-sopimuksessa puhutaan ihmisten oikeudesta osallistua oman maansa hallintoon. Kuitenkaan turvallisuuden yhteydessä Bush ei mainitse ihmisoikeuksia, vaan liittää ne enemmän muihin analysoituihin käsitteisiin.

6.3.3. Demokratia

Irakin vapauttamisen yhteydessä Bush mainitsi useasti ihmisten oikeuden osallistua oman maansa hallitsemiseen. Bush selitti, että poistamalla Saddam Husseinin vallasta, Yhdysvallat tuottaisivat Irakiin mahdollisuuden luoda omanlaisensa vapaa ja edustuksellinen hallitusmuoto. Demokratia oli tietenkin etusijalla ja Bushin sanojen mukaan esimerkkinä muille Lähi-idän valtioille, mutta Bush korosti useaan otteeseen, että irakilaisien itsensä tuli voida valita oma hallitusmuotonsa ja tapansa

---

166 Bush 28.1.2003

167 Bush 26.2.2003

168 Bush 14.12.2005

169 Bush 22.3.2006

toteuttaa demokratiaa. Hän myös ilmoitti kansan vapauden olevan oikeus sinänsä, käyttämättä kuitenkaan termiä ihmisoikeudet.

Vuoden 2005 puheissa kantavana teemana toistuivat Irakin itsehallinnon kehittäminen ja Irakissa pidettävät vaalit. Bush mainitsi useita kertoja irakilaisten oikeuden ja velvollisuuden itsehallintoon ja erityisesti kaikkien kansalaisten mahdollisuuden osallistua maansa hallitsemiseen perusoikeuksien toteutumisen kautta. Vähemmistöjen oikeuksista tuli huolehtia, jotta kaikki kansalaisryhmät pääsisivät mukaan hallintoon, kuten myös naisten oikeuksista, jotta puolet kansasta ei jäisi päätöksenteon ulkopuolelle.

Demokratia kytkeytyy Bushin puheissa kiinteästi vapauteen ja rauhaan. Bush näkee demokratian ”kehityksen polkuna”, tienä, jota ihmiskunta vääjäämättä etenee.¹⁷⁰ Demokratia edellyttää avoimuutta ja suvaitsevaisuutta, jotka Bushin mukaan toteutuvat vapaissa yhteiskunnissa. Ajatuskulku menee niin, että kunhan ihmiset ensin saavat valita vapauden, tulevat he valitsemaan demokratian, sillä ”demokratia on ainoa hallitusmuoto, joka kohtelee yksilöitä niin arvokkaasti ja tasa-arvoisesti kuin heidän oikeutensa on”¹⁷¹. Demokratia tuo Bushin mukaan mukanaan toivoa ja kehitystä, joiden avulla voidaan saada aikaan pysyvä rauha.¹⁷²

Irakiin ajetaan demokratiaa sen takia, että vapaissa yhteiskunnissa elävät ihmiset haluavat tulla itse valitsemiensa johtajien johdettaviksi. Kun vapaat miehet ja naiset osallistuvat oman maansa hallintoon, ei ääriradikalismi pääse enää niskan päälle ja leviämään Irakista muualle maailmaan. Demokratian rakentamiselle Irakiin on siis aina kahdet perustelut, Yhdysvaltain ja amerikkalaisten etu sekä Irakin ja irakilaisten etu. Kun Irakissa on demokratia, johon kaikki kansalaiset pääsevät tasa-arvoisesti osallistumaan, eivät he ole enää kiinnostuneita terroristien ajamista tavoitteista, ja ovat näin ollen rauhanomaisempia eivätkä enää uhkaa Yhdysvaltoja.

Demokratian perusta on Bushin mukaan se, että ihmisillä on oikeus olla eri mieltä asioista. Näistä erimielisyyksistä sitten keskustellaan rakentavasti demokraattisissa instituutioissa. Demokratia onkin ainoa hallitusmuoto, jossa jokaisella ihmisellä on sananvaltaa valtion hallintoon. Tämä hallitusmuoto voi Bushin yhdistää Irakin jakautuneen kansan ja etniset ryhmät antamalla niille kaikille mahdollisuuden osallistua tasavertaisesti maan hallintoon niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Esimerkkinä Irakin etnisten ja uskonnollisten ryhmien osallistumisesta päätöksentekoon Bush mainitsi sunnit, jotka olivat vetäytyneet aluksi perustuslakiaänestyksestä, mutta lopulta ensimmäisiin parlamenttivaaleihin osallistui useita sunnipuolueita. Bushin sanojen mukaan sunnit olivat ymmärtäneet, että vain osallistumalla voi vaikuttaa.

---

170 Bush 6.11.2003

171 Bush 13.1.2008 ”...democracy is the only form of government that treats individuals with the dignity and equality that is their right.”

172 Bush 12.7.2004

Demokratia pohjautuu erilaisille oikeuksille. Tärkeimpinä niistä Bush nostaa esiin laillisuusperiaatteen, rajoitukset valtion oikeuksille, vähemmistöjen ja naisten oikeudet ja vahvat, itsenäiset instituutiot, jotka kestävät useamman kuin yhden vaalikauden ajan. Myös sananvapaus ja uskonnonvapaus sekä yksityisomaisuuden suoja ovat demokraattisten valtioiden pääperiaatteita.¹⁷³ Pysyvän demokratian pohja on perustuslaki, joka Irakin tapauksessa turvaa irakilaisien perusoikeudet. Irakin perustuslaki on Bushin mukaan arabimaailman demokraattisin.

Yhdysvaltain tavoite Irakissa on luoda yhteiskunta, joka pystyy hallitsemaan, ylläpitämään ja puolustamaan itseään¹⁷⁴. Bush vaatii demokratialta hallinnon järjestämisen lisäksi kykyä ylläpitää yhteiskuntajärjestystä pitkäaikaisesti ja puolustaa suvereniteettiaan niin sisäisesti kuin rajojensa ulkopuolellakin. Yhdysvaltain suunnitelmissa Irakissa vallitsee laillisuusperiaate, hallitus kunnioittaa kansan oikeuksia ja takaa kansalaisten turvallisuuden. Bush olettaa, että demokraattinen Irak vapaaehtoisesti ja itsestään selvästi liittyy Yhdysvaltain rintamaan sodassa terrorismia vastaan. Valtion sisällä usko demokratiaan kasvaa, kun valtiolla on itsenäinen oikeuslaitos, joka panee täytäntöön lakia riippumattomana lakia säätävästä elimestä.

Kansalaisyhteiskunnan rakentaminen on yksi tärkeä osa Bushin esittämää Irakin demokratiakehitystä¹⁷⁵. Hänen mukaansa vahvojen, kaikkien irakilaisien oikeuksia puolustavien demokraattisten instituutioiden lisäksi maassa tarvitaan kansalaisyhteiskuntaa, joka osaltaan tukee demokratian tuottaman rauhallisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamista. Kansalaisjärjestöt antavat irakilaisille mahdollisuuden puuttua heille tärkeisiin aiheisiin heille sopivalla tavalla myös vaalikausien aikana. Demokratian ylläpitämiseksi tarvitaan demokratiaan ja yhteiskunnan kehittämiseen sitoutunut kansa, mutta myös hallitus, joka on sitoutunut suojelemaan kansalaisiaan.

Vuonna 2005 Irakissa järjestettiin kolmet vaalit, joissa irakilaiset äänestivät ahkerasti. Bush kuvailee irakilaisien äänestyskäyttäytymistä useissa puheissa vuoden 2005 aikana. Hän kertoo siitä, miten irakilaiset uhmasivat terroristien uhkauksia tullessaan vaaliurnille ja kuinka vaalien äänestysprosentti jättää varjoonsa useiden länsimaiden äänestysprosentit. Bush puhuu irakilaisista ylpeänä¹⁷⁶ ja luettelee heidän ansioitaan demokratiakehityksessä sotaa edeltäneeseen tilaan verrattuna.

6.3.4. Oikeudet

Joukkotuhoaseiden lisäksi yksi peruste Bushin operaatiolle Irakissa olivat Saddamin ihmisoikeusloukkaukset. Bush ei käyttänyt niistä termiä ihmisoikeusloukkaus, mutta hän tuomitsi

---

173 Bush 14.9.2005

174 Bush 31.1.2008

175 Bush 27.3.2008

176 Esimerkiksi Bush 11.7.2005

ne kuitenkin rikollisiksi teoiksi. Bush sanoi, että Yhdysvaltain operaatio Irakissa vapauttaisi irakilaiset ja lopettaisi Saddamin aikaisen terrorin kuten vankien kidutuksen, raiskauksen, lapsivangit sekä siviilien käyttämisen ihmiskilpinä. Hän liitti tämän monesti amerikkalaisten inhimillisempään ja lainmukaisempaan sotavankien käsittelyyn. Bush kuitenkin mainitsee tässäkin yhteydessä vain laillisuus/laittomuusaspektin, eikä sano, että vankien inhimillinen kohtelu on heidän ihmisoikeutensa, kuten KP-sopimuksen kymmenennessä artiklassa todetaan. Joitakin kertoja ihmisoikeudet mainitaan myös nimeltä itse loukkausten luettelemisen lisäksi. Operaatio Irakissa lopetti hallinnon, jolla ”oli hallussaan joukkotuhoaseita, joka suojeli ja tuki terroristeja, tukahdutti ihmisoikeuksia ja uhmasi YK:n ja maailman oikeutettuja vaatimuksia.¹⁷⁷”

Bush mainitsee useasti Saddamin hallinnon huonosti järjestämät peruspalvelut, kuten koulut, sairaalat, puhtaan juomaveden saannin ja ruokahuollon. Peruskoulutus ja sairaanhoito ovat ihmisoikeuksia, mutta näidenkään asioiden osalta Bush ei käytä sanaa ihmisoikeudet. Sen sijaan Bush sanoo, että irakilaiset ansaitsevat hallituksen, joka kunnioittaa jokaisen kansalaisen ja etnisen ryhmän oikeuksia. Vähemmistöjen ja etnisten ryhmien oikeudet ovat tärkeässä asemassa Bushin puheissa. Saddamin aikana kaikkia kansanryhmiä ei kohdeltu samanarvoisina, ja jotta demokratia voisi toimia, tulee Bushin mukaan kaikki kansainryhmät ottaa mukaan demokratian rakentamiseen.

Ihmisoikeudet tulivat esiin myös pohjana sosiaaliselle ja materiaaliselle kehitykselle. Valtion rajattujen oikeuksien ja tasa-arvon lain edessä lisäksi ihmisoikeudet, kuten uskonnonvapaus, taloudellinen vapaus, poliittinen osallistuminen, vapaa lehdistö ja naisten oikeuksien kunnioittaminen vaaditaan Bushin mukaan kehityksen aikaansaamiseksi.¹⁷⁸

Muutaman kerran ihmisoikeudet tulevat esiin eksplisiittisinä, esimerkiksi Bushin puhuessa ihmisarvosta ja siitä, että amerikkalaiset pitävät omantunnon-, uskonnon- ja mielipiteenvapauksia perustavanlaatuisina oikeuksina, joiden toteutumista he pyrkivät edistämään myös Irakissa. Puhuessaan YK:ssa 23. Syyskuuta 2003 Bush puhuu kansainvälisen yhteisön, ja sen myötä myös Yhdysvaltain, omistautumisesta kollektiiviselle turvallisuudelle ja ihmisoikeuksille. Ihmisoikeudet eivät kuitenkaan näy vuoden 2003 puheissa muuten kuin Saddamin hallinnon ihmisoikeusloukkauksien kritisoimisena. Bush ei kertaakaan ilmoita eksplisiittisesti Yhdysvaltain olevan ihmisoikeuksien puolesta. Hän myös mainitsee puheissaan vain tiettyjä ihmisoikeuksia, ja voidaankin olettaa, ettei hän näin halua tuoda liikaa huomiota Yhdysvaltain omaan ihmisoikeushistoriaan.

---

177 Bush 1.7.2003 ”We ended a regime that possessed weapons of mass destruction, harbored and supported terrorists, suppressed human rights, and defied the just demands of the United Nations and the world.”

178 Bush 19.11.2003

Bush eritteli useammassa puheessa tietyt perusoikeudet, jotka hänen mukaansa kuuluvat demokraattisen ja vapaan valtion pohjaksi. Näitä ovat esimerkiksi kansalaisten vapaus, naisten ja vähemmistöjen oikeudet, uskonnonvapaus, laillisuusperiaate ja itsehallinto. Bush toisteli irakilaisien itsehallinnon tärkeyttä ja sitä, kuinka vastuuta irakilaisien turvallisuudesta ollaan koko ajan siirtämässä yhä enemmän ja enemmän Irakin omille turvallisuusjoukoille.

Bush kehui Irakin uutta perustuslakia vapaamielisimmäksi arabimaailmassa, ja kertoi sen turvaavan ihmisten perusoikeudet sekä vapaudet¹⁷⁹. Bush luetteli usein puheissaan tietyt perusoikeuksia. Näistä luetteloista jäi sellainen kuva, että Bush koki hänellä olevan oikeus päättää siitä, mitkä ovat tärkeimpiä perusoikeuksia, joihin muidenkin täytyy nimenomaan uskoa. Näitä demokraattisen yhteiskunnan perustana toimivia oikeuksia olivat Bushin mukaan laillisuusperiaate, sananvapaus, kokoontumisvapaus, vapaa markkinatalous ja uskonnonvapaus. Bushin mukaan uusi perustuslaki takaa tietyt oikeudet, tässäkin yhteydessä Bush ei kuitenkaan käyttänyt ihmisoikeudet sanaa. Bushin arkailusta käyttää ihmisoikeudet -sanaa voidaan tulkitä, että ihmisoikeudet ovat ehkä liian laaja käsite, joka vaatii käyttäjältään liikaa. Mikäli vaaditaan ihmisoikeuksia, vaaditaan kaikkia niitä oikeuksia, jotka on kirjattu YK:n ihmisoikeussopimukseen. Ihmisoikeudet ovat siis kokonainen paketti, josta ei voi valita mielensä mukaisia oikeuksia sopivaan tilanteeseen. Ihmisoikeudet -termin käyttö vaatii puhujaltaan sitoutumista kokonaisten ihmisoikeuksien ajamiseen ja samalla Irakilta täydellistä kaikkien ihmisoikeuksien noudattamista. Puhumalla vain perusoikeuksista tai perustavanlaatuisista oikeuksista Bush valitsi tietyt ihmisoikeudet, jotka hänen mukaansa olivat erityisen tärkeitä.

Usein toistuvia oikeuksia olivat esimerkiksi lasten oikeus koulutukseen, oikeus terveydenhuoltoon, naisten oikeudet, lehdistönvapaus, uskonnonvapaus, oikeus itsehallintoon, oikeus valtiossa olevien luonnonvarojen käyttöön, vankien oikeus inhimilliseen kohteluun ja oikeus valita oma hallintotapa. Vapautta sinänsä Bush tuntui pitävän kaikkien ihmisoikeuksien yläpuolella olevana arvona, ja erityisesti amerikkalaisena arvona. Amerikkalaisiin arvoihin vedottiin, esittelemättä kuitenkaan tarkemmin mitä ne ovat. Ilmeisesti amerikkalaisiin arvoihin kuuluvat ihmisoikeudet ainakin osittain. Vapaan yhteiskunnan perustana ovat Bushin mukaan aina oikeudet ja vapaudet, jotka on myös kirjattava Irakin perustuslakiin. Oikeusvaltioperiaate, valtion vallan rajoitukset, naisten ja vähemmistöjen täydet kansalaisoikeudet, yksityisomaisuuden suoja, ilmaisunvapaus, sekä uskonnonvapaus ovat demokraattisten valtioiden velvollisuuksia kansalaisiaan kohtaan. Irakin perustuslaki sisältää oikeusvaltioperiaatteen, kokoontumisvapauden, yksityisomaisuuden suojan, sananvapauden, lehdistön vapauden, naisten oikeudet ja äänestys-oikeuden eli mahdollisuuden osallistua valtion hallintoon.

Irakilaisien vapauksiksi Bush määritteli erityisesti ihmisarvon, oikeuden elämään sekä erilaiset omantunnon- ja ilmaisunvapaudet. Bush puhui monesti Irakin uuden perustuslain valmistelusta ja

179 Bush 10.1.2006

siitä, että perustuslakiin sisällytettäisiin perusoikeudet. Hän käytti sanaa perusoikeudet määrittelemättä tarkemmin, mitä ne sisältävät, ilmeisesti viitaten Yhdysvaltain perustuslain Bill of Rights:iin.

Bush puhui laajasti irakilaiden itsehallinnosta ja kansan oikeudesta valita oma hallintotapansa. Hän toisti useammassa puheessaan sitä, ettei Yhdysvallat ole siirtomaavalta, eikä Yhdysvalloilla ole mitään intressejä pitää Irakia miehittynä. Hän totesi, että irakilaiset ovat paljon motivoituneempia oman maansa kehittämiseen, mikäli se tapahtuu irakilaiden itsensä hallinnassa. Irakilaiset itse toivovat vapaata maata, jossa ei ole uskonnollista tai etnistä syrjintää. Se ei siis ole Yhdysvaltain ylhäältä käsin määrittelemä tavoite Irakin tulevaisuudelle.

Yhdistyneissä kansakunnissa pitämässään puheissa Bush käytti useamman kerran sanaa ihmisoikeudet ja kertoi Yhdysvalloilla ja YK:lla olevan sama perusajatus ja samanlaiset arvot. Hänen mukaansa kaikkien arvostettujen hallitusten tulee tukea ihmisoikeuksien toteutumista maailmassa. Terroristit hän leimasi ihmisoikeuksien vihollisiksi – ja siten oikeutetuiksi sodan ja vainon kohteiksi. YK:ssa pitämässään puheissa Bush luonnehti perustavanlaatuisiksi oikeuksiksi erityisesti ihmisarvon ja oikeuden turvallisuuteen.

Hallintovastuun siirryttyä irakilaisille 28. kesäkuuta 2004 lähtien Bush puhui yhä enemmän siitä näkökulmasta, että irakilaisilla on oikeus oman maansa hallintoon ja että irakilaiset itse päättävät siitä, mitä heidän valtiossaan tehdään. Puhuessaan Irakin pääministeri Allawin kanssa yhteisessä lehdistötilaisuudessa Bush painotti myös Irakin oikeutta itsepuolustukseen ja sitä myötä Irakin omien sotavoimien ja poliisin kehittämisen tärkeyttä. Poliisin ja armeijan avulla Irakin valtio pystyy turvaamaan kansalaistensa turvallisuuden itse, ilman ulkopuolisten osallistumista. Ennen Irakissa käytyjä vaaleja Bush käsitteli puheissaan myös vapaiden vaalien tärkeyttä ja sitä, kuinka valtion kansalaisilla on oikeus valita oma hallituksensa. Irakin sisällä olevia kapinallisryhmiä kuvattiin barbaareina ja heidän ihmisoikeusrikkomuksiaan esiteltiin, jälleen kerran käyttämättä sanaa ihmisoikeudet.

Puhuessaan demokratiajärjestön tilaisuudessa Bush mainitsi demokratian kehittämisen lisäksi Irakissa tehtävän ihmisoikeustyön erityisesti naisten oikeuksien, lehdistönvapauden ja kansalaisten poliittisen osallistumisen mahdollisuuksien osalta¹⁸⁰. Whitehallissa, Iso-Britanniassa, puhuessaan Bush palasi jälleen YK:n voimattomuuteen ja siihen, kuinka Yhdysvallat ja Iso-Britannia yhteistyössä voivat pitää huolta siitä, että YK hoitaa tehtävänsä ja jatkaa kollektiivisen turvallisuuden edistämistä. Ihmisoikeuksia hän ei kuitenkaan mainitse YK:sta puhuessaan. Samassa puheessa hän kuitenkin listaa useampia ihmisoikeuksia nimeämällä ne sosiaalisen ja materiaalsen kehityksen välttämättömyyksiksi ihmisoikeuksien sijaan. Näitä Lähi-idässä harvoin tavattuja oikeuksia ovat rajattu hallinto, tasa-arvo lain edessä, uskonnollinen ja taloudellinen

---

180 Bush 6.10.2005

vapaus, poliittinen osallistuminen, vapaa tiedonvälitys ja naisten oikeuksien kunnioittaminen. Hän myös listasi oikeuksia, jotka Yhdysvaltain ja Iso-Britannian toiminnan seurauksena ovat toiminnassa Irakissa.¹⁸¹

6.3.5. Ideologia

Bush esittelee sodan terrorismia vastaan yleisesti ja Irakin sodan erityisesti osana suurempaa ideologista kamppailua. Vastakkain ovat sivistyneen maailman edustama rauhan ja edistyksen ideologia sekä terroristien edustama tyrannian ja sarron ideologia. Terroristien ideologiaa kuvaillaan useilla eri käsitteillä kuten murhan ja terrorin ideologia, voiman ja hallinnan ideologia, totalitaarinen ideologia, vihantäyteinen visio, totalitaarinen ideologia ja niin edelleen. Bushin oma ideologia esitetään yleensä vastakkaisena terroristien ideologialle, esimerkiksi jos terroristien ideologiaa kuvaillaan sanalla pimeys, on Bushin sivistynyt länsimainen ideologia valon ideologia. Näiden kahden ideologian maailmankuvat ovat vastakkaiset.

Puheista saa kattavan kuvan siitä, millaisena Bush terroristeja pitää. Hän mainitsee erityisesti myös sen, ettei tämä äärimmäinen tai militantti islamistinen ideologia suvaitse ihmisoikeuksia. Ideologia kuvaillaan ”meidän” elämäntapojemme ja arvojemme vastakkaisena voimana, joka on sivistynyttä maailmaa vastaan. Sivistyneellä maailmalla on Bushin mukaan myös oikeus ja velvollisuus puolustaa vapauttaan. Koska maailma on keskinäisriippuvaisempi kuin ennen, rakentuu maailmassa vastakkainasettelu aggressiivisten ideologioiden ja rauhallisten valtioiden turvallisuuden välille.

Irakin sodassa on siis kyse ideologioiden ja ajatusmaailmoiden välisestä kamppailusta. Rauhaa, vapautta ja demokratiaa kannattava ”sivistynyt” ideologia saa militantit jihadistit hermostumaan, sillä he näkevät demokratian, vapauden ja ihmisoikeudet uhkana omille pyrkimyksilleen. Demokratian ja toivon avulla vastustetaan vihaa ja kaunaa ja kun ihmiset ovat vapaita, eivät he taivu niin herkästi terroristien ideologian houkuttelemiksi.

Käytännön esimerkkeinä terroristien ideologiasta Bush esittelee esimerkiksi terroristien vision yhteiskunnasta, jossa poltetaan kirjoja, alistetaan naisia ja murskataan kaikenlainen erimielisyys vallitsevaa terroristien ideologiaa kohtaan. Terroristit eivät myöskään käyttäydy inhimillisesti eivätkä noudata sodan sääntöjä. Terroristien ideologian kannattajat eivät anna arvoa ihmiselämälle. Terroristien vihantäyteisessä visiossa torjutaan suvaitsevaisuus ja murskataan kaikenlaiset ideologian kanssa vastakkaiset mielipiteet. Naiset alistetaan, lapset indoktrinoidaan ja ideologian vastustajia uhkaillaan tai heidät murhataan. Terroristien ideologian sisään voidaan laskea myös niin Saddamin kuin Talibaninkin noudattamat ideologiat, joiden valtakaudelta voidaan muistaa samankaltaisia asioita.

---

181 Bush 19.11.2003

Bushin mukaan terroristit ajavat yhteiskuntaa, jossa ei ole uskonnonvapautta ja jossa nuoret tytöt eivät saa mennä kouluun. Terroristien visiossa yhteiskunnassa on vääristynyt käsitys oikeudenmukaisuudesta, ja yhteiskunnan tavoitteena on levittää totalitaarinen käsitys maailmasta läpi Lähi-idän.

Bushin itse ajama ideologia on rauhan ideologia. Se pohjautuu sivistyneille arvoille ja uskoo ihmisoikeuksiin, erityisesti uskonnonvapauteen, siihen, että kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia ja mielipide-erot ja julkinen keskustelu ovat sallittuja. Tämän sivistyneen ideologian pohjana on vapaus, toivo ja valo. Bushin ideologia taistelee ekstremismiä vastaan. Valon ideologia rakastaa ihmisarvoa, ihmisoikeuksia ja vapautta. Ideologian tavoitteena on tehdä maailmasta parempi paikka. Visiossa Yhdysvalloissa on turvallista elää ja irakilaiset ovat vapaita. Ideologia perustuu ihmisten luonnollisiin oikeuksiin, jotka edustavat vapautta ja universaalisuutta. Ideologia arvostaa ihmiselämää niin kotimaassa Yhdysvalloissa kuin muuallakin maailmassa. Terroristien ideologialle vastakkaisen ideologian levittäminen on amerikkalaisten etu, sillä mikäli Bushin ajama ideologia voittaa, poistuu maailmasta terrorin uhka.

Kyseessä on 2000-luvun suurin ideologinen taistelu, jossa kamppaillaan toivottomuutta vastaan. Vihan ideologia voitetaan Bushin mukaan vapaiden instituutioiden kautta. Vapauden edistäminen on USA:n kansallisen edun mukaista, sillä sen avulla edistetään kansainvälistä turvallisuutta ja maailmanrauhaa.

6.4. Tony Blair

6.4.1. Riskipuhe

Blairin ulkopoliitikassa voidaan nähdä selvästi teoriaosuudessa esitellyn riskipuheen kaiku. Irakin sodalla vastataan osaltaan maailmanlaajuiseen uhkaan, joka on suora riski Britannian kansalaisille. Terrorismi ja roistovaltiot ovat uhka brittiläiselle elämäntavalle ja arvoille. Globalisaatiokehitys on kasvattanut tätä uhkaa, ja nykyisessä keskinäisriippuvaisessa maailmassa Britannialla ei ole varaa jäädä odottelemaan ratkaisua, vaan sen on toimittava.¹⁸² Terrorismin aiheuttama uhka ei ole tavanomainen, mutta se on kuitenkin selkeä, ja sitä vastaan pitää hyökätä aggressiivisesti. Uhka on maailmanlaajuinen, mutta myös suora uhka Britannialle. Hiukan ristiriitaisesti Blair sanoo, että vaikka uhkaan on vastattava koko kansainvälisen yhteisön tasolla, on se myös niin suuri uhka Britannialle, että Britannian on toimittava itsenäisesti, hakematta valtuutusta YK:lta. Irakin aiheuttama uhka ei kuitenkaan ollut tarpeeksi suuri vielä syyskuussa 2002. Tämän vuoksi Britannia pyrki aikaansaamaan YK:ssa päätöslauselman ja toimeenpanemaan sen ennen itsenäistä toimintaa.¹⁸³

Blairin retoriikassa toisella puolella maapalloa olevat varjot ja pimeys aiheuttavat uhkan. Tämä uhka on se, ettei koko maapallo ole vapaa, miljoonat kärsivät brutaalin diktatuurin alaisina,

---

182 Blair 18.3.2003

183 Blair 5.3.2004

kolmasosa planeetasta elää köyhydessä ja uskonnollinen ekstremismi on nousussa. Näiden pohjalta, ilman yhteisiä arvoja, uhkana on kaaos. Kaaos on fanaattisuutta, joka voittaa järjen.¹⁸⁴ Kaaosta vastaan voidaan toimia levittämällä vapautta, demokratiaa ja ihmisoikeuksia.

Kaaoksen välttämiseksi kehityksen tulee tapahtua järjestyksen, oikeuden ja vakauden kanssa. Muutos itsessään ei ole uhka, kunhan se tapahtuu edellä mainittujen määreiden kanssa. Muutos sekasorron kautta on uhka, sillä silloin muutoksen vaikutuksia ei voida hallita. Jotta säännelty kehitys onnistuisi, vaaditaan jaettavaa agenda ja maailmanlaajuisia yhteistyötä.¹⁸⁵

6.4.2. Kansainvälinen yhteisö ja sen keskinäisriippuvuus

Blairin ulkopoliittika pohjautuu käsitykseen kansainvälisestä yhteisöstä. Hänen mukaansa nykyisessä keskinäisriippuvuuden leimaamassa maailmassa ulkopoliittikka ei voi enää tehdä vanhanaikaisilla reaaliolittikkaan, ehdottomaan suvereniteettiin ja kansalliseen etuun pohjaavilla keinoilla, vaan nykyajan turvallisuusuhkiin ja ongelmiin voi puuttua vain yhteistyössä.¹⁸⁶

Keskinäisriippuvuus liittyy globalisaatioon. Globalisaatio yhdistää maailman valtioita niin talouden, viestinnän, teknologian kuin matkailunkin saroilla, mutta myös uhkakuvat ovat yhteisiä keskinäisriippuvaisessa maailmassa. Kansainvälinen terrorismi, köyhyys ja ilmastonmuutos vaikuttavat kaikkiin maailman maihin rajoista välittämättä. Blairin mukaan näihin kansainvälisiin uhkiin voi reagoida vain kansainvälisellä yhteistyöllä, kansainvälisen yhteisön kautta.¹⁸⁷

Epävarmuus leviää maailmalla kuin tartuntatauti. Ilmeisesti epävarmuudella Blair tarkoittaa epävarmuutta omasta ja oman kansan turvallisuudesta. Jotta tähän epävarmuuteen voitaisiin puuttua, on maailman kansojen yhdistyttävä kansainväliseksi yhteisöksi. Kansainvälisen yhteisön kehittämisessä YK on keskiössä, mutta valtioiden on myös muutettava tapaansa tehdä ulkopoliittikka, ja ymmärrettävä, ettei nykyajan uhkia pysty ratkaisemaan itsenäisesti.

Globalisaation aikakaudella kansat ovat riippuvaisia toisistaan. Turvallisuus on joko yhteistä, tai sitä ei ole ollenkaan. Keskinäisriippuvuuden seurauksena maailma ei voi hyvin ilman oikeudenmukaisuutta, mutta oikeudenmukaisuutta ei ole ilman turvallisuutta. Kaikkien kansojen hyvinvointiin vaaditaan siis ensin kansainvälistä oikeudenmukaisuutta, jotta voidaan saada aikaan yhteinen turvallisuus. Turvallisuuden pohjalta voidaan rakentaa hyvinvointia.¹⁸⁸

Blairin politiikka pohjaa hänen maailmankuvaansa. Tämän maailmankuvan pääominaisuus on keskinäisriippuvuus. Keskinäisriippuvuus tarkoittaa sitä, että kriisi yhtäällä muuttuu kriisiksi

---

184 Blair 18.3.2003

185 Blair 7.1.2003

186 Blair 5.3.2004

187 Blair 21.3.2006

188 Blair 21.3.2006

kaikkialla. Kansallisesta edusta ei voi saada koherenttia käsitystä ilman koherenttia käsitystä kansainvälisestä yhteisöstä. Maailman tapahtumat vaikuttavat syvästi kaikkiin maailman maihin, myös sellaisiin, jotka ovat niin suuria ja voimakkaita kuin Yhdysvallat. Tämä vaikutus on hurjan nopea ja syvä. ¹⁸⁹ Kova, sotaan diplomatian jatkeena uskova ja pehmeä, diplomatialla ja pakotteilla toimiva, politiikkakin ovat riippuvaisia toisistaan. Yhteiset arvot taustoittavat kamppailua niin terrorismia kuin köyhyyttäkin vastaan. Arvopohja sanelee, mitkä ovat kansainvälisen yhteisön yhteisiä uhkia, ja niihin reagoidaan tarvittavilla keinoilla.

Keskinäisriippuvuuden myötä maailman tapahtumat voivat olla suoraan uhka Britannian turvallisuudelle. Terrorismin vaikutus maailman turvallisuuteen on sama kuin globalisaation vaikutus kansainväliseen talouteen. Enää ei voida harjoittaa protektionistista kansalliseen etuun pohjaavaa ulkopoliittikkaa, vaan joudutaan turvautumaan kansainväliseen yhteisöön. Maailmanlaajuinen uhka vaatii maailmanlaajuisen vastauksen maailmanlaajuisin säännöin. Blair ei kuitenkaan selitä, kuinka Britannian ja Yhdysvaltain yksipuolinen toiminta Irakin suhteen sopii hänen kansainvälisen yhteisön käsitteeseensä. Irakin tilanne aiheutti Blairin mukaan suoran uhkan Britannian turvallisuudelle, joten Britannia toimi suoraan ilman YK:n mandaattia. YK:ssa oli useita valtioita, jotka vastustivat sotilaallista väliintuloa, eikä Irakiin lähteneillä valtioilla siten ollut toiminnalleen kansainvälisen yhteisön mandaattia. Blairin puheet ja käytännön politiikka ovatkin siis osittain ristiriidassa keskenään, mikäli Blairin kansainvälisen yhteisön teoriaa noudattaa kirjaimellisesti, ei voi toimia ilman kansainvälisen yhteisön hyväksyntää. Tällä hetkellä kansainvälisen yhteisön edustaja on YK, jolta ei saatu hyväksyntää Irakin sodalle. Samaan aikaan Blair puhui Saddamista myös suorana uhkana Iso-Britannian turvallisuudelle, eli käytti perinteistä suvereniteettiä ja kansalliseen etuun perustuvaa käsitystä maailmanpolitiikasta.

Myöhemmin Blair puolusteli toimintaansa painottamalla YK:n tärkeää roolia Irakin jälleenrakennuksessa ja demokratiakehityksessä. Hänen mukaansa kansainvälisellä yhteisöllä on vastuu Irakista ja Irakin rauhasta. Erityisesti vastuu on YK:lla, jonka tulisi Blairin mukaan valvoa tarkemmin päätöslauselmiensa toteuttamista. Blair tukeutuu usein puheissaan YK:iin, ja mainitsee, että Irakia jälleenrakennetaan ja sen demokraattista kehitystä tuetaan eritoten YK:n avulla. YK:n tulisi Blairin mukaan rakentaa kansainvälinen regiimi joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi, ja toteuttaa kansainvälistä lakia, myös ihmisoikeuksia, tiukemmin. Myös humanitaarinen interventio saa tuen Blairilta, ja YK:n koko ihmiskunnan edustajana tulisi olla valmis puuttumaan myös valtioiden sisäisiin asioihin, mikäli valtio rikkoo ihmisoikeuksia ja alistaa omia kansalaisiaan. Kuitenkaan Irakin tilanteessa YK:n toimintaan ei luotettu. Eikö YK lopulta olekaan Blairin mielestä koko ihmiskunnan ja näin ollen kansainvälisen yhteisön edustaja? Onko Blairin kansainvälinen yhteisö jotain YK:n ulkopuolista? Ensimmäinen askel uudenlaiseen kansainvälisen yhteisön maailmaan olisi Blairin mukaan YK:n turvallisuusneuvoston reformi.

---

189 Blair 26.5.2006

Blairin mukaan YK:n jäsenistön tulisi tiedostaa, että mikäli rikkoo yhteisiä sääntöjä, eli kansainvälistä lakia ja ihmisoikeuksia, ei voi nauttia samoista oikeuksista kuin sääntöjä noudattavat valtiot¹⁹⁰. Westfalenilainen suvereniteettiperiaate on Blairin mielestä aikansa elänyt, ja kansainvälisellä yhteisöllä tulisi olla oikeus puuttua valtion sisäisiin ihmisoikeusrikkomuksiin, mikäli valtio ei toimi kansainvälisen yhteisön arvojen mukaisesti.

Uusi, oikeudenmukaisempi käsitys valtion edusta pyrkii takaamaan ihmisoikeudet kaikille maailmassa, olivat he missä hyvänsä. Ulkopolitiikan agenda yhdistää arvojen avulla Britannian toiminnan niin Kosovossa, Sierra Leonessa, Irakissa kuin Afganistanissakin sekä työskentelyn ilmastonmuutoksen, maailmankaupan, Afrikan ja Palestiinan parissa. Maailman tekeminen turvallisemmaksi vaatii aktiivista ulkopolitiikkaa. Ainoa tapa tehdä ”brittiläistä”, kansalliseen etuun pohjaavaa ulkopolitiikkaa nykymaailmassa on perustaa se yhteistyöhön.¹⁹¹

6.4.3. Arvot

Blairin ja New Labourin hallituskauden aikana on kehitetty uudenlaista, proaktiivisempaa, ulkopolitiikkaa, jota pohjustavat arvot, ei niinkään kansallinen etu. Ulkopolitiikalla on selkeä tavoite, ja se on ihmisoikeuksien, demokratian, laillisuusperiaatteen, oikeudenmukaisuuden ja vapauden levittäminen maailmassa¹⁹². Kun nämä arvot leviävät maailmassa, tulee maailmasta Blairin maailmankuvan mukaan turvallisempi paikka. Ilman kehitystä turvallisuus on uhattuna, ja ilman turvallisuutta kehitys ei pääse eteenpäin. Kehityksellä Blair tarkoittaa niin taloudellista kuin sosiaalistakin kehitystä.

Blairin kansainvälinen yhteisö perustuu yhteisille arvoille, joita ovat esimerkiksi vapaus, demokratia, ihmisoikeudet, hyvä hallintotapa, laki ja järjestys sekä suvaitsevaisuus, muiden kunnioitus, demokraattisille vapauksille perustuva elämäntapa ja rauhallinen rinnakkaiselo. Kautta linjan Blair mainitsee puheissaan yhteiset arvot, painottaen kuitenkin samalla, etteivät arvot ole länsimaisia, vaan kaikkien maailman kansalaisten yhteisiä. Vaikka yleismaailmalliset arvot eivät olekaan Blairin mukaan luonteeltaan länsimaisia, on Yhdysvallat arvojen johtava edustaja. Globalisaatio on hyväksyttävä asiantilaksi, mutta globalisaatiota ohjaavat arvot voidaan valita. Näiden arvojen tulisi olla kansainvälisen yhteisön yhteisiä arvoja.

Jo Irakin sodan alun aikaan Blair esittää kansainvälisen terrorismin ja sen yhteyden joukkotuhoaseisiin hyökkäyksenä elämäntapaamme vastaan. Terroristit vihaavat Blairin elämäntapaan kuuluvia arvoja, vapautta, demokratiaa ja suvaitsevaisuutta.¹⁹³ Vapaus on Blairin mukaan kansainvälisen yhteisön arvoista perustavanlaatuisin, sillä kun kansalla on vapaus, se

---

190 Blair 18.7.2003

191 Blair 13.11.2006

192 Blair 7.1.2003

193 Blair 18.3.2003

arvostaa sitä, puolustaa sitä absoluuttisesti, eikä myöskään halua polkea muiden valtioiden vapautta. Tämän takia paras turvallisuuden tae nyky maailman vapaille kansoille on vapauden levittäminen kaikille kansoille. Vapaus on Blairin mukaan niin tärkeä arvo, että jos sitä rikotaan jonkun valtion sisällä, tulisi kansainvälisen yhteisön saada puuttua tilanteeseen.

Kun ihminen pääsee valitsemaan vapaasti, valitsee hän Blairin kuten myös Bushin mukaan aina vapauden tyrannian sijaan, demokratian diktatuurin sijaan ja lain ja järjestyksen salaisen poliisin vallan sijaan. Vapaus ei siis ole länsimainen kehitelmä, vaan ihmishengen yleinen arvo.

Yhteisten arvojen lisäksi tulisi kansainvälisen yhteisön löytää modernien paineiden keskellä myös yhteisön, suvaitsevaisuuden, säädyllisyyden ja kunnioituksen hyveet. Näiden hyveiden avulla kansainvälisestä yhteisöstä muotoutuisi solidaarinen yhteisö, jonka jäsenet haluavat hyvää paitsi itselleen myös muille.

Kansainvälisen yhteisön tulisi Blairin mukaan luoda jonkinlaiset puitteet arvojen universaaliuden tunnustamiselle. Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien sopimus on jo olemassa, mutta sitä ei Blairin mukaan valvota tarpeeksi. Humanitaarinen interventio tulisi siis kodifioida kansainväliseen lakiin, ja kansainvälisen lain noudattamista tulisi valvoa paremmin myös valtioiden sisällä.

Terrorismi on Blairin mukaan inhimillisten arvojen, elämäntavan ja suvaitsevaisuuden vastustusta. Terrorisminvastainen sota esittäytyy taisteluna nykyaikaisuudesta, arvoista ja kehityksestä. Terrorismi on testi ihmiskunnalle sen uskosta ja halusta toimia edellä esiteltyjen yhteisten arvojen mukaisesti. Yleismaailmallisten inhimillisten arvojen edustaja taas haluaa hyvää paitsi itselleen, myös kaikille muille.

Blairin puoluetaustaan ja politiikkaan kansainvälisen yhteisön arvot liittyvät niin, että hän mainitsee ajavansa samoja arvoja niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. New Labourin puoluekokouksessa hän mainitsee työväenpuolueen arvot, joita hän haluaa ajaa kansainvälisesti, ja jotka ovat paitsi työväenpuolueen, myös jokaisen kunnollisen ihmissielun arvoja. Näitä arvoja ovat tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus, solidaarisuus ja tasapuoliset mahdollisuudet kaikille.¹⁹⁴ Blairin mukaan muslimien ja "meidän" käsitys vapaudesta ja demokratiasta on sama, jokainen ihminen haluaa vapautta.

Blair puhuu usein siitä, että kyseessä on konflikti meidän ja niiden välillä, mutta "me" ei ole länsimaat tai Amerikka, vaan kaikki maailman kansat, jotka uskovat samoihin arvoihin. Niinpä kyseessä ei ole sivilisaatioiden välinen yhteenotto, vaan kahnaus siitä, mitä sivilisaatio on ja kuka sivilisaatioon saa kuulua. Tämän vastakkainasettelun osapuolia ovat esimerkiksi kehitys ja reaktio, optimismi ja toivo vastaan pessimismi ja pelko. Blairin mukaan meihin kuuluvat ne, jotka uskovat uskonnolliseen suvaitsevaisuuteen, avoimuuteen muita kohtaan, demokratiaan, vapauteen ja ihmisoikeuksiin, joiden toteutumisesta huolehtivat maalliset oikeusistuimet. Terroristien

---

¹⁹⁴ Blair 27.9.2005.

maailmankuva kaadetaan vastakkaisten arvojen avulla. Kyseessä on vanhin taistelu, jonka ihmiskunta tuntee, vapauden ja sarron, suvaitsevaisuuden ja vihan ja terrorihallinnon ja lain ja järjestyksen välillä.

6.4.4. Irakin tilanne

Blair mainitsee kautta linjan, että sotilaallisen operaation tavoite on poistaa Saddamin diktatuuri ja vapauttaa Irakin kansa huolehtimaan itse omasta maastaan, sen hallinnosta, palveluista ja luonnonvaroista. Muita Irakin yhteydessä mainittavia arvoja ovat esimerkiksi alueellinen koskemattomuus ja turvallisuus. Nämä tavoitteet toteuttaakseen Blair pyrkii antamaan irakilaisille mahdollisuuden vapailla vaaleilla demokraattisesti valittavaan edustukselliseen hallitukseen, joka hallitsee Irakia ihmisoikeuksia kunnioittaen, lakia ja järjestystä tuottaen ja kansanryhmät yhdistäen.

Britannian tavoitteina konfliktissa olivat Saddamin vallasta syöksemisen ja joukkotuhoaseiden poistamisen lisäksi humanitaariset näkökohdat. Blair tuki pyrkimyksiä minimoida tavallisten irakilaisten kärsimykset, suojella Irakin öljyvaroja sekä käydä sotaa ei valloituksen vaan vapautuksen vuoksi. Irakilaisten kärsimysten minimointia voidaan pitää heidän ihmisoikeuksiensa suojelemisena. Samassa yhteydessä Blair mainitsee, ettei Saddamin brutaalin kohtelun kohteina olleita kansalaisia tule enää alistaa lisäkäsarmyksille. Tavoitteena on kukoistava Irak, joka tuo demokratiaprosessin onnistuttua rauhaa niin Irakiin kuin koko Lähi-itään. Irakista tulee parempi niin maalle itselleen, Lähi-idän alueelle kuin maailmallekin. Tavoitteena on suvereeni ja itsenäinen valtio, joka huolehtii kansalaisten turvallisuudesta, koulutuksesta, ihmisoikeuksista, vapaudesta, demokraattisesta osallistumisesta hallintoon, terveydenhuollosta, jne. Irakia hallitsevat irakilaiset itse irakilaisille itselleen. Irakilaiset ovat myös itse vastuussa turvallisuudesta, laista ja järjestyksestä alueellaan. Myös oma valuutta mainitaan tärkeänä tavoitteena samoin öljytulojen käyttö kansan hyväksi. Irakin hallinnon tulisi myös kyetä yhdistämään erilaiset kansanryhmät demokraattisesti ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia. Tavoitteissa mainittiin myös globaali agenda, joka sisälsi toimenpiteitä köyhyyteen, kestävään kehitykseen, demokratiaan, ihmisoikeuksiin sekä kansalaisvaltioiden hyvään hallintotapaan liittyen ¹⁹⁵

Kun irakilaisille annetaan mahdollisuus siihen, he haluavat demokratiaa ja osallistuvat aktiivisesti maansa hallintoon. Ensimmäisissä vapaissa vaaleissa saavutettuun äänestysprosenttiin verrattuna monen länsimaan äänestysprosentti kalpenee. Vaikka Irakissa olikin ihmisoikeusrikkomuksia vielä sodan aloittamisen jälkeenkin, on Blairin mukaan tilanne parempi operaation jälkeen, sillä nyt kansalaisilla on mahdollisuus vapaasti valittaa tilanteesta.

Blair kuvaa elämää Saddamin hallinnon alla mainiten irakilaisten tarvitseman ruoka-avun, tuhannet aliravitsemukseen ja sairauksiin kuolevat lapset sekä sadattuhannet, jotka on ajettu pois kodeistaan tai murhattu. Blair kuvaa Saddamin hallintoa barbaariseksi ja herättää kuulijoissaan sääliä irakilaisia kohtaan sekä huolta heidän ihmisoikeuksiensa rikkomisesta. Ennen sotaa

195 Esimerkiksi Blair 4.4.2003, 18.3.2004, 24.3.2003

vallinneesta tilanteesta Blair puhuu usein ihmisoikeusloukkausten kautta. Saddam esitetään barbaarisena tyrannina, jonka määrittävin tekijä on omia kansalaisia vastaan käytetyt joukkotuhoaseet. Blair luettelee useita Saddamin ihmisoikeusloukkauksia, kutsumatta niitä kuitenkaan suoraan ihmisoikeusloukkauksiksi. Näitä ovat esimerkiksi poliittisten vastustajien vangitseminen ja vastustajiksi epäiltyjen ja heidän perheidensä pahoinpitelyt, sananvapauden rikkominen kieltämällä yhteiskunnasta puhuminen, nälkään kuolevat lapset, kodista karkotukset, vankien marssitus kaikkien kansainvälisten sopimusten vastaisesti. Ihmisoikeudet tunteva kuulija tai lukija kuitenkin tietää, että kyse on ihmisoikeuksiaan hyödyntämään pyrkineiden ihmisten kidutus. Sortavasta ja kiduttavasta hallinnosta puhuttaessa Blair mainitsee myös suoraan, että Saddam on tehnyt ihmisoikeusrikkomuksia. Eniten painoarvoa saa kuitenkin nimenomaan joukkotuhoaseiden käyttö omia kansalaisia vastaan.¹⁹⁶

Toisin kuin Bush, Blair ei käytä Irakin sodan perusteluina argumentteja kansallisesta turvallisuudesta. Sen sijaan hän puhuu terroristien, ääri-islamilaisten sekä Saddamin kaltaisten diktaattorien hyökänneen perustavanlaatuisesti Blairin itsensä edustamaa elämäntapaa vastaan. Tähän elämäntapaan kuuluvat vapaus, demokratia ja suvaitsevaisuus. Blair puhuu maailmanlaajuisesta agendasta, joka tullaan saavuttamaan kansainvälisen yhteistyön avulla. Tämä agenda sisältää niin köyhyden, kestävän kehityksen, demokratian, ihmisoikeudet kuin hyvän hallintotavankin.

Sodan alussa Blair mainitsee useasti Saddamin tekemät ihmisoikeusloukkaukset, ja toisin kuin Bush, hän käyttää lähes joka puheessaan termiä ihmisoikeudet joko ”meidän” puolustamanamme asiana tai jonain, jota Saddam vastustaa tai rikkoo. Blair tukee Irakin alueellista koskemattomuutta, irakilaisien oikeutta osallisuuteen oman maansa hallintoon ja omiin luonnonvaroihinsa erityisesti öljyn muodossa. Sodan alettua Blair puhuu tv-puheessaan terroristeista, jotka vihaavat ”meidän” elämäntapaamme. Saddamin kaltaiset tyrannit eivät kunnioita ihmiselämän pyhyttä. Blairin mukaan sodan tavoitteena on parempi elämä irakilaisille, jotka Blairin mukaan ehdottomasti haluavat vapautta.

Itse sodankäynnissä Blair muistaa mainita monenlaiset ihmisoikeuksien toteutumista tukevat toimet. Hän kertoo armeijan minimoivan riskit tavallisille irakilaisille taatakseen vapauden. Rauhanrakennukseen taas vaaditaan Blairin mukaan erilaisia keinoja kuin sodankäyntiin.

6.5. Bushin ja Blairin vertailua

Bushin ja Blairin käsitys Irakin sotaan lähtemisen syistä on yhtenevä, mutta he käyttävät erilaisia perusteluja. Molemmat kokevat Irakin uhkaksi niin maailmanrauhalle kuin maidensa kansalliselle turvallisuudellekin, mutta Bush puhuu turvallisuudesta huomattavasti Blairia enemmän. Siksi turvallisuus on nostettu myös yhdeksi Bushin puheissa käytettäväksi analyysiyksiköksi.

---

196 Esimerkiksi Blair 21.3.2003

Blairilla yksi tärkeimmistä teemoista on kansainvälinen yhteisö ja sen keskinäisriippuvuus. Nykymaailmassa täytyy voida puuttua myös valtion sisäisiin asioihin ja absoluuttinen suvereniteetti on katoamassa. Bush taas viittaa kansainväliseen yhteisöön vain instituutioiden kautta, ja puhuu kansainvälisistä järjestöistä sekä YK:sta vastuullisina toimijoina, joiden tulee estää kansainvälisen lain rikkominen ja tarvittaessa puuttua myös valtion sisäisiin asioihin, mikäli niistä aiheutuu uhka kansainväliselle turvallisuudelle. Bushille siis ihmisoikeusrikkomukset valtion sisällä eivät ole uhka sinänsä, vaan niitä tekevästä hallinnosta täytyy aiheutua uhka myös ulkopuolelle terrorismin kautta.

Molemmat puhuvat arvoista. Blairille arvot ovat tärkeä kansainvälisen yhteisön ja erityisesti sivilisaation jäsenyysskriteeri. Arvot ovat yhteisiä kaikkialla, ja terroristit ovat näitä arvoja vastaan. Kyseessä ei siis ole minkäänlainen vastakkainasettelu kahden sivilisaation välillä, vaan käydään kamppailua sivilisaatiosta itsestään ja siihen kuulumisesta. Yhteisiin arvoihin uskovat valtiot ja kansat ovat siis sivilisaation jäseniä, sivistyneitä valtioita ja kansoja. Näiden ulkopuolelle jäävät terroristit, diktaattorit ja muut arvot hylkäävät tahot. Bushilla taas on kyse ideologisesta kamppailusta. Bush esittelee oman valon ideologiansa ja vastakkaisen pimeyden ja terrorin ideologian samanlaiseksi vastakkainasetteluksi kuin mikä oli voimassa kylmän sodan aikana kapitalismin ja kommunismin välillä. Tällä tavalla hän pystyy liittämään pimeyden ideologiaan myös ”pahan akselin”, eli sekä henkilöitä, terroristijärjestöjä, että valtioita. Blair siis puhuu arvojen *puolesta* kun taas Bush puhuu ideologiaa *vastaan*. Bushilla on selkeä vihollinen.

Blair puhuu ihmisoikeuksista käytännössä jokaisessa puheessaan. Bush taas käyttää muita oikeustermejä kuten perusoikeudet tai kansalaisoikeudet. Blairille ihmisoikeudet ovat itsestään selvä yhtenäinen paketti, jota ei voi rikkoa. Bush taas esittelee useita eri variaatioita perustavanlaatuisista oikeuksista, jotka kuuluvat kaikille. Näitä ovat yleensä KP-oikeudet, kuten sananvapaus ja uskonnonvapaus. Sosiaalisia oikeuksia on hankalampi toteuttaa sodan kautta, vaikka hän kansalaisyhteiskunnan kehittämisestä puhuukin.

7. Johtopäätökset

Kuten Richard A. Primus toteaa, kaikki tärkeät poliittiset kysymykset on esitetty Yhdysvalloissa oikeuskysymyksinä¹⁹⁷. Niin on myös Irakin sodan kohdalla. Bush tuo oikeusdiskurssia vahvasti esiin puhuessaan Irakin sodasta. Irakilaisilla on Bushin mukaan oikeus vapauteen ja demokratiaan, joka taas on Yhdysvaltojen vastuulla tuoda heille. Irakilaisille suotavat oikeudet voivat olla Bushin puheissa perusoikeuksia tai kansalaisoikeuksia, mutta harvoin ihmisoikeuksia. Joskus Bush myös luettelee mielestään tärkeimpiä oikeuksia, esimerkiksi uskonnonvapauden ja sananvapauden.

Oikeuspuheen avulla yhdysvaltalainen yleisö kiinnittää Irakin sodan tärkeiden teemojen kategoriaan. Käyttäessään termiä idiografisesti, ymmärtävät kuulijat sen liittyvän Yhdysvaltain demokratiakehitykseen ja vastuuseen maailmanvaltana tuoda vapautta ja demokratiaa muille kansoille. Kuitenkin yhdysvaltalaisessa poliittisessä diskurssissa on käytetty harvoin termiä ihmisoikeudet. Tässäkin tutkimuksessa huomattiin, että ihmisoikeudet on harvoin käytetty käsite, ja oikeuksista puhutaan usein muiden käsitteiden avulla. Silloin, kun Bush käyttää käsitettä ihmisoikeudet, voidaan termin valinnalle löytää perustelu yleisöstä. Joka kerta YK:n yleiskokouksessa puhuessaan Bush mainitsee ihmisoikeudet YK:a ja Yhdysvaltoja yhdistävänä arvona. Hän nostaa jopa Yhdysvaltain perustuslain Bill of Rightsin samaan kategoriaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen kanssa. Yhdysvaltain perusoikeudet on siis Bushin mukaan ihmisoikeuksiin verrattavissa oleva vahva ja jakamaton käsite. Bush käyttää ihmisoikeudet -käsitettä myös Iso-Britanniassa vieraillessaan sekä presidenttikautensa lopussa, kun hän voi vapaammin esittää vaatimuksia pelkäämättä niiden mahdollisia vaikutuksia hänen tulevalle politiikalleen.

Bush valitsee ihmisoikeuksien joukosta mielestään tärkeimpiä ja perustavanlaatuisimpia oikeuksia. Hän luettelee useissa puheissa erilaisia kokoonpanoja perustavanlaatuisista oikeuksista ja rikkoo näin ihmisoikeuksien jakamattomuutta. Hän myös nostaa omien perustavanlaatuisten oikeuksiensa rinnalle vapauden ja demokratian, jotka eivät ole varsinaisesti ihmisoikeuksia. Bushin retoriikassa niistä kuitenkin tulee ihmisoikeuksiin, tai oikeastaan hänen luettelemiinsa perusoikeuksiin, rinnastettavissa olevia käsitteitä.

Evansin¹⁹⁸ esittelemä kylmän sodan aikainen yhdysvaltalainen ulkopolitiikka ei tuonut esiin ihmisoikeuksia. Siihen aikaan toisten valtioiden sisäisiin asioihin puuttuminen oli ennenkuulumatonta, ja ihmisoikeuksien nostaminen ulkopolitiikan pääteemaksi olisi rikkonut tätä periaatetta vastaan. 2000-luvun Yhdysvallat ovat kuitenkin ottaneet osittain toisenlaisen katsantokannan asiaan. Bush puhui useasti Yhdysvaltain ja kansainvälisen järjestelmän vastuusta kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta. Jotta kansainvälinen rauha ja turvallisuus voitaisiin

---

197 Primus 1999, 1-3.

198 Evans 1996, 163-166.

taata, tulisi kansainvälisellä järjestelmällä tai yksittäisillä valtioilla olla mahdollisuus puuttua valtioiden sisäisiin asioihin. Bush ei kuitenkaan puhunut suoraan ihmisoikeusrikkomuksista valtioiden sisällä oikeutuksena interventiolle, vaan barbaarisesta hallinnosta, joka on uhka kansainväliselle rauhalle, tai hallinnon suojelemista terroristeista, jotka uhkasivat niin kansainvälistä rauhaa kuin Yhdysvaltain turvallisuuttakin. Vaikka Bush implisiittisesti puhuikin humanitaarisen intervention puolesta, lähti hänen perustelunsa Irakin sodalle aina kansallisesta turvallisuudesta ja Saddamin hallinnon aiheuttamasta uhasta Yhdysvaltain ja sen kansalaisten turvallisuudelle.

Bush jatkoi Clintonin hallinnon aloittamaa¹⁹⁹ maailman demokratisointihanketta. Kuten Clintoninkin hallintokaudella tehtiin, Bush yhdisti oikeudet tiiviisti demokratiaan ja luetteli useita kertoja oikeuksia, jotka toteutuvat demokratiassa. Demokratia sinänsä ei kuitenkaan välttämättä takaa kaikkien ihmisoikeuksien toteutumista, eivätkä kansalais- ja poliittiset oikeudet ole ainoita ihmisoikeuksia. Demokratiaa ja vapautta levittäessään Bush samalla rajasi ihmisten tarvitsemat oikeudet demokratian ja vapauden tuottamiin oikeuksiin, eikä ottanut huomioon esimerkiksi kaikkia sosiaalisia oikeuksia. Naisten ja vähemmistöjen oikeudet kyllä mainittiin, mutta entä lasten oikeudet?

Blairin puheissa ihmisoikeuksista puhuttiin huomattavasti enemmän. New Labour olikin nostanut ihmisoikeudet ulkopoliittikan kantavaksi teemaksi jo 1990-luvulla²⁰⁰, ja Blair jatkoi tätä perinnettä. Blair puhui ihmisoikeuksista käytännössä jokaisessa Irakin sotaa käsittelevässä puheessaan. Yksi hänen pääteemoistaan oli Saddamin ihmisoikeusrikkomukset ja se, kuinka tilanne paranisi kun Irakiin tulisi demokratia ja sitä kautta kansalaisilleen ihmisoikeudet takaava hallitus. Ihmisoikeusloukkaukset ovat Blairille riittävä syy tehdä humanitaarinen interventio toisen valtion suvereniteetin sisälle, ja hän ajaakin kansainvälistä regiimiä humanitaariselle interventiolle. Ilmeisesti Irakin sodankin kyseessä ollen Blair yrittää liittää sitä humanitaariseen interventioon tuoden näin legitimizeettiä sodalle.

Blair on ajanut kansainvälisen yhteisön käsitettä ajattelussaan jo 1990-luvulta lähtien. Hänen mukaansa nykyisessä keskinäisriippuvaisessa maailmassa valtiot eivät enää voi toimia irrallisina yksikköinä, vaan jopa toisella puolella maailmaa tapahtuvat asiat vaikuttavat kaikkiin maailman maihin. Keskinäisriippuvaiseen maailmaan, jonka kehitystä on osaltaan edistänyt globalisaatio, ainoa ratkaisu on kansainvälinen yhteisö, jolla on yhteiset arvot. Globalisaatiokehitys on yhdistänyt maailman talouden ja kommunikaation aloilla, mutta kansainvälinen yhteisö yhdistäisi maailman myös poliittisesti. Kansainvälisessä yhteisössä uhkiin vastattaisiin kansainvälisessä yhteistyössä. Kuitenkin Irakin tapauksessa kansainvälistä yhteisöä edustava YK ei antanut Yhdysvalloille ja Iso-

---

199 Strategy for Peace, US Foreign Policy Conference 1994, 5-6.

200 Gaskarth 2006, 45-48.

Britannialle mandaattia lähteä sotaan, joten Bush perusteli sotaan lähtemistä myös suorilla uhilla Iso-Britannialle ja sen kansalaisille. Mainitut hyökkäykset brittiläisiä lentokoneita vastaan ja Saddamin joukkotuhouhasteiden aiheuttama uhka Iso-Britannialle tuntuivat kuitenkin kovin kaukaa haetuilta. Ilmeisesti britit eivät olleet vielä yhtä mieltä pääministerinsä kanssa siitä, että kansainvälinen yhteisö ja keskinäisriippuvuus riittävät perusteluiksi sotaan lähtemiselle, sillä Blair joutui käyttämään myös perinteisiä kansalliseen turvallisuuteen vetoavia argumentteja. Kuten Fairclough²⁰¹ on todennut, Blair pyrkii rakentamaan kolmannen tien politiikkaa, jossa näennäisesti toisilleen vastakkaiset internationalistinen ja kansalliseen turvallisuuteen vetoava retoriikka toimivat sulassa sovussa keskenään.

Blairin kansainvälinen yhteisö perustuu yhteisille arvoille. Yksi näistä arvoista on ihmisoikeudet. Kansainvälisen yhteisön kanssa synonyymisesti hän käyttää termiä sivilisaatio, jonka yhteisten arvojen jakaminen on sen jäsenyyden perusta. Bullin mukaan tällaiset yhteiset arvot eivät kuitenkaan riitä kansainvälisen yhteisön ylläpitämiseksi. Tarvitaan myös sääntöjä.²⁰² Blair ajaakin YK:n turvallisuusneuvoston reformia ja uutta regiimiä humanitaarisen intervention hyväksymiseksi, jotta tällaiset säännöt saataisiin aikaan.

Blairin puheista käy ilmi, että sivilisaation jäseniksi pääsee vain yhteiset arvot jakamalla. Näitä arvoja ovat esimerkiksi vapaus, demokratia, ihmisoikeudet, hyvä hallintotapa, laki ja järjestys sekä suvaitsevaisuus, muiden kunnioitus, demokraattisille vapauksille perustuva elämäntapa ja rauhallinen rinnakkaiselo. Pelkkä ihmisoikeuksien takaaminen ja edistäminen ei siis riitä Blairille kansainvälisen yhteisön jäsenyyteen. Kuitenkin ihmisoikeuksia voidaan myös Blairin puheiden perusteella pitää yhtenä kansainvälisen yhteisön jäsenyyden kriteerinä, kuten Donnelly²⁰³ ja Vincent²⁰⁴ esittävät.

Kansainvälisen yhteisön lisäksi Blairin puheissa esiintyy riskipuhe. Saddamin hallinto on osa maailmanlaajuista uhkaa, jolla on suoria vaikutuksia Britannian kansalaisille. Riskipuheessa otetaan esiin myös ihmisoikeusnäkökohdat, ja Britannialle aiheutuva suora uhka on nykyään aina laadultaan kansainvälinen. Uhkaa esitellään pimeytenä, jota vastaan pitää taistella valon avulla.

Blairin ja Bushin tavat puhua ihmisoikeuksista eroavat toisistaan. Blair puhuu Irakin sodasta ja ihmisoikeuksista kansainvälisen yhteisön kontekstissa, jossa kansainvälisellä yhteisöllä on oikeus puuttua valtion suvereniteetin sisäisiin asioihin, mikäli niistä on vaaraa kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Bush taas keskittyy enemmänkin Irakin ja irakilaisien sekä Yhdysvaltain ja

---

201 Fairclough 2005.

202 Bull 2002, 52-53.

203 Donnelly 1993, 29-31.

204 Vincent 1986, 126-127.

amerikkalaisten turvallisuuteen, ja siihen, kuinka Irakin demokratia- ja ihmisoikeuskehityksestä on suoraa hyötyä amerikkalaisille ja heidän turvallisuudelleen.

Aikaisemmassa tutkimuksessa esiin tulleet teoriat saavat tukea tästäkin tutkimuksesta. Bush käyttää aktiivisesti oikeuspuhetta nostaakseen Irakin sotaa poliittisella agendalla. Blair taas tukeutuu niin riskipuheeseen, ihmisoikeusvetoiseen ulkopoliittikkaan kuin kansainvälisen yhteisön värittämään kolmannen tien politiikkaankin.

Primäärilähteet

- Blair, Tony (2003). Puhe Britannian suurlähettiläille Lontoossa 7.1.2003. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/jan/07/foreignpolicy.speeches>> Luettu 30.4.2012
- Blair, Tony (2003). Puhe parlamentin alahuoneelle 18.3.2003. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/mar/18/foreignpolicy.iraq1>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2003). Nauhoitettu televisiopuhe 21.3.2003. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/mar/21/uk.iraq>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2003). Puhe parlamentin alahuoneelle 24.3.2003. Saatavissa:
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmhansrd/vo030324/debtext/30324-05.htm#30324-05_head0> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2003). Puhe Yhdysvaltain kongressille 18.7.2003. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/jul/18/iraq.speeches>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2004). Puhe Sedgefieldissä 5.3.2004. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2004/mar/05/iraq.iraq>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2004). Puhe Työväenpuolueen puoluekokouksessa 27.9.2005. Saatavissa:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3697434.stm> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2006). Puhe Foreign Policy Centressä 21.3.2006. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2006/mar/21/iraq.iraq1>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2006). Puhe Australian parlamentille 27.3.2006. Saatavissa:
<<http://www.guardian.co.uk/politics/2006/mar/27/uksecurity.terrorism>> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2006). Puhe Georgetown Universityssä 26.5.2006. Saatavissa:
<http://accounts.unipg.it/~scipol/tutor/uploads/discorso_di_blair_alla_georgetown_university_del_26_5_07.pdf> Luettu 9.5.2012
- Blair, Tony (2006). Puhe ulkopoliitikasta 13.11.2006. Saatavissa:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6145454.stm> Luettu 9.5.2012
- Bush, George W. (2003). Kansakunnan tila -puhe amerikkalaisille 28.1.2003. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/01.28.03.html>> Luettu 9.5.2012
- Bush, George W. (2003) Puhe MacDillin lentotukikohdassa 26.2.2003. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/03.26.03.html>> Luettu 9.5.2012
- Bush, George W. (2003). Puhe Afganistanin ja Irakin tilanteesta 1.7.2003. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/07.01.03.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2003) Puhe Yhdistyneissä kansakunnissa 23.9.2003. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/09.23.03.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2003). Puhe National Endowment for Democracy -järjestölle 6.11.2003.
Saatavissa: <<http://presidentialrhetoric.com/speeches/11.06.03.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2003). Puhe Whitehallin palatsissa 19.11.2003. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/07.01.03.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2004). Sodan puolustuspuhe 12.7.2004. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/07.12.04.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2005). Puhe FBI:n akatemiassa 11.7.2005. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/07.11.05.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2005). Puhe Yhdistyneissä kansakunnissa 14.9.2005. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/09.14.05.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2005). Puhe National Endowment for Democracy -järjestölle 6.10.2005.
Saatavissa: <<http://presidentialrhetoric.com/speeches/10.06.05.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2005). Puhe Woodrow Wilson Centerissä 14.12.2005. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/12.14.05.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2006). Puhe Veterans of Foreign Wars -järjestölle 10.1.2006. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/01.10.06.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2006) Puhe kaupungintalolla Wheeliessä, Pohjois-Carolinassa 22.3.2006.
Saatavissa: <<http://presidentialrhetoric.com/speeches/03.22.06.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2008). Puhe Arabimiraateissa 13.1.2008. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/01.13.08.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2008). Puhe Las Vegasissa 31.1.2008. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/01.31.08.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2008). Puhe Yhdysvaltain ilmavoimien museossa 27.3.2008. Saatavissa:
<<http://presidentialrhetoric.com/speeches/03.27.08.html>> Luettu 9.5.2012

Bush, George W. (2008). Promootiopuhe Yhdysvaltain ilmavoimien akatemiassa 28.5.2008.
Saatavissa: <<http://presidentialrhetoric.com/speeches/05.28.08.html>> Luettu 9.5.2012

Sekundäärilähteet

Best, Geoffrey (1995). "Justice, international relations and human rights". *International Affairs*, 71:4, 775-799.

BBC (2011). *Timeline: Iraq*. Saatavissa: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14546763>> Luettu: 9.5.2012.

Bull, Hedley (2002). *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. Basingstoke, New York: Palgrave.

Denney, David (2008). "Fear, Human Rights and New Labour Policy Post-9/11" *Social Policy and Administration*, vol 42 no 6, 560-575.

Donnelly, Jack (1998). "Human rights: a new standard of civilization?". *International Affairs*, 74:1, 1-23.

Donnelly, Jack (1993). *International Human Rights*. Boulder: Westview Press.

Donnelly, Jack (1986). "International Human Rights: A Regime Analysis". *International Organization*, 40:3, 499-642.

Encyclopædia Britannica Online (2012). "Tony Blair." Saatavissa: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/68756/Tony-Blair>>. Luettu 29.4.2012.

Encyclopædia Britannica Online (2012). "George W. Bush". Saatavissa: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/86112/George-W-Bush>>. Luettu 29.4.2012.

Evans, Tony (1996). *US Hegemony and the Project of Universal Human Rights*. Basingstoke: Macmillan Press Ltd.

Fairclough, Norman (2005). "Blair's contribution to elaborating a new 'doctrine on international community'". *Journal of Language and Politics*, vol 4 no 1, 41-63.

Fawn, Rick (2006). "Unfolding and Unfinished". Teoksessa Fawn, Rick – Hinnenbusch, Raymond (toim.) *The Iraq War. Causes and Consequences*, 1-18. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Freeman, Michael (2002). *Human Rights*. Cambridge: Polity Press.

Gaskarth, Jamie (2006). "Ethical Policies or Empty Promises? New Labour and Human Rights in British Foreign Policymaking." *The International Journal of Human Rights*, vol 10 no 1, 45-60.

Gordon, Philip H. ja Jeremy Shapiro (2004). *Allies at War. America, Europe and the Crisis over Iraq*. New York: McGraw-Hill.

Herrman, Margaret G. (2008). "Content Analysis". Teoksessa Klotz, Audie – Prakash, Deepa (toim.) *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*, 151-167. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Hunt, Lynn (2007). *Inventing Human Rights. A History*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus* Saatavissa:
<<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>> Luettu 29.4.2012.
- Hämäläinen, Juha (1987). *Laadullinen sosiaalitutkimus käytännössä. Johdatus laadullisen sosiaalitutkimuksen "käsiyötaitoon"*. Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet. Tilastot ja selvitykset 2/1987. Kuopio.
- Ingram, David (2004). "Between Political Liberalism and Postnational Cosmopolitanism: Toward an Alternative Theory of Human Rights". *Political Theory*, 31;3, 359-391.
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus*. Saatavissa:
<<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008>>. Luettu 29.4.2012.
- Kyngäs, Helvi – Vanhanen, Liisa (1999). "Sisällön analyysi." *Hoitotiede*, 1/99, 3-12.
- Latvala, Eila – Vanhanen, Liisa (2001). "Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi". Teoksessa Janhonen, Sirpa – Nikkonen, Merja (toim.) *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*, 21-41. Juva: WSOY.
- McGhee, Derek (2008). *The end of Multiculturalism? Terrorism, Integration and Human Rights*. Maidenhead: Open University Press.
- Perry, Michael J. (2007). *Toward a Theory of Human Rights. Religion, Law, Courts*. New York: Cambridge University Press.
- Pietilä, Veikko (1969). *Johdatus sisällön erittelyyn. Osa I. Sisällön erittelystä yleensä, tutkimuksen suunnittelusta, tutkimusaineiston valinnasta, validiteetista ja reliabiliteetista sekä luokituksesta käytännössä*. Tampere: Tampereen yliopiston tutkimuslaitos.
- Primus, Richard A. (1999). *The American Language of Rights*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Record, Richard (2004). *Dark Victory. America's Second War Against Iraq*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Robertson-Snape, Fiona (2000). "Moral Complexity and the International Society". *Global Society*, 14;4, 507-524.
- Sen, Amartya (2004) "Elements of a Theory of Human Rights". *Philosophy & Public Affairs*, 32;4, 315-256.
- Sriram, Chandra Lekha et al (2010) *War, Conflict and Human Rights. Theory and Practice*. Oxon: Routledge.

Strategy for Peace, US Foreign Policy Conference (1994) *Human Rights and US Foreign Policy: Who Controls the Agenda?*

Stuckey, Mary E. & Joshua R. Ritter (2007) George Bush, <Human Rights>, and American Democracy". *Presidential Studies Quarterly*, 37;4, 646-666.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vincent, R. J. (1986) *Human Rights and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

YK:n peruskirja. Luettavissa osoitteessa: <<http://www.unric.org/fi/perustietoa-yksta/13>> Luettu: 9.5.2012